

САВЕЛЯ СТЕЧИШИН

МИСТЕЦЬКІ СКАРБИ УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК

НАКЛАДОМ
СОЮЗУ УКРАЇНОК
КАНАДИ

САВЕЛЯ СТЕЧИШИН

МИСТЕЦЬКІ СКАРБИ УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК

Канадсько-Український Бібліотечний Центр

Канадське Бюро з Сполучення України
в Канаді

НА КЛАДОМ
СОЮЗУ УКРАЇНОК КАНАДИ

Винипег, Ман.

1950

Printed by
Trident Press Limited
210—216 Dufferin Ave.,
Winnipeg, Man., Canada.

ПЕРЕДМОВА

Українське народне мистецтво знаходить собі що раз більше зацікавлення поза межами українських земель. В Канаді головню українські народні вишивки, тканини, писанки й різьба стали улюбленими прикрасами між своїми та чужими. Дуже часто українська вишивка вважається чимсь типічним та репрезентативним степових провінцій Канади, де густо осілися українські поселенці й де українські вишивки найбільше розповсюджені.

Під цю пору в Канаді виростає третє українське покоління, яке вже не має звязків споминами та іншими дорогами з рідним краєм. Та помимо того національні почування й гордість надбання свого народу далі в нім живуть. Бажаючи затревалити любов до всего свого, відчувається потреба плекати народні надбання, які можуть знайти собі пригожий ґрунт в Канаді. Українське народне мистецтво це одна галузь творчости українського народу, яка до всіх апелює й приймається.

Союз Українок Канади від початків свого заснування поклав в свою програму діяльности плекання українського народного мистецтва в різних галузях, які тільки можна практично перевести в Канаді. В цій ділянці заряджувано вистави, виголошувано лекції, видавано памфлети, проваджено контести, подавано поучення через пресу, заряджувано продажі вишивок, тканин й писанок, проваджено курси та навіязувано звязки з неукраїнцями для поширення українського народного мистецтва поза свої організації. Завдяки цій праці українські народні вишивки, тканини, писанки й різьба дістали в Канаді широкий розголос і велику славу. Для затревалення мистецьких надбань Союз Українок Канади заснував Музей Українського Народного Мистецтва, що сьогодні заповняє велику кімнату в Інституті ім. П. Могили в Саскатуні, Саск. Це одинокий український музей в Канаді.

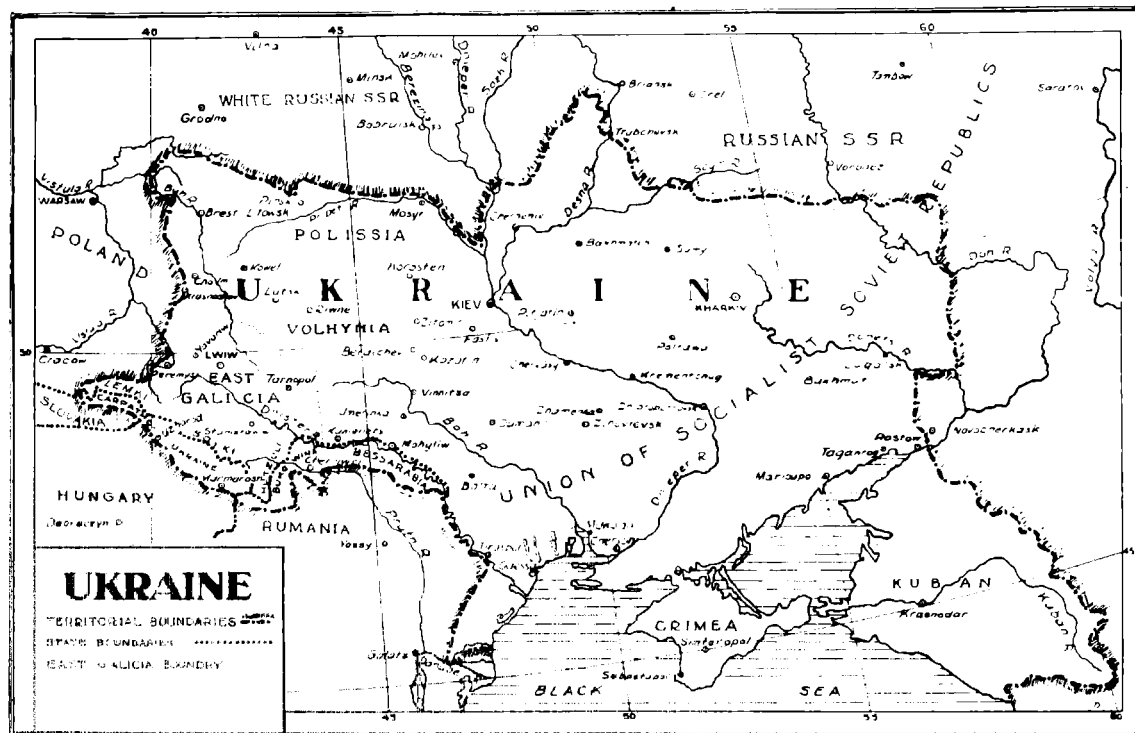
В Канаді вже від давна відчувається брак потрібних підручників про українське народне мистецтво, а вже тимбільше, що звязок з рідними землями під цю пору неможливий. Виготовивши цей підручник для Союзу Українок Канади надіємося, що може цією скромною спробою задовольниться пекучі потреби й допоможеється молодим канадійським українкам даліше плекати ту цінну творчість свого народу. Зміст не покриває всіх витворів з народного вишивання. Бракує в нім докладніших інформацій про вишивки Великої України. Також само і вишивки з інших частин українських земель не обговорені вповні через брак інформацій. Такий предмет може опрацювати тільки той, хто живе на рідній землі серед тої всьої творчости, щоб її прослідити докладно й зберегти письмом та ілюстраціями.

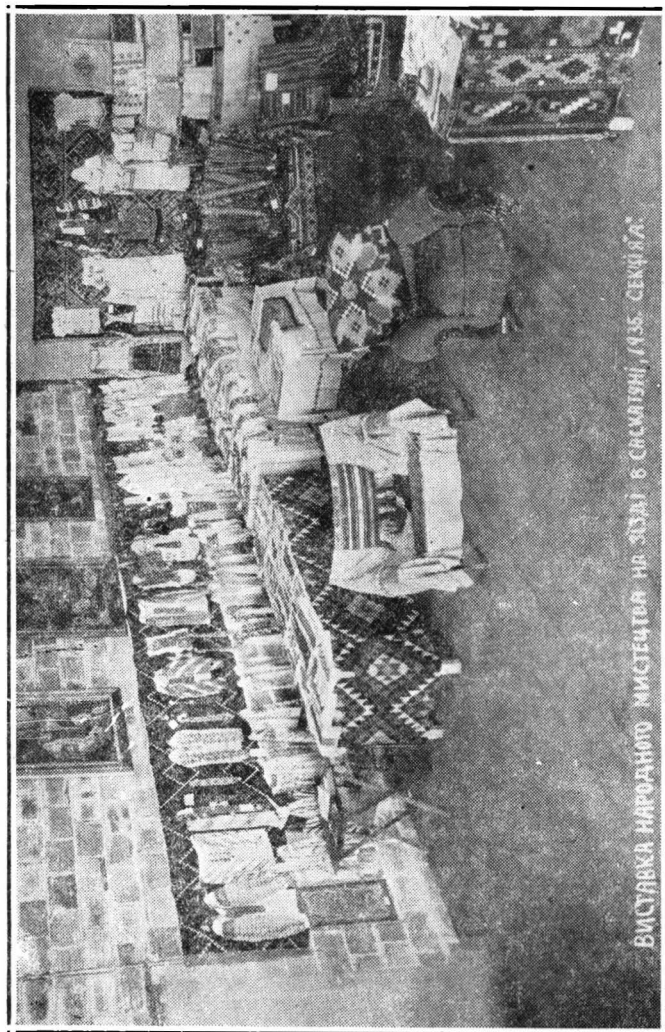
Дуже часто свої та чужі звертаються з запитами про значіння й походження українського орнаменту, зображеного в народних взорах. На жаль, в нас нема опрацьованих авторітетних відомостей по тім питанню. Це одна галузь нашої культури, що ще чекає свого історика. Щоб задовольнити ту потребу, зібрано такі інформації, які можна було зібрати, з тих джерел, що були під руками.

• При тім належиться признання українкам в Галичині, що до другої світової війни поклали велику працю через Кооперативу Українське Народне Мистецтво у Львові, видаючи журнал "Нову Хату", якою інформували нас в Канаді про українське народне мистецтво в його ріжних галузях. З річників "Нової Хати" взято немало відомостей до цього підручника. Також само й деякі ілюстрації в цім виданні перебрано з чисел "Нової Хати".

Окрема подяка належиться пані Лідії Бурчинській, одній з управи Кооперативи Українське Народне Мистецтво у Львові і члена редакційної колегії журналу "Нова Хата", за переглянення рукопису.

Авторка.

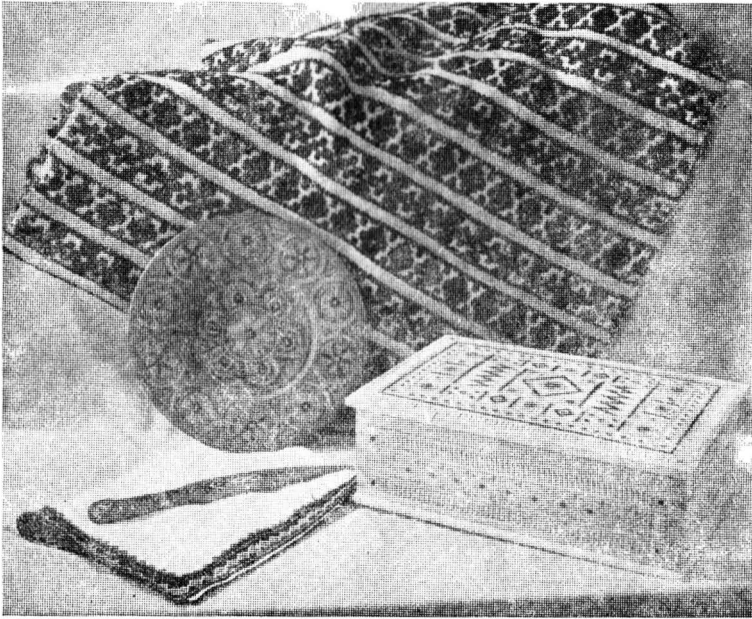

Вистава Народного Мистецтва під час зїзду 1935 р. в Саскатуні, Саск.

КРАСА УКРАЇНСЬКОГО ОРНАМЕНТУ

Природа щедрою рукою розсипала красу по всім світі, й ще й в додатку десь глибоко в нутрі людини заховала таємне відчуття краси, що безнастанно проявляється в конкретних зображених формах. Вразлива поетична душа відкриває ту красу й передає її в багатій поетичній творчості. Музик

Гуцульські різьби в дереві і подільська тканина.

схоплює красу й зображує її в чарівних звуках мелодії. Скульптор творить досконалість у формах. Артист маляр передає красу в кольорах, лініях і перспективі. І так безнастанно людина у своїй негасаючій тузі за красою вишукує її, переймається нею, і зображує її згідно зо своїм розумінням і хистом.

Краса стала могутнім двигуном і невичерпаним джерелом до багатой мистецької творчості людства. Поминім тут академічну творчість, що виростала під впливом ідей певних шкіл певних мистців. Така творчість належить вже до плянових зорганізованих зусиль людства і підлягає певним правилам. Але збірна творчість народу, що проявилася без таких академічних впливів, і вироблялась довгим процесом еволюції і проникала в буденне життя й потреби народу, більше цікава і подиву гідна.

Український народ проявив свою жажду до краси у своїм щоденнім побуті як в будівництві, в хатних ужиткових речах, а передусім в народнім одязі.

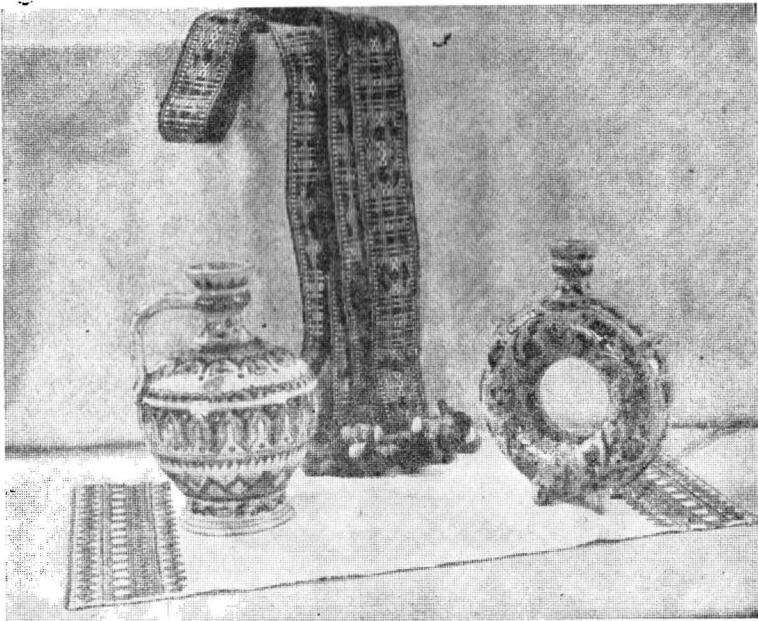
Українська жінка є справдішнім мистцем. Багата творчість українського орнаменту це твір української жінки. Захоплюючися красою, вона від давніх літ передавала свій мистецький хист на полотні, на основі варстату, на тонкій шкаралупі яйця, подібно як поет передає свої поетичні настрої віршами в певнім ритмі, рими й милозвучності мови. Українська жінка передала свої розуміння краси з внутрішньої потреби, із замилювання в звичайне щоденне життя, з яким була зв'язана. Вона окрашувала те, що було їй найближче, з яким щоденно жила. Та мистецька краса ублагороднювала душу й підносила культурний рівень дому. Бож звісно, що краса прямує до благородности душі, до досконалости у противенстві фалшу й грубости. Це ж українська жінка творила потрібне тло у своїм домі до вищого культурного рівня.

Українська орнаментика зображена в народних взорах звертає на себе особливу увагу. Така пляномірність, ритм і гармонія в повязанні поодиноких мотивів в одну цілість вказує на досконалість й глибоке відчуття краси. Навіть кольори так вдатно підібрані, так згармонізовані, що викликають подив. Тільки справдішний мистець може відчутти такі тонкості в композиції декоративного орнаменту. А все це діло звичайної української жінки.

Фільософія естетики ставить цітуку й правду на рівні. Одно і друге це поняття досконалости. Мабуть в українськiм

народі від давна зарисувалась та могуча жажда шукання досконалости, шукання вічної правди, й відбилась на його орнаментиці. Може бути, що й посторонні грецькі впливи досконалости в штудії лишили свій нестертий слід і помogli розвинути мистецьку творчість до високого рівня. Грецька штука створила безсмертні форми скульптури.

Вже від давна українське життя було в повній стичности з грецькою культурою і така стичність могла впливати сво-

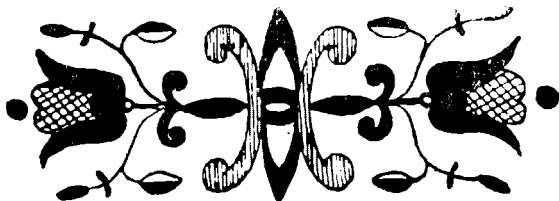
Гуцульська кераміка.

їми дорогами на розвій мистецької культури українців. Сусідуючі народи москалі та поляки не мають такої розвиненої орнаментики як українці. В москалів орнамент виступає в незграбній примітивній формі. Через віддаль від високо розвинених культур Греції та Риму у тих народів орнаментика й ручне мистецтво не розвинулися до такої повноти як українців.

На красу українського орнаменту могли впливати ще й такі чинники як краса українського краєвиду. Під впливом відмінної топографії українських земель витворилася відмінна творчість в орнаменті у степових подільських й гірських полосах. В кожній з тих полос орнамент зливається з характером краєвиду й творить своєрідні форми. Коли на безкраїх степах під блакитним небом виступають делікатні прозорі орнаменти в молодших відтінках і нагадують степ з його делікатними просторами, так у противенстві гірські орнаменти проявляють життя й буйність гір в широкій скалі веселих живих кольорів та загальній пишноті, що тільки буйність гірського життя може видати. Поділля з чорною зораною землею, що тягнеться смугами і змінюється від скиб до засівів видано суцільні масивні взори, відбиваючи в собі працю при землі. На тлі рідного краєвиду повного своєї особливої краси витворювався орнамент й прибирав своєрідні форми та відтінки.

Не можна поминути ще й того, що глибоке відчуття свободи давно закорінене в українськiм народі й демократичний устрій в державі, в громаді й домі мусіли також мати свій вплив на розвій українського орнаменту. У своїм домі українська жінка вже в далекій давнині мала свободу й велику пошану. Українська жінка висловила ту свободу життя у своїм мистецтві. Тільки свобода особистого життя без репресій суспільних законів могла дати нам таке багатство народного мистецтва, як ми маємо. Невольа, рабство й погорда придають творчість.

Багатство й краса українського орнаменту це мистецький твір української жінки. Цим твором вона збагатила народну культуру й піднесла український народ. Цим твором українська жінка показала світові, що ми за народ.

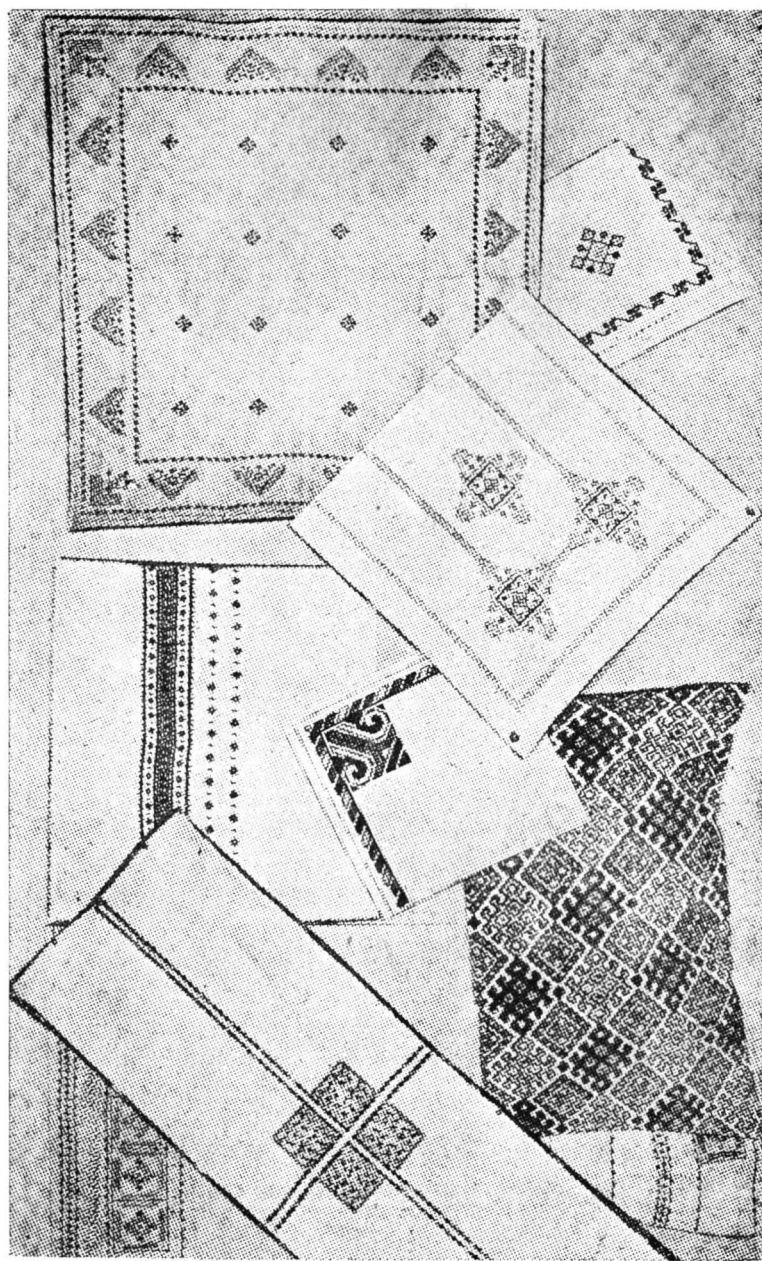

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИВКИ

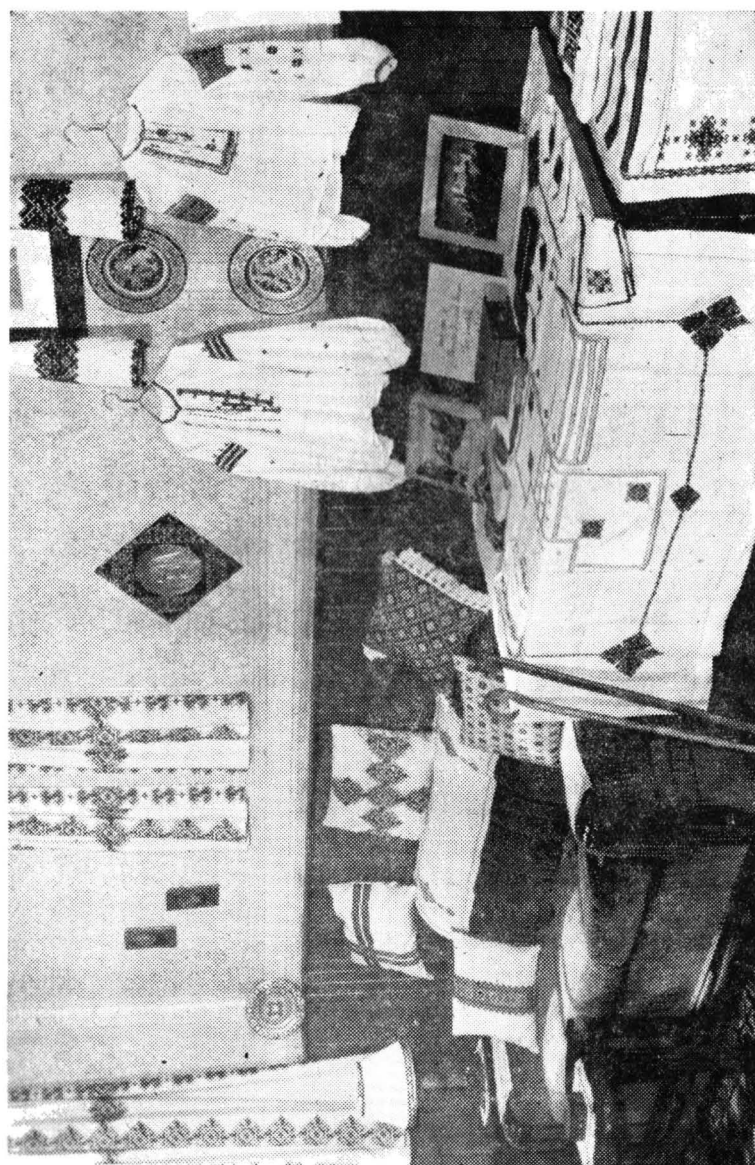
З українського народного мистецтва найбільше звертають на себе увагу народні вишивки. Без сумніву можна сказати, що вони наскрізь оригінальні та самотні в своєму роді мабуть в цілому світі. Українські народні вишивки різноманітні композицією й технікою. Та попером тої різноманітності вони мають щось засадничо спільного з собою, що надає їм свого народнього обличчя. Сама назва “українська народна” вишивка вповні підхоплює правдивий народний характер цієї цікавої орнаментальної творчості українського народу.

Мистецький хист українського простолюду закріпився в його життєвих щоденних потребах. Вже в далекій давнині нарід відчув потребу прикрашувати своє убрання при рубцях, швах, обшивках і придолах. Ці частини й так треба було закріпити шитвом. З більше виробленим смаком і вмінням володіти голкою і ниткою почали творитися при тих частях одягу декоративні лінії й згодом повстали виразні зори. Сьогодні тяжко розпізнати де починається закріплення, а де прикраса. Це додатково підкреслює, що український нарід з вроди обдарований мистецьким хистом і вмів практично його виявити в своїх щоденних потребах в одязі, а також в хатних речах. Ті ж зористі прикраси проявилися з життєвої потреби висловитися після свого смаку й розуміння.

Насолода красою української природи, глибоко закорінене прив'язання до свого побуту, звичаїв і традицій заставили чутливу українку виявити свої почуття цікавими лініями стібів і кольорів в різноманітних композиціях. Довгим

Різнорodne розміщення взорів на вишивках,

Вистава ручних виробів в Едмонтоні, Алта.

процесом еволюції вироблялися ті взористі прикраси, втягали в себе, що було приманююче з різних течій, але від рідного ґрунту не відходили тільки задержалися, як тривалі вартості серед традицій народного мистецтва й ввійшли в тісний зв'язок з конкретними життєвими потребами.

Ірина Гургула подає такий опис українських вишивок в Українській Загальній Енциклопедії, том 3, стор. 446: "Народні вишивки — є це взористі прикраси, шиті білими або кольоровими нитками на тканих предметах одягу (сорочка, запаска, перемітка, з ним. рантух, себто довгий рушник, із якого вяжуть завій на голову, бавниця, себто завій на голову, хустка), або шиті на предметах хатньої обстанови (наліжник, обрус, рушник, то-що). Кожний предмет прикрашений вишивкою творив характеристичний, питомий для себе тип прикраси, що має свою форму, свій орнамент, кольорит, окремий спосіб виробу, й як до місця та площин, де його вжито, та до предмету — буває ріжний. На сорочці, приміром, можна виріжнити кілька типів вишивок: найбагатші є вишивки уставок (вставлених частин рукава при плечах), інакші вишивки мають дуди (чохла), ще інші прикрашують обшивку, пазуху, приділ з сорочки. Вишивок, що ними прикрашують чоловічі сорочки, не вживають до жіночих. Призначені для молоді вишивки — широкі й яскраво порозмальовувані; вузькі, часто в один колір вишиті — вишивки старших. Кольоритом і величиною ріжняються вишивки жалібні від святкових. Вишивки творять пасмові смути, що йдуть на предметі поземому й прямовісному напрямі — при рубцях. Таке приміщення вишивок вказує, що вони доцільно з предметом зв'язані — вони мають приховати шво, або його заступити: на це доказ ріжні мережки, розшивки, обмітки, галузки, ланцюжки, що зшивають поли або викінчують рубці. Через них важко відріжнити прикрасу від способу зшиву,"

РОЗВІЙ УКРАЇНСЬКОГО ВИШИВКОВОГО ОРНАМЕНТУ І СТІБІВ

Український нарід від давна займався хліборобством, плекав лен і коноплі й тому льняне та конопляне полотно було підставовим в народнім убранню та речах хатного вжитку. Найдавнішим стібом було мабуть лучення швів при убранні. Спершу це лучення робили певно примітивно, а з часом більше декоративно. Перший вишитий орнамент наслі-

Обрус прикрашений буковинськими мотивами.

дував ткання, то є нуренням або заволокуванням розводилося вір лініями і зикзаками. З того повстав перший вишитий орнамент і дав основу на вишивання низинки й заволокання. Для вишивання вживано льняну нитку, яку воскували для затревалення її. На Поділлі ще й досі вишивають навоскованою ниткою. Така навоскована нитка творила блідо жовтєву вишивку. Щоб витворити більше контрастовий вигляд, почали пізніше розводити віск саджею. Закрашена на чорно нитка давала цікавіший вигляд вишивці. З часом наші предки навчилися закрашувати нитки корою чи лушпинням і розводити більше кольористі зори.

Найлекший взір до вишивання був геометричний, бо прості геометричні лінії давалися без трудности закріпити по нитках полотна. Ті давні взори не були такими складними, як вони тепер є. На одягу скитів, що зображено на вазі з Куль-Обської Могили видно кільця, лінії, зикзаки у вільній сполуці. Аж пізніше з більшим розвоєм вироблялися виразніші сполуки ліній і повстали складніші взори. Композиція взорів далі задержувала геометричний уклад і взори поступово розвивалися на різні відміни додатними лініями, замкненими площинами, що разом творили виразні геометричні фігури. Геометричний уклад взорів тому вважається найстаршим взором. Деякі часті українських земель ще й досі задержали виключно геометричні взори.

В розвої вишивкових стібів можна догадуватися, що настикування (гладь) слідувало за низинкою й заволіканням, бо й цей стіб держиться ниток ткани, хоч дає більшу свободу. Сполука ліній, зикзаків витворила площини, які вимагали заповнення для кращого ефекту й настикування придавалося для тої потреби.

Українські народні вишивки відрізняються технікою, то є способом шиття. Техніка народного вишивання включає вишивки низинні, хрестикові, настикувані, гаптовані, підбирані, позагліні, переміткові, мережані, вирізувані, кручені, колені. Поділ йде територіяльно. Певні райони виплекали свій рід техніки, свій смак і свій стиль. Хрестикове шиття найбільше поширене і загально всім знане. В Канаді навіть прийнялося мильне поняття, що тільки хрестикове шиття уважалось народним. Та сьогодні чимраз більше поширюється знання між канадійськими українками про різнородну народну техніку вишивання.

Низинне вишивання звертає на себе особливу увагу виглядом і технікою. Це один рід техніки, який можна уважати чисто народним витвором. Територіяльно низинка належить до Поділля, Гуцульщини, Бойківщини, Закарпаття, Волині і Полісся. Зближеною відміною низинного шиття є заволікання, підбирання і морщинка. Ця техніка, як і низинка, тісно лучена з тканиням і належить до найдавніших способів деко-

Взір вишитий низом.

ративного шиття. Виглядом мотиви мають в собі дещо східного.

Позагліinne шиття питоме Гуцульщині. Настилування (гладь) широко вживане на Великій Україні, в Буковині та в Галичині. Настилування комбінують з іншими стібами, як ланцюжок стебнівка, хрестики, вирізування і колення.

Взори вирізувані найбільше вживані на Великій Україні. Подібне вишиття виступає на зазбручанському Поділлі і галицькому Покутті. Снятинщина головно знана з своїх колених взорів. Взори вирізувані й колені звичайно виконують білими нитками або сірими.

Мережки скрізь загально вживані від простих вузеньких до широких складних з багатим орнаментом. На Буковині їх називають "цирки". Мережками споюють шви, або прикріплюють рубці. Крім того мережки служать також як декоративний додаток.

На Великій Україні знані дрібні стіби гапту, якими вишивають рослинні мотиви, що вимагають тонких ліній і більше плястичного вигляду. Велика Україна визначається своїми цікавими рушниковими стібами.

Для виповнення взорів вживають також такі додатки, як ланцюжки, шнурочки, пшеничка, перетикання, плетінка, соsnівка. Деякі місцевости мають свої окремі назви на ті стіби.

Найдавнішу згадку про українські взори знаходимо в "Слові о Полку Ігоревім", де оповідається про перемогу Ігора над половцями, як русичі подоптали їх полки, а добичю дергами, опанчами й кожухами і "усякими узорочами половецькими" мостили мости. Мабуть та "половецька узороч" це були прикраси переткані, чи переплітані кольоровою ниткою. На всякий случай ті прикраси були настільки замітні, що згадується про те в описі битви.

Полягаючи на згадках в літописах знаємо, що вишивання на Україні було знане вже в десятих віці. Тодішня пануюча верства мала вишиване убрання шовком, золотом і сріблом. Ріжні предмети для церковного ужитку також мали багате декоративне шиття.

З найдавніших малюнків в церквах і мініятурах давних

книг на Україні видно, що вишиваний і тканий орнамент був загально вживаний.

В козацькій добі широко процвітало гаптарство виконане кладеним стібом, настилуванням, шовковими, срібними й золотими нитками зображуючи квітчасті мотиви. Це перша

Гуцульська різьба.

згадка про ростинний орнамент. Яким шляхом зайшов ростинний орнамент на Україну?

Проф. Г. Павлуцький в своїй розвідці "Історія Українського Орнаменту", Київ, 1927, пише: "В первісному суспільстві, де чисто всі жили спільним життям, задовольнялися одними потребами, де не було торгівлі, або вона була мало розвинена, там народне мистецтво належало всьому народові. До цього первісного періоду належать ті геометричні орнаментальні мотиви, що збереглися на сорочках і тепер уживають в селі. Сюди-ж треба застосовувати і різьбу на дереві. Дерево — це найзручніший до обробки матеріал. Початок

такого приступного виробництва губиться в млі віків і традиції його повинні бути особливо старі. Сюди ж належить і звичинна орнаментика, вживана за часів мандрівки народів.”

“Потім, коли розподіл суспільства починає вимальовуватися яскравіше, коли деякі його верстви починають набирати значіння, сили, багатства, тоді в цих останніх з'являються нові потреби, яких до цього часу не було. Спочатку їх викликає, найбільше, бажання мати речі коштовніші, рідші в даній місцевості, — речі заморські, довізні.”

“З цим чужоземним крамом приходили в країну нові мотиви, форми та орнаменти, нові матеріали виробу. Почали переймати й підроблювати їх задля задоволення попиту на ці новини з боку багатших верств людності. Так з'явилися в нашій орнаментиці мотиви цілком візантійські.”

“Ріжні новини поволі переходили від вищих клас (від яких нижчі класи переймали собі), і від захожих чужоземців і від завойовників, і від завойованих, і все це приносилося в загальну скарбницю народньої художньої творчості, змішувалося, жило далі. Наш квітковий орнамент, що зустрічається на рушниках, підризниках, ризах, на шовках одержі козацької старшини, це наслідок нової змішаної культури Сходу й Заходу, яка пишню розцвіла в XVII віці.”

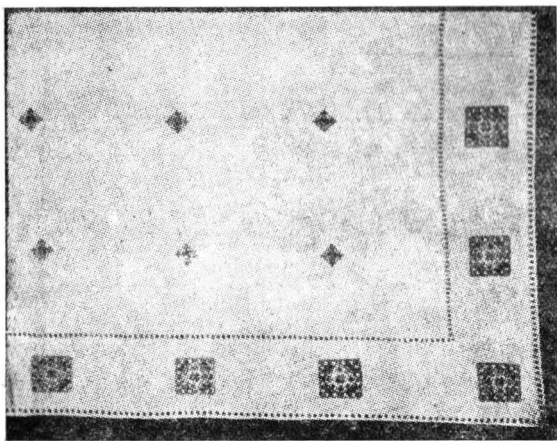
Візантійська доба, чи як в нашій історії називали, княжа доба, визначається пишним розквітом орнаментациї на всяких ужиткових предметах включно з тканням і вишивками. Через впливи Візантії занеслися до церков і багатих домів ростинні мотиви, з чого мабуть виникло гаптування й широко розповсюдилося на Великій Україні, головню на лівому березі Дніпра.

Ростинні мотиви також могли прийти на Україну з коврами та килимами Персії. В. Пенцанський в своїй книжці “Давні килими України” пише: “Східний вплив на орнамент українських килимів йшов двома ріжними шляхами. Із середної Азії і Персії йшов на лівобережну Україну переважно ростинний орнамент, а з Малої Азії і Сирії йшов геометричний орнамент через балканський півострів по Дунаєві і Дністру на Бесарабію, правобережну Україну і Галичину.” Ро-

стинні взори прийняті в тканню могли лишити свій вплив й на вишивці.

В пізнішій періоді за часу гетьманщини відбилися впливи Франції. М. Біляшевський пише: "Франція, що постачала тоді найкращі тканини шовкові й парчеві і гарні вишивки, мала вплив і на наші килими... шиття шовками, золотом і сріблом, що служило окрасою переважно церковних речей, що вишивались по монастирах та по заможніших родинах... чужоземні мотиви тут так перероблені, що шиття цього роду стало цілком нашим і орнамент його майже

виключно рости-
ний." Це твер-
дження Біляшев-
ського відносить-
ся тільки до діво-
бережної України,
бо західна Укра-
їна до наших ча-
сів задержала ор-
наментацию, пере-
важно геометри-
чну в тканинах,
вишивках й пи-
санках, з виїмком
Сокальщини і Бу-
ковини.

Скатерть з льняного полотна,
буковинський взір.

Ростинний ор-
намент найбільш

ше поширився на Великій Україні, в пребагатій різно-
манітності форм, стилізацій і гармонії красок. Полтав-
щина головно створила пливкі форми квіток, гілок на по-
лотні. Для того появилася ряд стібів до яких належить стеб-
нівка, ланцюжок, перетикання, розшивка, пшеничка, шну-
рочок. Настилування також займає важне місце. Зручним
чергуванням тих різних стібів вишивальниця вивела розкіш-
ні гнучки рости-
нні орнаменти. Сюди належать і ті різномодні
рушникові стіби, що своєю вдатною комбінацією творять

цінні мистецькі взори, якими Велика Україна так славиться.

На Буковині ростинний орнамент також знайшов собі пригожий ґрунт, тільки витвір його більше згеометризований й не такий пливкий. Буковина витворила своєрідну ростинну стилізацію, комбінуючи настилування з різними дрібними стібами, ланцюжком, вівсиком, прутиком, стебнівкою і позаглініним шиттям.

Ростинний орнамент подав нову тему вишивальницям. Та не міг він скрізь поширитися. Декуди неприступні ге-

В музею Союзу Українок Канади.

ографічні границі не допускали новіших впливів, як гори Карпати й поліські болота, де й залишилися геометричні взори до нині. Знова в інших місцях ростинний орнамент вимагав комбінування різних стібів, які не були всім знанні. Згодом прийшов з заходу хрестиковий стіб і в скорім часі широко розповсюдився тим, що був легкий й надавався до виконання по вирахованих нитках полотна. Той хрестиковий стіб надавався на квітчасті взори, які так всім подоба-

лися, і скоро заволодів та випер інші стіби. Через те хрестиковий стіб сьогодні найбільше поширений в українських вишивках.

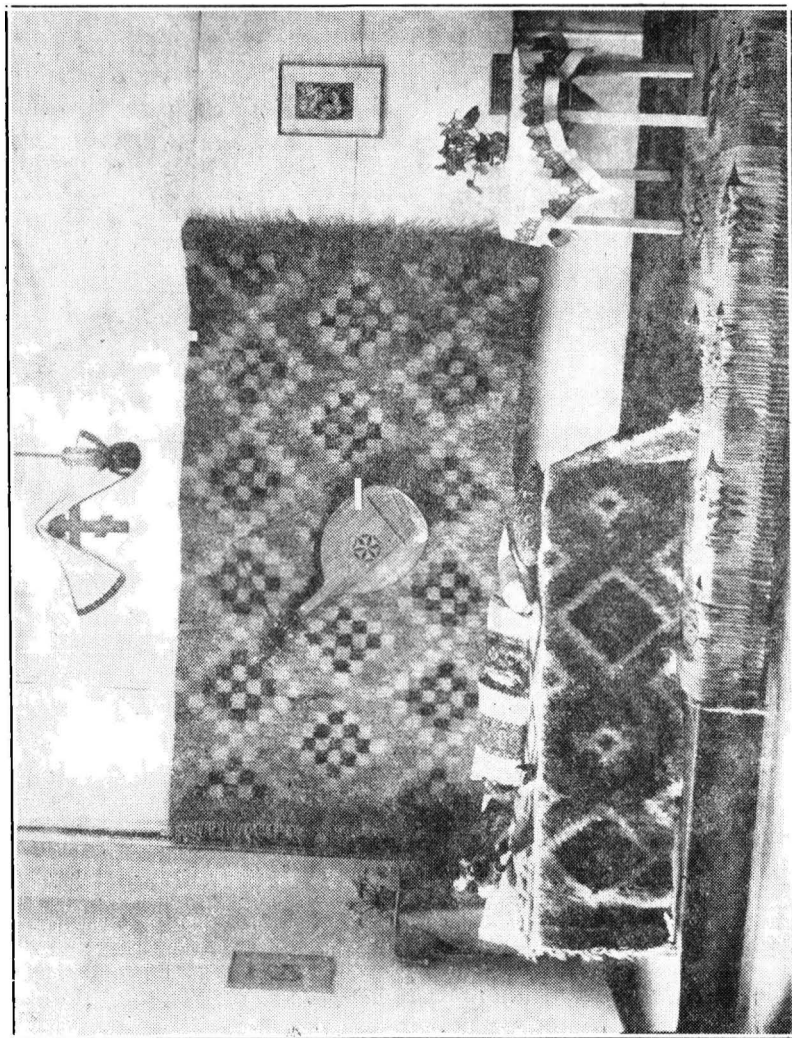
Цікавою характеристикою рослинних взорів є те що вони не наслідують природи ні формою ні кольорами. Українська вишивальниця передавала рослинну стилізацію задержуючи свій власний смак. Навіть в Полтавщині де квітки гнучкі й пливкі, вони не наслідують природи. Буковинський рослинний взір зберіг візантійські впливи, а гнучкий розкішний орнамент Великої України задержав розмах козацького барокка.

В процесі розвою українського народного вишивання повстали різні місцеві відміни як вирізування в сполучі з настилюванням на Великій Україні, в інших місцях двобічне перемітне вишивання, скісні шнурочки Яворівщини, кручені взори Бучаччини й колені взори Покуття головно Снятинщини.

Декоративне вишивання вироблялося довгим процесом еволюції. Чужі позасторонні впливи приймалися перероблялися наскрізь даючи своєрідний витвір. Та крім того зайняття людей, оточення, наставлення до життя лишили на українській народній вишивці свій нестертий слід. Вплив зайняття та природи можна виразно бачити на українським народнім мистецтві. Гуцульщина, де випасають вівці на гірських полонинах, видала пребагаті вовняні вироби. Вовна це важний домашній продукт для гуцулів і та вовна становить підставу ручних ткацьких виробів та всякого вишивання вовняною ниткою. Через те й сорочки бувають вишивані волічкою. До того життя серед буйної гірської природи відбило свій слід на різнобарвних вишивках гуцулів. Кольори пестрі й розкішні як і гірський краєвид, але так вдатно згармонізовані, що прекрасно зливаються з собою. Буйність і свобода гірського життя відбилися на гуцульських вишивках.

Поділля, що обнімає велику частину Галичини й трохи правобережної України, знова також відбило зайняття людей, їх настрої і вплив природи на вишиванім орнаменті.

Поділля знане з свого родючого чорнозему, що вимагає тяжкої праці сезон за сезоном. Рільнича праця при землі це підстава життя подолянів, яка також лишила свій відтиск на подільській орнаментиці. Взори солідні й масивні, тягнуться темними смугами наче рілля. Нема великої пишноти.

Вистава на скитальщині в Інсбруку, Австрія, 1947 року.

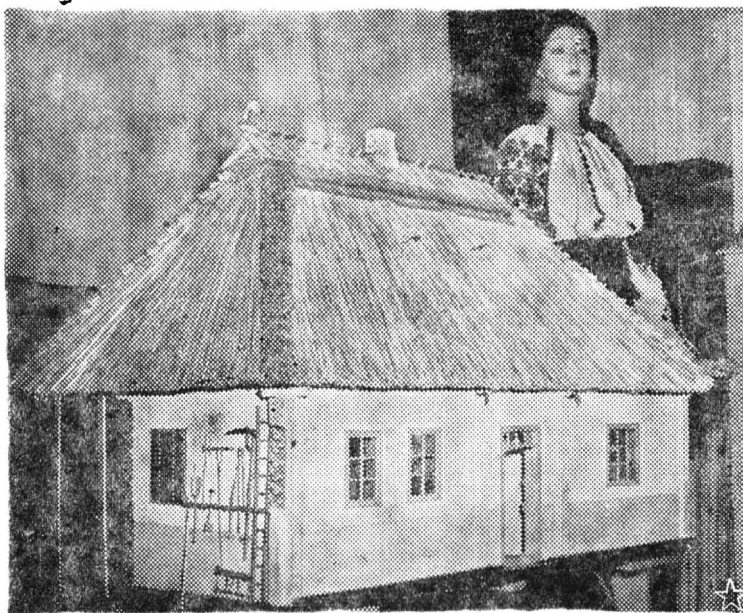
Взори переважно геометричні, низинні й хрестикові. Кольори звужені до двох-трьох, в яких чорне й червоне переважає. Взори дещо одноманітні. Та Поділля велике й різні відміни та місцеві стилі мають щось свого додатного, що й подільським вишивкам надає різnorodности.

Велика Україна своїм замилюванням до ажурного шиття, до блідих делікатних кольорів та гнучких рослинних мотивів відбиває в своїм вишивковім орнаменті безмежний простір степу. Щось наче степовий характер давнього вільного козацтва. З самого серця України виникнули найбільше мистецькі цінності переняті з під впливу природи й характеру давньої вільної України.

.

ЗНАЧІННЯ І ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ВЗОРІВ

Любуючися красою українських вишивок мимоволі зростає питання, звідки ті народні взори в нас взяли, що лягло в їх основу і що вони представляють. А відповідь? На жаль досі нема в нас науково опрацьованої розвідки, щоб

Українська хата в Музею Союзу Українок Канади.
(Виконання п. Петра Зварича.)

подала авторитетні відомости. За відповідею треба поринати в далеку давнину щоби відшукати початків вишиваного орнаменту, наче в таємну мряковину. Це одна галузь української культури, що ще чекає свого історика.

Орнамент це найменше досліджена галузь українського народного мистецтва. Такий дослід цілком зрозуміло має немало труднощів. Орнамент появляється на різних ужиткових речах і залежить від матеріалу, на яким його зображено.

Різьблений матеріал різниться від вишиваного чи тканого. Також само не однаковий орнамент витворювався на посуді й писанках. Тому й досліди про орнамент мусіли б йти за матеріалом, на яким він зображений. В додатку різні епохи й стилі впливали своїми дорогами на еволюцію орнаменту і відбивали свої знаки, при чім орнамент мінявся. Студія орнаменту представляє дуже розсяглий предмет і потребує виразної класифікації та навіть деталічності. Досі археологи та етнографи попали на деякі сліди давньої орнаментики з різних пам'яток передхристиянських могил та інших розкопів. Однак ті пам'ятки не включають вишивок ані тканин, бо це мало тривкий матеріал, щоб зберігся століттями.

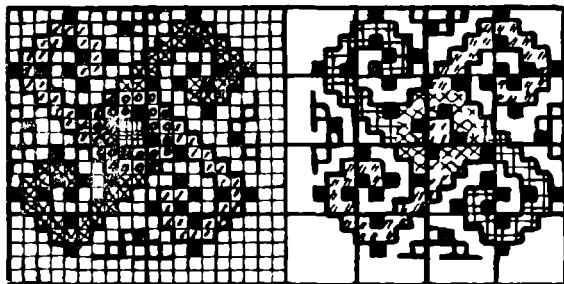
Одиноке по чім можна студіювати давніші тканини й вишивки, це старі ікони по церквах, давні портрети і мініатюри в старих книгах. З огляду на такі труднощі досі мабуть не зроблено наукового досліду про вишивковий орнамент. Все, що появилася друком на ту тему, тут то там, в деяких виданнях, це тільки спроба. Хоч і та спроба українських вчених кидає деяке світло на нашу старовину, що також собою цікаве.

Проф. Г. Павлуцький в своїй книжці: "Історія Українського Орнаменту", Київ, 1927, пише: "Передусім треба відзначити, що коли шукатимем початків орнаменту, звязаного в цей час з хатнім ужитком, то треба буде повернути до далекої старовини мало не до передісторичних часів. Не слід забувати, що наші предки мали період передхристиянський; од тоді йде багато найцікавіших і найголовніших форм нашого орнаменту. Стасов з приводу великоруського орнаменту зауважив, що речі, на яких є шиття, здебільшого вживають задля мети релігійної та урочистої; уже за дуже стародавніх часів рушники, що становлять і досі головну масу речей вишитих, чіпляли на деревах, як виконувано релігійні обряди; і це були святі приноси, знак обожування, жертва. Що ж ми бачимо?! І досі звички стародавнього поганства не зникли і рушники чіпляють, як і за минулих часів, навкола образів, христів на кладовищах, прикрашають ними весільного старосту; одіж, святкове ліжко теж прикрашають вишивками."

"Ще більше переконує Стасова в його думці те, що серед

орнаментів з'являються фігури надто вже характерні, щоб їх складено випадково. Наприклад, ми зустрічаємо свастику (ломаний хрест, гачковатий хрест, млиночок). Не можна уважати цей орнамент за звичайну гру ліній. Він існує в багатьох азійських племен і народів; це один з найдавніших знаків віщування доб-

ра, бажання добробуту, одхилення нещастя. Він був відомий ще з найдавніших часів у стародавній Індії: за його згадано в поемі "Рамаїна"; але під назвою свастика особливо був поширений у буддиському світі

Взір на вигляд свастики.

Краски взору: ■ чорна, хх червона, †† вишнева, ... амарантова, oo жовта, // зелена, / ліліова.

(навіть у найдикіших і найдальших прихильників буддиської релігії), а звідси перейшов і до різних інших народів. Отже фігуру, доброї ознаки можна зустріти в Індії, Тибеті, Персії і мало не по всьому Сибіру і нарешті у москалів та українців."

"Вся наша орнаментика різних речей хатнього вжитку, це пізній відгомін азійської орнаментики. Значіння її давно згублено для тих, хто вживає ту орнаментуку. Народ не знає, що саме криється в тих взорах та орнаментах, що він постійно має в своїх руках і перед очима. Багатьом здається, що ці малюнки старі, але ніхто не скаже відкіля вони йдуть і що саме в них міститься.

Павлущкий дальше пояснює, що впливи сходу на нашу орнаментуку прийшли дорогою широко розвиненого торгу, що мав свій початок в далекій давнині. Торговельні зносини з арабами та іншими східними народами безнастанно приносили різні східні килими та інші вироби.

Про ту ранну добу Павлуцький пише: “Торг (як і війни, мандрівки народів, загальна релігія) об'єднує мистецтва різних народів поміж собою й надає їм багато спільних рис. Тож не дивно, що український орнамент склався під чужим впливом і особливо зв'язаний із східним мистецтвом.”

“По друге, треба звернути увагу на те, що ще раніш, перед великим слов'янським розселенням, степові племена іранські товклися по наших степах тисячу літ, від приходу скитів аж доти, коли розгромили їх інші народи — готи з заходу, а гуни із сходу. З тими ордами, що сунули сюди з Азії, з Туркестану, міг з'явитися орнамент на килимах і тканинах, що прикрашали намети степняків. Племена ж слов'янські жили тоді понад Дніпром, в Київській околиці й вище, мабуть й на Волині і далі на північ — в Поліссю, тай за Дніпром, мабуть теж. На сході сусідили з слов'янами різні народи фінські, що посідали тоді мало не всі землі по Волзі. Можливо, що й цим шляхом (через фінів) східне мистецтво впливало на слов'янський орнамент.”

Ксенофонт Сосенко в своїй розвідці, “Пражерело Українського Релігійного Світогляду”, пише, що давня релігія наших прабатьків в передхристиянській добі була перебрана від староіранців. На його погляд ще нині релігійний світ та побутові звичаї українського народу мають виразні ознаки староіранщини. Коли взяти під увагу факт, що староіранці жили в доісторичних часах кілька сот літ на Україні, то зрозумілим є, що вони мусіли лишити по собі якийсь слід своєї культури. Наші давні предки могли навіть привандрувати з Ірану, або могли перебрати староіранську релігію через стичність з сходом війнами і торговлями. На погляд Сосенки староіранці є родовими предками українців. В основу староіранської релігії входив культ сонця і зорі. Символіка тої давньої релігії головню виступає в українських народних взорах.

Зокрема Сосенко пояснює значіння самого слова “взор”. Староукраїнський термін “узорок”, якого то слова ще й досі вживають на тущульщині, походить з староіранської мови і дослівно значить “світила з висоти, зорі, звізди”.

Цілком певно це слово відноситься до релігії культу сонця і зорі. Саме те, що в українських взорах так багато зірок, що виступають самостійно або мають ще й променисті лучі з центра мотиву, наче сонце, потверджує погляд, що в наших взорах криється відгомін старої релігії перенятої зо сходу.

Сосенко виводить, що у вавилонських та асирійських орнаментах виступають місяць, сонце і зоря. Восьми кінчаста зоря зокрема є символом богині сонця в тих народів. Така ж сама зоря є мотивом в українських взорах. В розвідці Гребеняка "Сліди Скитської Культури в Галичині", 1906 р., пишеться, що в розкопі коло Борщева знайдено сліди скитської культури й на медальйоні зображена восьмикінчаста зоря, точно така, яка знаходиться в нинішніх взорах. Скити кочували на українських землях в далекій давнині й цілком певно лишили свій вплив. З другого боку це показує, що давні народи мали спільні риси основані на релігії. Мотив зорі в народних взорах має за собою давню історію, що губиться в млі передхристиянських віків.

Сосенко дальше висуває думку, що в українських взорах деякі мотиви уложені побіч себе з зізвздою в центрі або в вершку, мають вигляд райських дерев. На асирійських пам'ятниках виступають райські дерева і Сосенко бачить подібність в українських вишивках. Виразний мотив райського дерева зображений на килимі ч. 155 зі збірки В. Пещанського в Українськiм Національнiм Музею у Львові. Сосенко пише: "В українськiм зображенні дерево має зізвзду в самiм вершку і по середині, а по боках дерева якiсь невизразні зображення мають вид чоґось летючого, немов самих крил та нагадують крилаті постаті при асирійських райських деревах. Цікаве, що українські вишивки дерев стоячих побіч себе, творять своїми обрисами фігури якихось будівель. Коли б уважати ці дерева символами асирійськими, то фігури будівель означували б божі трони, які так часто зображувано поруч вавилонсько-асирійських божих символів. Та вид дерева на українськiй узорочі відмінний від асирійських райських дерев — спонукує до думки, чи не було в старинній Україні окремого культу дерев, властивого в старину в Гін-

достані. Серед буддистів в Індії був особний культ дерева. У них було дерево мудрости і знання, під яким Будда в своїх роздумуваннях попадав у релігійну екстазу. Мало це бути фігове дерево, що виростало подвійно з одного пня чи кореня. Під цим деревом нападав Будду ворог його — і правди божої — змий і цього змий Будда побідив, а відтак після нової боротьби запер його у свій горнець, що в нього збирав милостині.”

Сосенко подає ілюстрацію старого взору з села Конюхи, Бережанського повіту. Взір представляє “подвійне з одного пня виростаюче дерево. З під дерева по однім і другим боці виступає два змій: видно їх кадовби і пащеки. Оба своїми зубами хватають якийсь поставець у виді посудини з покришкою . . . Аналогічні й інші взірці, де з посеред обрисів двох сусідних дерев твориться вид високого поставника з посудиною на верху, в якій немов палає полумінь, а поперек поставника на середині його, висить головою в низ (наче забитий) червоний змий. Українські вишивки дерев усе представляють довший ряд дерев, дуже часто ряд подвійних дерев. А в Індії досіль є буддистичні сади з рядами дерев стоячих парами.”

“Мені здається, що я не піддаюся лише фантазії, але що є в тім щось реального, історичного. Староіранці це попередки українців. Вони сусідували на захід з Ассирією й Вавилонією, а на сході з Індією. Історія оповідає, що визнаваннями Будди була також частина скитів. Як з Ассирії й Вавилонії міг прийнятися у предків України, — завандрувавши на Придніпровя староіранців, культ райського дерева зі символами богів сонця й звізди; так з Індії міг прийти культ святих дерев і змий. Відомі перекази зі старовинної української релігії про святі гаї та дуби, та про змий горинича.”

Дамян Горняткевич в своїй розвідці “Роля Жінки в Повстанні Українського Народного Мистецтва” подає різні основні елементи, що входять в склад писанкових взорів. На його погляд більшість писанкових взорів має виразне символічне значіння дуже давного походження. Це переважно символи культу сонця ще з передхристиянської доби.

Горняткевич обговорює такі писанкові елементи взорів, як меандер, свастика, триніг, трикутник і подібне. Коли ж розглянути вишивкові взори то ті самі основні елементи також виступають й на вишивках з деякою зміною, що виникає з різниці матеріялу полотна і півкулистого яйця. Тому розвідка Горняткевича ще більше кидає світла на наші взори.

На вишивкових взорах, як і на писанкових, часто бачиться меандер, ломана лінія з закрутами. Горняткевич пише, що меандер є давного походження бо знайдено прикрасу меандру на речах ще з кам'яної доби в розкопах на Україні. Меандер тягнеться закрутами лінією і рідко коли виступає в своїй повноті на взорах. За те часто можна бачити половинки меандру на буковинських та галицьких взорах. Одною відмінною меандру це безконечник із заокругленими лініями. Безконечник це улюблена прикраса гуцульських писанок та вишивок. До таких писанок в безконечником ще й досі стагляться, як до святости. На Великій Україні писанки з безконечником також знані. Безконечна тяглість меандру й безконечника символізує вічність, безконечність. Може бути, що віра в вічне, безсмертне позагробове життя зображувалася знаком меандра чи безконечника. На погляд Сосенка наші давні прабатьки вірили в позагробове життя, так як і староіранці, від яких вони свою релігію прийняли. Для того й меандер був найбільше вживаним взором від давна.

В композиціях народних взорів свастика широко розповсюджена. Це також символ сонця і божества, а тим самим знак щастя й добра. Деколи на писанках свастика виступає в своїй формі, але частіше з заокругленими рогами. За те у вишивках та килимах свастика буває получена з іншими декоративними композиціями. Низинні взори передають свастику в цілости або частинно. Самі роги свастики виступають самостійно на деяких гуцульських взорах, як кучерики. В народних взорах свастика znana під такими назвами, як ломаний хрест, вітрячок, кривулька, косиця і подібне. Не може бути двох думок про те, що в далекій давнині свастика уважалася важним символом щастя між українцями, коли так

широко прийнялася в орнаментиці народного убрання і речей хатнього ужитку.

Трикутник виступає в узорах і повторяється по кілька разів для кращого композиційного складу. На писанках трикутник творить взір так званий сороклинець. Та у вишив-

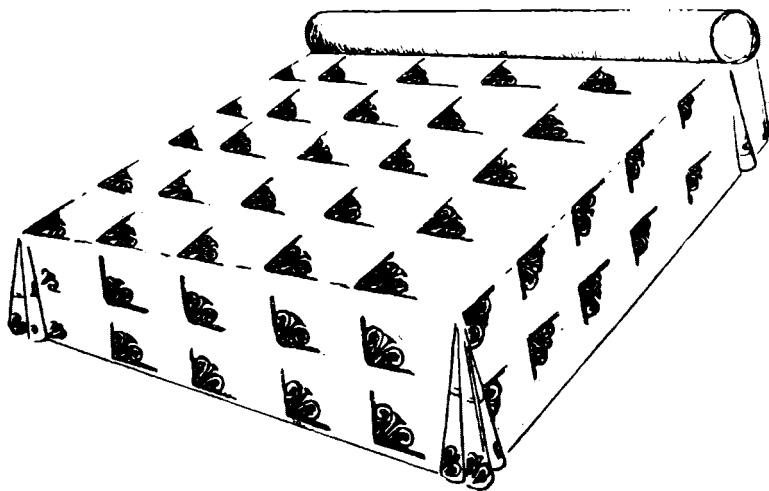
Знімка з 1918 р.

Над Дніпром в дорозі до Києва.

кових взорах трикутник рідко де появляється самостійно з огляду на його примітивну форму, а радше лучиться з іншими елементами. Горняткевич пише, що трикутник також має давнє символічне походження і зображає якусь трійцю, як вогонь, воздух і вода, або чоловік, жінка і дитина.

До християнської доби належать такі додатки, як хрести, могили, виноград і подібне. Їх значіння зрозуміле.

Погляд, що основніші елементи українських народних взорів це давні символи культу сонця виглядає цілком слушний. Давні повіря народу звязані з символами, коли ще пи-

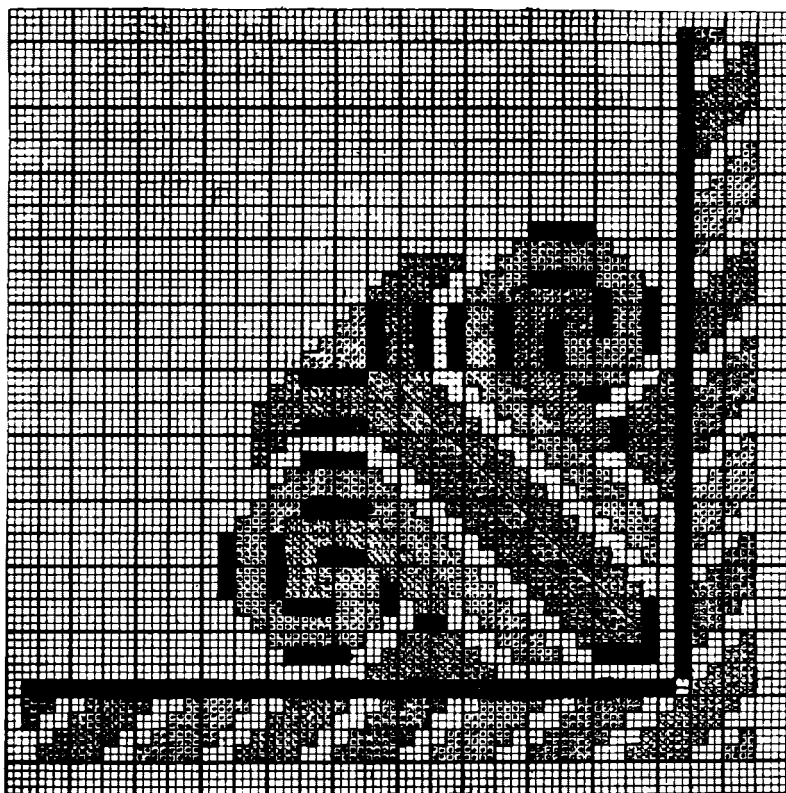

Вишиваний ліжник.

сьмо не було знане і культура тільки розвивалася, становили тодішні закони життя і релігії. Ті символи передавалися декоративним способом уживаючи прикрашені речі для релігійних чи обрядових потреб. Значіння про них з часом затерлося, але нарід дальше їх задержував. Запозичені мотиви зо сходу так наскрізь по мистецьки переробилися, що виходять наскрізь оригінальні, своєрідні і народні.

На перший погляд здавалося б, що то невмислиме, що-би орнамент зберігся в народі через сотки літ. Звичайно жива

мистецька творчість переходить безнастанний процес еволюції і все шукає собі нових форм, нового змісту і в тім процесі міняється. Цілком певно, що й вишивковий орнамент також піддавався тим різним впливам і мінявся, але основніші первісні форми збереглися. Самі писанкові взори найкраще свід-

Взір на ліжник.

Краски: L чорна, хх помідорова, оо зелена, ... жовта, — червона.

чать про їх старинне походження. Основніші вишивкові та килимові взори також зберегли свою первісність в головніших зарисах. Це можна пояснити тим, що український нарід ставився до своїх звичаїв з великою пошаною. Ті звичаї бу-

ли для народу великим законом, який вимагав строгого пошанівку. Це становило суть життя народу. Це була традиція народу, якої не можна було зректися легкодушно, змінити або викоринити. Навіть християнство не було в силі викоринити виплеканої традиції. Тільки на тлі тої закоріненої культури і традиції прийнято християнство. Ось так селянські маси жили собі відокремленим життям; шанували свою традицію, передавали її з роду в рід без великих засадничих змін. Таке наставлення до життя цілком певно вплинуло на збереження давних елементів у взорах. А до того географічні границі деяких частей українських земель, де ще найкраще збереглася давна орнаментика, також причинилися до збереження первісток орнаментатії, як наприклад, в Карпатах і на Поліссі.

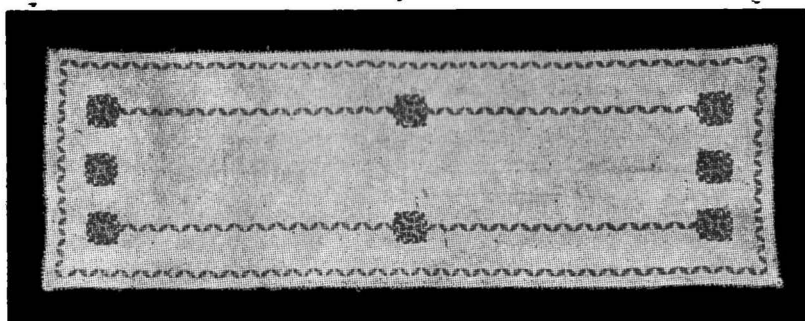
На підставі тих малих скромних спроб наших вчених дослідити народний орнамент у вишивках, писанках та килимах в різних українських районах виходить, що той орнамент не був зложений випадково без ніякого плану одним мистцем. Твір одної особи не прийнявся б в такім широкім ужитку, як воно є. В тих взорах криється глибока замрячена імлою давнина нашого народу, що ще потребує докладнішого історичного дослідю. Та сьогодні та давнина відкривається перед нами наче чудова казка, повна глибокого таємного змісту.

Українські взори зберегли свою первісність в основніших формах і видержали змінчивості та наступи різних течій, різних стилів. Сьогодні ми ними любуємося і зроджується в нас подив і пошана до цього своєрідного твору нашого народу, що від віків жив на своїх землях своїм життям, своїми звичаями, своєю традицією і закріпив те життя своїм орнаментом. Ось той орнамент для нас сьогодні це наче живий документ соток поколінь, що зберігся своєрідною формою і перейшов до нас в спадщину, як велика небувала цінність.

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ВИШИВОК

З поміж ручних виробів народня вишивка є найбільше поширеною і загально улюбленою прикрасою. Сьогодні зо зміною обставин переноситься та вишивка з сільської хати, з народної сорочки, з рушника до модерного дому та модерного убрання.

В приміненню народної вишивки до модерних ужиткових потреб часто бачиться деяку недостачу. Та недостача може проявлятися у виборі wzору і матеріалу, в залежності wzору до предмету, який прикрашує, в залежності wzору до

Доріжка виконана на льняному полотні.

Довкруги викінчена вузьенькою вишивкою.

розміру матеріалу, в розміщенні wzору, в доборі кольорів ниток, в способі виконання і загального викінчення. В тій спробі примінення народної вишивки до модерних потреб розходиться не тільки про загально мистецький вигляд викінченої речі, але також й вірне передання характеру народного wzору відносно композиційної форми, техніки і кольору.

Матеріал.

Українські народні вишивки вимагають відповідного матеріалу, щоби вигляд вийшов ефектовним і технічне вико-

нання досконалим. Для того рівно ткане льняне полотно білого, сірого або кремового кольору найкраще надається до української вишивки. Виглядом народна вишивка переважно буває чорнобривою й через те кольоровий матеріал не може передавати її властивої краси. Знова шовк або інша матерія, що не має рівного ткання основи і ткальної нитки, потребуватиме канвового підкладу для виконання.

Характеристичною прикметою народних вишивок є уклад стібів по нитках полотна, то є розраховується нитки полотна відповідно до взору. У виконанні народних взорів не радиться послуговуватися канвою, якщо матеріал відповідає до шиття по нитках полотна. Канвове вишивання ніколи не видасть такого гарного, рівного і злитого викінчення, як шиття по нитках полотна. Канвове вишивання найкраще обмежити до таких матеріалів, до яких канва необхідна.

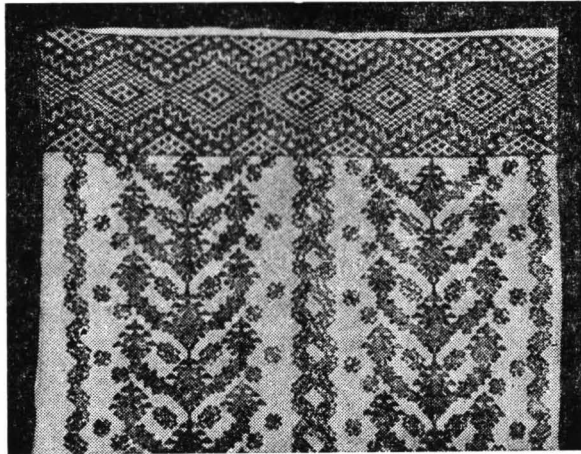
Нитки до вишивання уживати першої якості, головню, щоби були тривалі в красках і не блідли з роками вжитку. В Канаді для тої потреби найкраще надаються нитки марки Д.М.С. Грубість ниток має відповідати матеріялові, щоби поміж стібами не видніло ясне тло полотна. Дрібніше вишивання потребуватиме розділювання ниток.

Кольори ниток.

Найстарша українська вишивка була виконана білими, або невивісненими сирими нитками. В багатьох околицях наших земель ще й сьогодні залишилася звичка вишивати б і л и м и н и т к а м и. На Великій Україні дуже часто сорочки вишивані тільки білими нитками. Також само й в Снятинщині народна сорочка задержала біле вишиття. Зокрема старші жінки вважали невідповідним вишивати собі сорочку колірово. Білі вишивки ще подибуються на Гуцульщині, Покутті, Поділлі й Полтавщині.

Загально українська вишивка є чорнобривою на вигляд, то є чорні нитки розводять взір, а червоні, чи вишневі заповнюють певні площини. В різних взорах виступають додатки жовтних, помаранчевих, синіх і зелених кольорів. Такі додат-

ки залежать від місця походження взору та від техніки. Деякі часті українських земель мають свої питомі кольори, що надають тим взорам їх питомої місцевої характеристики. Приміром, давніші взори Сокальщини були тільки чорні з малим додатком червоного, а пізніше декуди прийнялася домішка жовтого в дуже малих додатках. Зеленого кольору зовсім не вживали. В яворівських взорах домінує червоний колір з додатком жовтого, помаранчевого і зеленого. Бучаччина і Космаччина витворили собі смак в теплих красках, в яких різні відтінки червоних кольорів прекрасно зливаються з жовтими й помаранчевими з деякою домішкою зеленого. Гуцульські взори найпишніші і скаля кольорів широка. На Великій Україні взори виконані настилуванням виступають в делікатних блідих молочних відтінках, хоч також бувають чорні й червоні хрестикові взори. По цім можна бачити, що певні райони витворили собі свої власні смаки відносно взорів і гармонізації кольорів. Це можна найкраще бачити по народних сорочках, головні тих, що походять ще з перед першої світової війни, які ще досі в Канаді декуди збереглися

Подушка з рукава жіночої сорочки.

В галицьких та буковинських взорах, які найбільше в Канаді розповсюдились, найкраще задержати їх властиві кольори. Народні взори виявляють надзвичайну тонкість смаку в гармонізації кольорів і варті їх такими затримати. Не

кожна вишивальниця може сама переробити вишивку вдатно. Часто перероблений взір виявляє якусь недостачу. Народна вишивка має вартість, коли збереже вірно свою композиційну форму і властиві собі кольори.

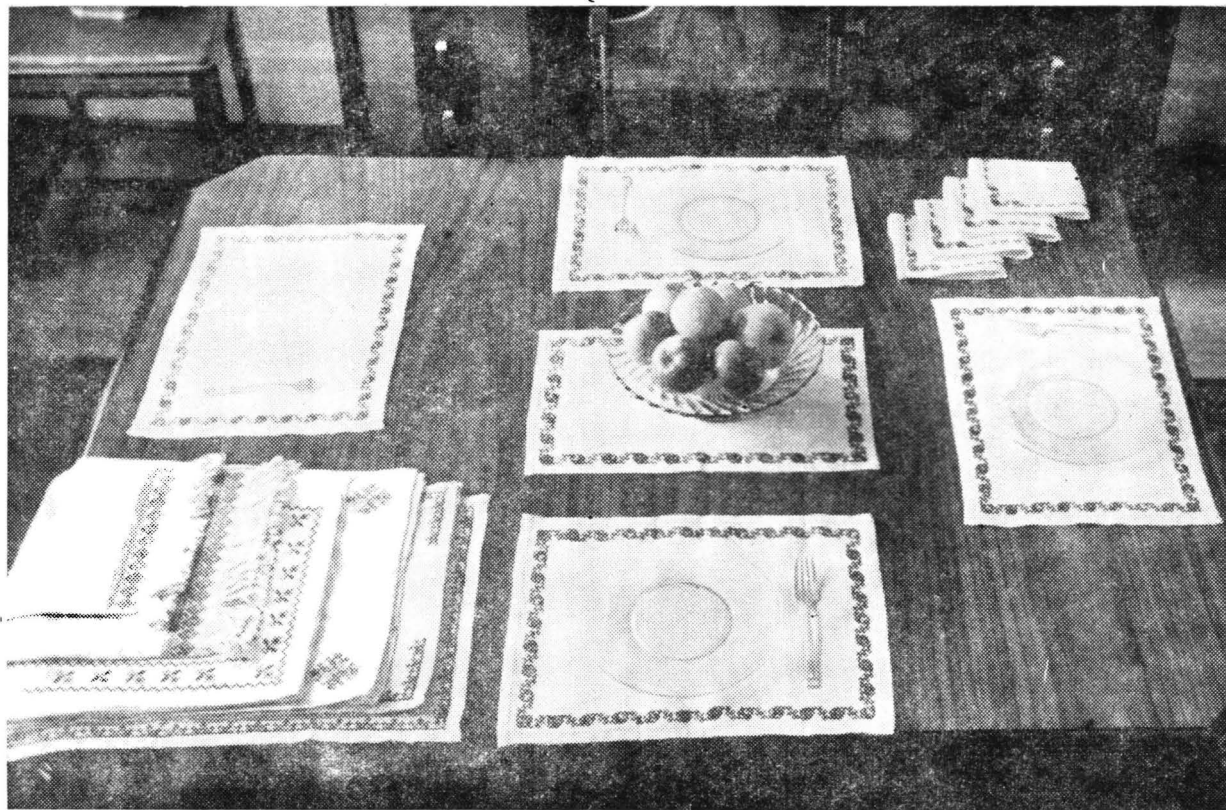
Декуди в Канаді закралися чужі впливи до вишивок не тільки в кольорах, але й в самих взорах. Ріжні взори рожевих рож та інших квіток з зеленими листками та навіть пташками вишивані хрестиками, не вважаються українськими. Саме хрестикове шиття ще не вистарчає, щоби вони були народні, бо тим способом вишивання послуговуються різні народи. Хоч рослинні взори, як рожі, є знані українському народові, то однак вони ніколи не наслідують природної рожі ні формою, ні кольорами. Такі рослинні взори найкраще задержати чорнобривими, так, як їх нарід створив без перероблювання на чужий спосіб.

Новіші українські емігранти, що осілися в Канаді перед другою світовою війною, привезли з собою деякі вишивки, в яких також можна добачити чужі впливи. Мабуть й на рідних землях вишивальниці декуди присвоювали собі дещо новішого з чужих країв. Ці чужі додатки не підносять краси вишивки й треба їх вистерігатися.

У вишивках нераз бачиться недостачу в дібранні кольорів до взору. Яркі, крикливі та незгармонізовані кольори ниток відбирають всю красу вишивки. Український нарід на причуд вміло виробив собі смак до гармонізації кольорів у вишивках та народнім одязі. Тому треба вистерігатися й не напихати силою кольорів до української вишивки, яким там не місце.

Взір і його розміщення.

Підбираючи взір до вишивки треба розважити, який предмет та вишивка буде прикрашувати, який розмір вишивки має мати, бо від того буде залежати, чи взір має бути густий, масивний чи прозорчастий, делікатний. Взір також мусить бути підібраний до матеріялу. Збиті масивні взори часом потребують грубшого матеріялу. Коли матеріял шовковий, як це буває з блюзками, то густа нашита вишивка не

Вишивки з Проєтку Вишивок на Воєнну Ціль заходом Союзу Українок Канади — 1943.

ходить так гарно, як прозора делікатна. Знова й сама величина взору мусить відповідати до розміру полотна. Над цим треба застановитися.

Розміщення взору на вишивці зокрема вимагає уваги й доброго смаку. Накопичення взору на вишивці виходить пересадне й негарне. Дуже часто скромна вишивка манить око своєю скромністю й простотою.

Викінчення вишивки.

Краса української вишивки залежить не тільки від взору, його розміщення та кольору ниток, але також і від способу викінчення з обох сторін. Права сторона перше звертає увагу на себе. Спосіб укладу стібів має бути вільний без стягання. Хрестикові стіби зокрема укладати в один напрям в цілм взорі. З того не тільки права сторона буде виглядати досконаліше, але рівночасно й лівий бік вийде кращим й стараннішим з потягом стібів в один напрям. По мистецьки виконана вишивка не буде мати з лівої сторони гудзів ані перетяганих ниток. Щоби уникнути гудзи, підшивати початок і кінець нитки попід вложені стіби. Коли взір вимагає заповнення тут то там додатковими кольорами в далеких відступах, то замість перетягати нитку поміж відступами з лівого боку, підшити її попід стіби і втяти. Цим оминесться тих наплутаних та перетяганих ниток, що так псуєть вигляд лівого боку вишивки.

Деякі народні стіби, як настилування (гладь), стебнівка, шнурковаті півхрестики, соснівка і шнурочки даються виконати двобічно, то є однаково на обидва боки з лівої і правої сторони вишивки. Навіть і хрестикові стіби можна шити двобічно, хоч таке виконання дуже складне і не практичне, бо забирає надто багато часу. У виборі взору до деяких вишивок варта послуговуватися двобічними стібами. Старанно виконана права і ліва сторона вишивки підносять її вартість.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ СТІБИ

Українські народні вишивки багаті не тільки різноманітністю wzorів, але й також різноманітністю техніки то є способом вишивання. В різних частих українських земель виробилася відмінна техніка народних стібів і з тими стібами варта познайомитися, щоби не обмежуватися виключно до хрестикового стібу, як воно є в Канаді. Поза хрестикове шиття є ще багато інших стібів легких до вивчення. Яворівщина видала wzори виконані настилюванням (гладь) скісним півхрестиком, ланцюжком, стебнівкою, соснівкою та тяглими шнурочками, що разом творять дуже цікаві wzори. Знова Поділля, Гуцульщина, Волинь і Бойківщина витворили прегарне шиття, що вишивається низом, то є з лівого боку і називається низинкою. Відміною низинки є заволікання, підбирання і морщинка. На буковинських вишивках виступає настилювання (гладь), стебнівка, позаглічний стіб та ланцюжки. В деяких частих Галичини є ще кручені й колісні wzори, які виконується стебнівкою, гаптом й шнурковим плетінням. Ще є так зване плоске кладене шиття подібне технікою до настилювання, що дає прекрасне викінчення з обох сторін. Велика Україна видала вирізувані wzори й настилювання. Крім того є безліч рушникових wzorів, які, на жаль, не є так добре знані західними українцями і нема потрібних інформацій, щоб їх вивчити докладно.

Для того в цім підручнику обговорюється докладніше тільки стіби західної України, які більше просліджено та поширено завдяки Кооперативи Українського Народного Мистецтва у Львові, що до другої світової війни в тім напрямі поклато багато праці.

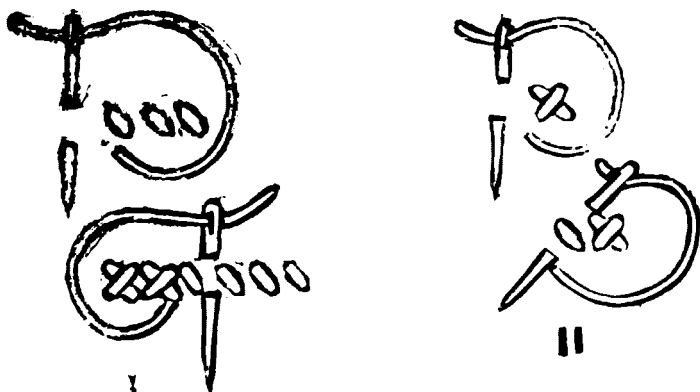
Давніші українки ще послуговувалися переміточним шиттям, яке не так добре збереглося до сьогодні й в Канаді воно мало знане. Нераз буває, що народний wzір містить в собі кілька вище згаданих стібів і творить прекрасну цілість

та багатство своїм виглядом. Добра шевкиня послуговується кількома стібами в одному зорі та вдатно добірає спосіб шиття до зору.

Українські народні стіби є легкі до вивчення і дають широкі можливості. Нема потреби звужуватися тільки до хрестикового шиття, коли нарід витворив таке багатство техніки.

Хрестикове шиття.

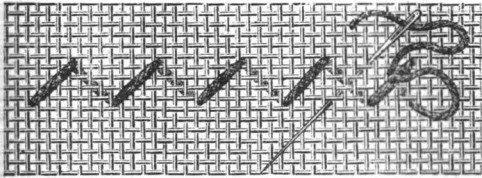
Найбільше поширене і всім знане це хрестикове шиття. Хрестикові стіби повинні все йти своїми раменами в одну сторону, то є щоби всі потягнення спідної нитки йшли однаково в один напрям а верхні перехрестя також йшли однаково в один напрям. Вишитий хрестик має собою покривати ту

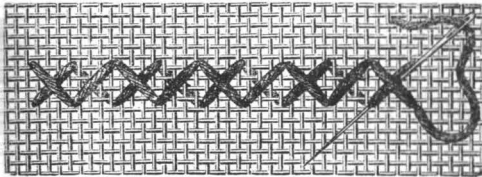
Хрестикове шиття.

часть полотна, яку схрещує, щоби поміж раменами хрестика не продиралось ясне тло. Це витворить одностайну масу певної краски відповідно до зору. Такий порядок ниток в хрестиках дасть кращий вигляд вишивці з правого і лівого боку.

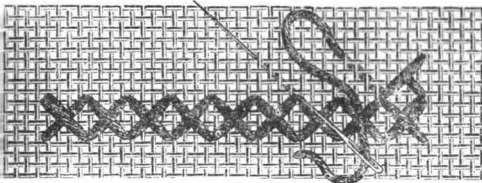
Хрестикові стіби можна укладати двобічно, значиться в процесі шиття укладати такіж самі хрестики з лівої сторо-

1.

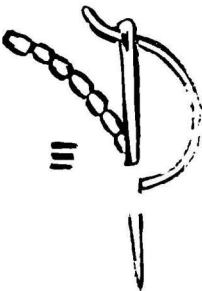

2.

3.

Двобічні хрестикові стіби.

Стебнівка.

ни, як і з правої. Це є трохи складніше шиття, але за те цінне для таких ужиткових предметів, як хусточки й шалики. Нема нічого гіршого, як вишивана хусточка з наплутаними нитками з лівого боку.

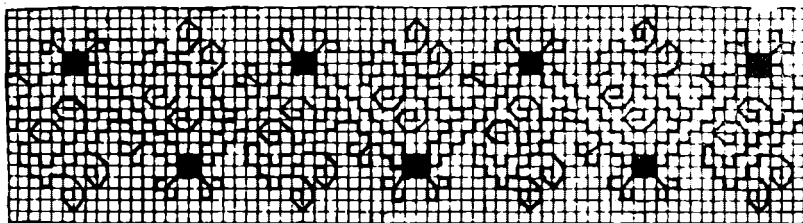
Стебнівка.

Стебнівка має кілька назв. Декуди цей стіб називають "за голкою". В Сокальщині називають його вистягання. Виконується його так, як вже сама назва каже, за голкою. Стебнівка подібна до стебнування швальною машинкою. Цей стіб дає тонкі лінії і надається на прозорчисті взори, а також й

на обведення різних площин. Шиття стебнівки дуже легке, бо то звичайне стебнування. Шийється його в той спосіб, що береться на голку дві нитки полотна, витягається і знова вертається поза голку в те саме місце, щоби покрити тих дві нитки полотна. По англійськи цей стіб називається "бек стич".

Стебнівку можна вишивати двобічно, то є однаково з обох сторін. Набирається на голку дві нитки полотна, витягається і лишається ті дві нит-

ки незакритими зверху. Цілий час шиється голкою вперед, не вертаючися назад, так, що дві нитки на полотні закриті, а дві отворені. Опісля обернути шиття і вертати по тій самій дорозі та закривати незакриті місця. Можна також зашивати незакриті місця починаючи з початого місця замість

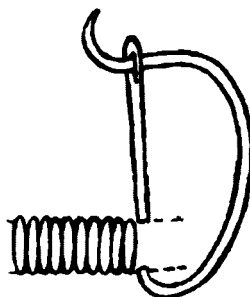
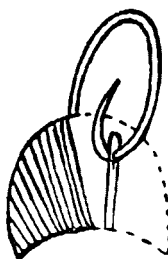

Делікатний взір кучериками виконаний стебнівкою в однім кольорі. Темні квадрати по краях виконані хрестиками або настилуванням у відміннім кольорі.

з кінця. Це дасть рівніші стіби. Двобічне шиття стебнівки видасть однаковий взір з обох сторін, так як машинкове стебнування. Двобічний спосіб шиття трохи більше забирає часу, але за те вислід кращий.

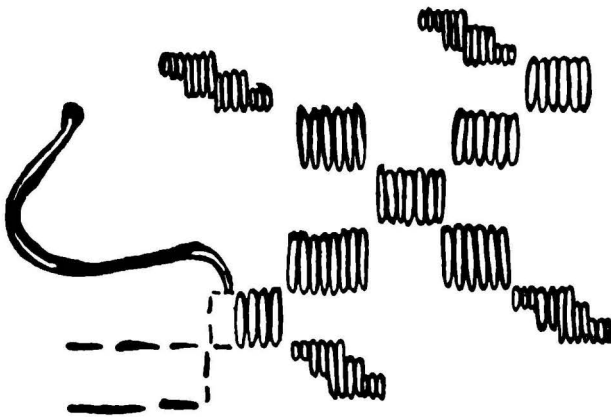
Настилування (гладь).

Настилування також називається плоским кладенням, гаптом і гладь. Настилування значить "застелювати", гладко стелити на площі. По англійськи цей стіб називається "флет

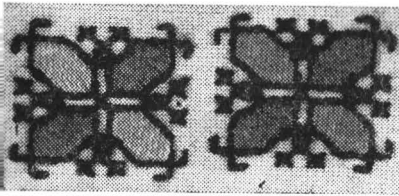

Настилування (гладь).

стич" або "сетин стич". Настилування (гладь), це звичайне гаптування, яке загально всім знає. В Канаді наші співгромадяни і англійці вживають багато гап-

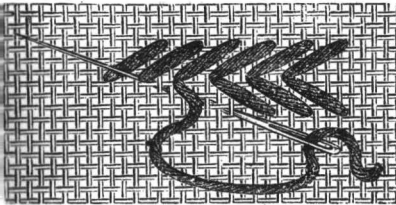
Настилування (гладь).

Настилування (гладь).

перетикання творить дуже ефектний вигляд.

Ланцюжок, соснівка, косичка і перетикання.

Соснівка.

Ланцюжок.

ту в своїх вишивках. В українських взорах настилування вимагає точного рахування ниток так само, як інші народні стіби. Всі стіби настилування укладаються близько побіч

себе, чим творять однотайну поверхню й гладкий вигляд, як вже саме слово гладь означає. До того й ліва сторона виходить гладкою і закритою. Настилування в комбінації з іншими стібами, як стебнівка, ланцюжок й плетінка або й

Косичка.

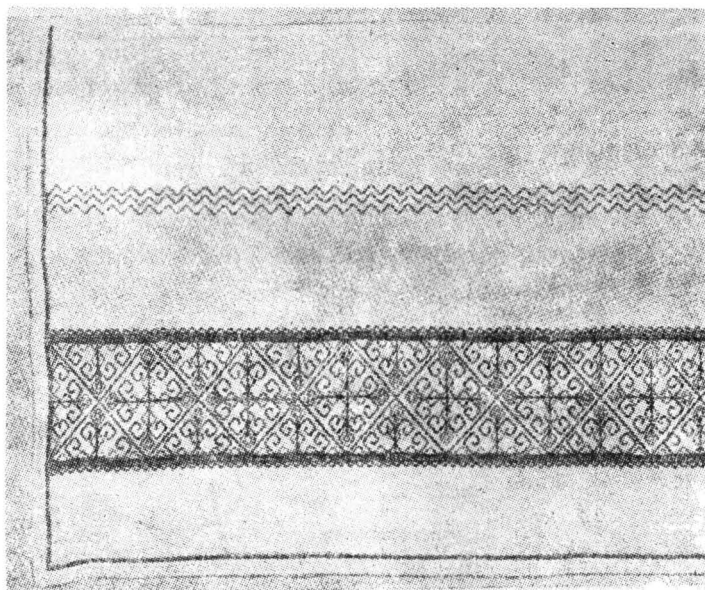

Додатними стібами в наших народних взорах є ланцюжки, плетінка, соснівка, косичка й перетикання. Звичайно ті стіби

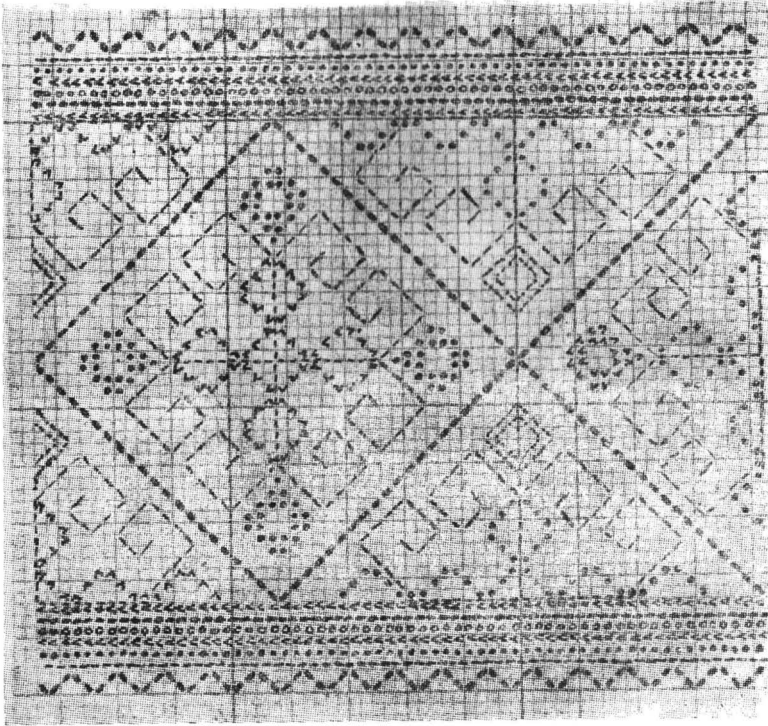
Переволікання або перетикання.

вживається при виконанню розведеного взору. Косичку вживається при викінченні берегів низинки. Ланцюжки по-являються на яворівських та буковинських взорах, хоч де-

Гуцульський стилізований взір, виконаний перетиканням. Взір легкий, прозорчастий.

коли подибується ланцюжковий стіб й на інших вишивках. Перетикання, це щось наче половина шви стебнівки, бо береться на голку по дві нитки і шиється все вперед, не вертаючи

Перетикання.

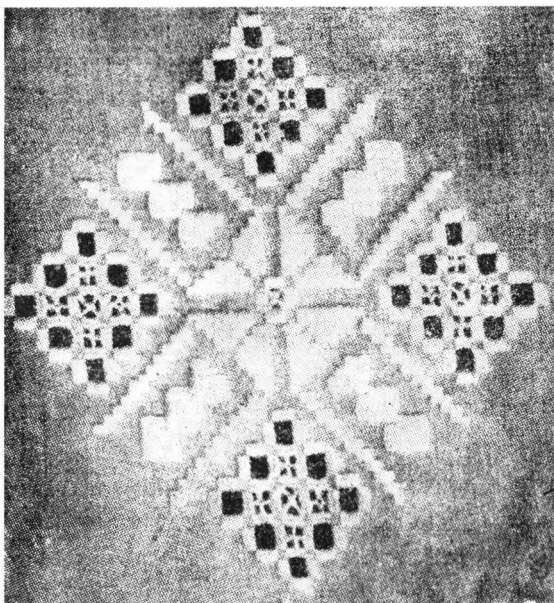
Краски: — брунатна, — — червона, жовта, гг зелена
oo цегляста.

назад, так що дві нитки полотна закриті, а дві отворені. Часом цілий взір розведений перетиканням без заповнень, чим виходить дуже делікатним й рідким.

Полтавське вирізування й настилування.

Найменше в нас знане це шиття з Великої України, головню з Полтавщини. З ним варта познайомитися, тому що воно своєю делікатністю є таке придатне для модерних ужиткових потреб не тільки для себе, але й для поширення між чужими, які такою роботою скорше захоплюються ніж тяжкими кольористими галицькими взорами.

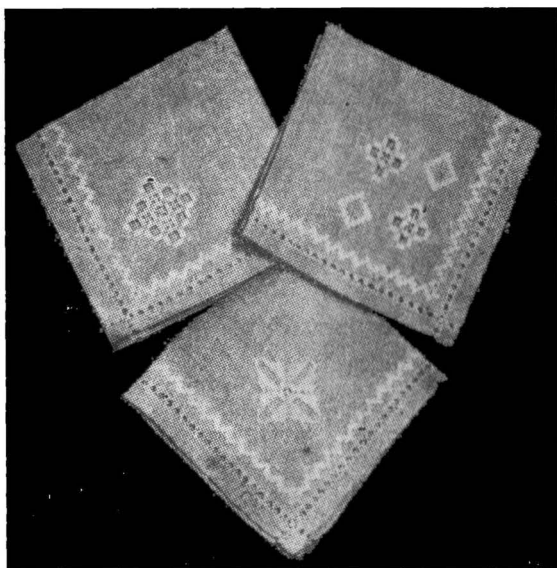
Полтавське вирізування й настилування можна легко перейняти. Це

Взір вирізування і настилування.

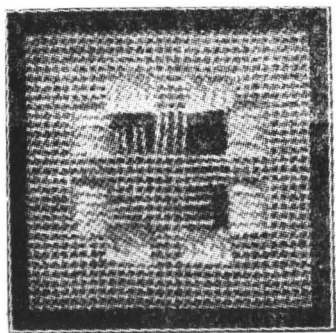
шиття звичайно виконується білими або сірими чи делікатними молодшими красками, як блідожовте, бронзове, голубе та інші пастелеві краски. Вирізування комбінується з настилуванням. Обчислюється на полотні скільки ниток, так само як і на хрестиках, для виконання виріза-

них віконць поданих на ілюстрації. Кожне віконце обкидається перше ниткою в красці вишивки. Коли віконця викінчені квадратом, то є край мотиву обкинений вишивальною ниткою, береться на голку ті нитки полотна, які мають бути вирізані й підрізується їх попри самий обкинений край гострими ножичками. Ті нитки, що лишаються не витягненими, обкидаються густо нитками, чим твориться перехрестя, як видно на ілюстрації. Вирізування вимагає точного числен-

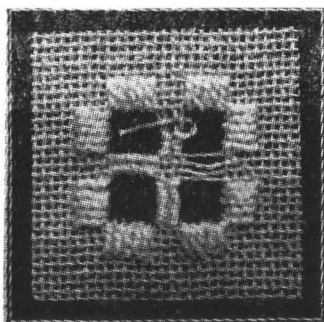

Серветки полтавським вирізуванням.

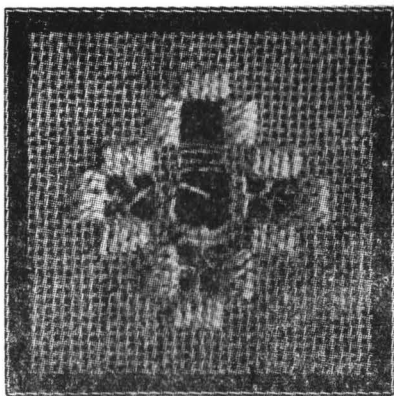
ня ниток. Так же само й настилювання, що йде в комбінації з вирізуваним взором вимагає точності в обчисленні ниток полотна. Треба аж спробувати, щоб зрозуміти це цікаве шиття.

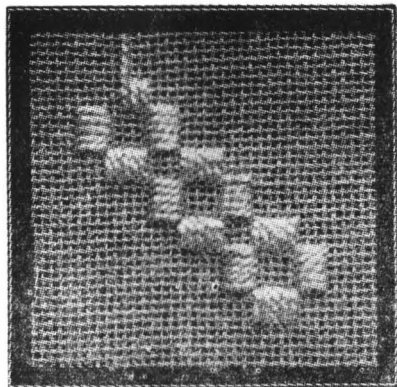
Обкидування віконців.

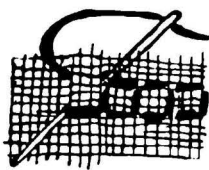
Обкидування перехрестя.

**Заповнення обкиданих
віконців нашитими
нитками.**

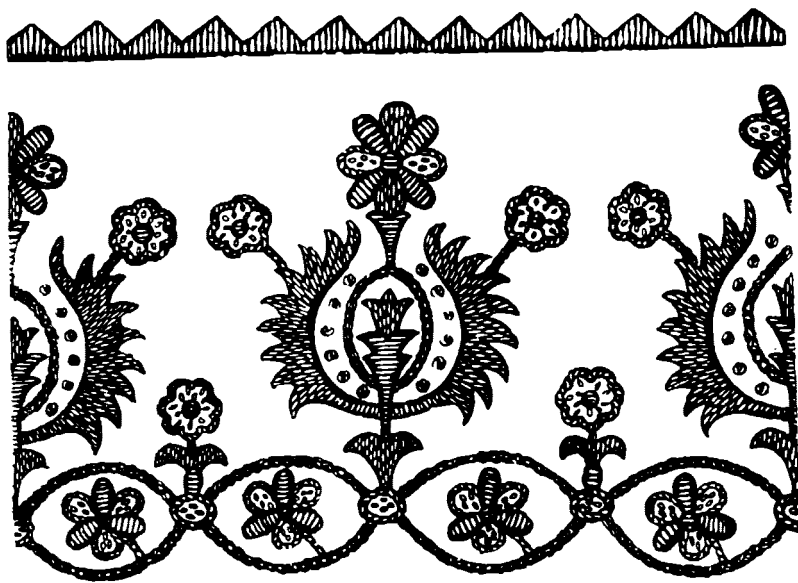
**Обкидування віконців
в тяглім взорі.**

**Спосіб роблення
галузки на
беріжки.**

Гапт.

На Великій Україні вишивають ростинні мотиви гаптом. Різнородні стіби, якими вишивають рушники на Великій Україні, головню в Полтавщині, називають гаптом. До цих стібів належать переволікання, перетикання, циганська до-ріжка, настилування, стебнівка, водний стіб й обмітка.

Полтавський гапт.

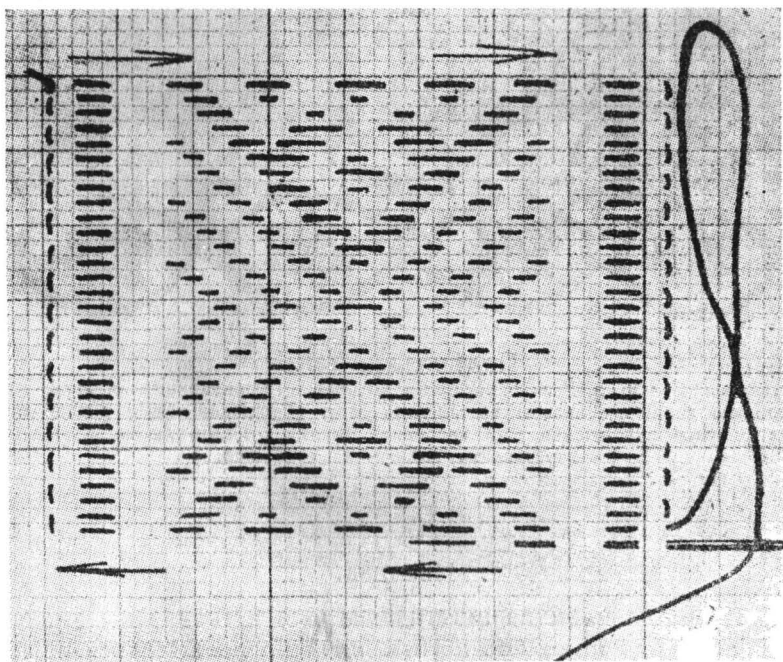
Рушниковий взір з Великої України виконаний рушниковими стібами, які загально знані під назвою полтавський гапт. Рушникові стіби різнородні. На рисунку рушниковий взір виконаний такими стібами, як настилування, перетикання, лапцюжок і стебнівка.

Низинка.

Технікою низинне шиття вяжеться з тканиям. Сама назва "низинка" походить з того, що взір розводиться на полотні "низом", то є з лівого боку, чорною або червоною ниткою. Утворені білі площини заповнюється одною або більше кольоровими нитками. Кольорову нитку, якою розводиться взір, проволікується на всю ширину взору без перерви з початку до кінця взору. Виглядом розведений взір виглядає наче витканий.

Рисунок ч. 1 показує взір, який підшивається. На тім рисунку видно праву сторону. Хоч низинку вишивається з лівої сторони, то однак можна взір починати перше з правої

сторони. Для початковців це прийде легше, а головню, коли відшивається взір з картки, або з густо нашитого взору, що тяжко прослідити початок. Пізніше, по відшиттю половини взору перейти на ліву сторону. Рисунок ч. 1 побільшений і кожна кратка на рисунку означає дірку в полотні. Чорна лінія це нитки з правого боку, які вже лишаються на взорі. Там, де на рисунку не видно нитки, то вона пішла попід спід

Вишивання низом.

Рисунок ч. 1.

Рисунок ч. 1 показує розвід чорною ниткою.

полотна з лівого боку. Шиється ниткою через цілу ширину взору і знова вертається тою самою дорогою аж доки взір не розведеться. Коли відшиється половину взору, тоді обертається полотно на лівий бік і продовжується шиття з лівого боку. Шиття з лівого боку йде скорше й легше раху-

вати нитки полотна. А до того шиттям з лівого боку нитка краще укладається з правої сторони. Відшивання взору з правого боку не є обов'язкове. Якщо взір виразний, то можна відразу його відшити з лівого боку.

Рисунок ч. 2 показує той самий взір з лівого боку. Одна частина це відшиття взору, яке розводилося з правої сторони, а решта продовжувалося з лівої сторони. Та горішня частина відшиття вже має заповнення з правої сторони, а долішня має тільки розвід взору.

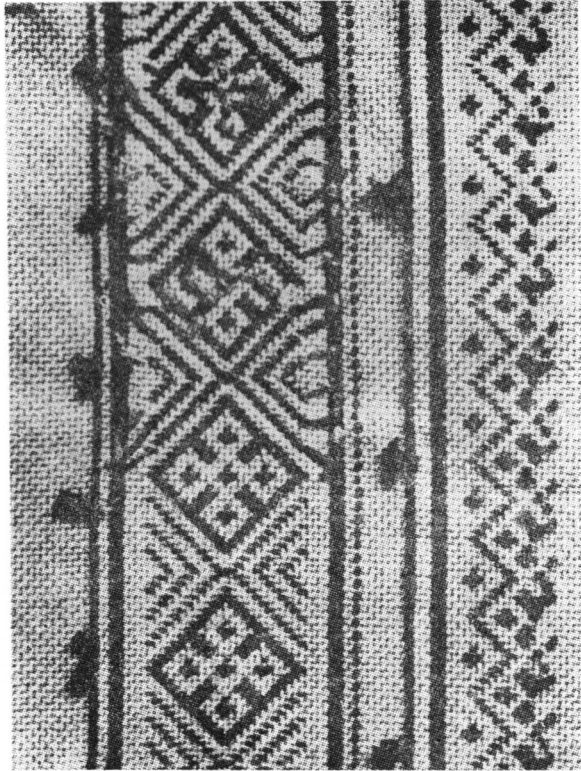

Рисунок ч. 3 показує той самий взір з правого боку. Горішня частина заповнена, а долішня тільки розведена.

Рисунок ч. 2

Розведений взір заповнюється з правої сторони такими кольорами, якими бажається, уживаючи до того настилування (гладь) або шнурковатого півхресника. По боках низинки, що йде рівною лінією часто уживається таких стібів, як ланцюжки, соснівка або плетінка чи косичка.

Низинка належить до найстарших способів вишивання і є чисто українським витвором. Своєю оригінальністю й кра-

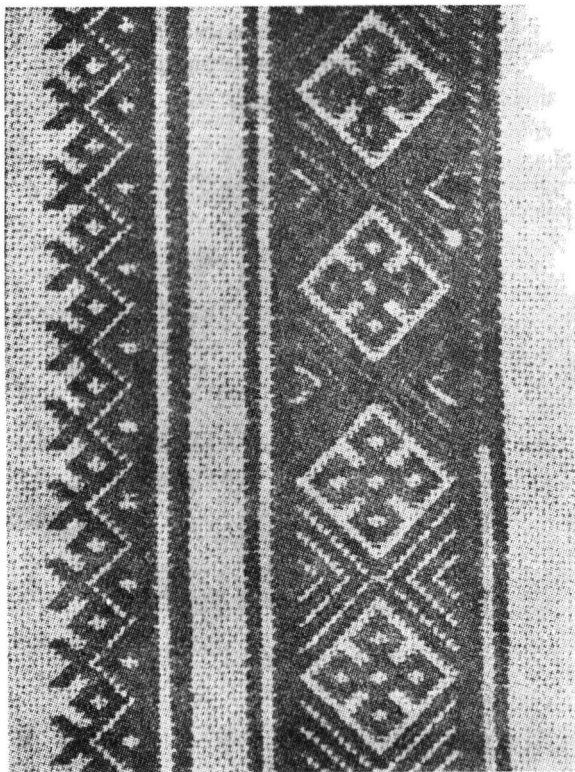

Рисунок ч. 3.

сою низинка за-
слуговує на те,
щоб з нею по-
знайомитися та
плекати. На пер-
ший погляд ни-
зинне шиття мо-
же виглядати
трудним та не-
зрозумілим. Та
спробув а в ш и,
покажеться, що
низинка лекша
до виконання
ніж хрестикове
шиття.

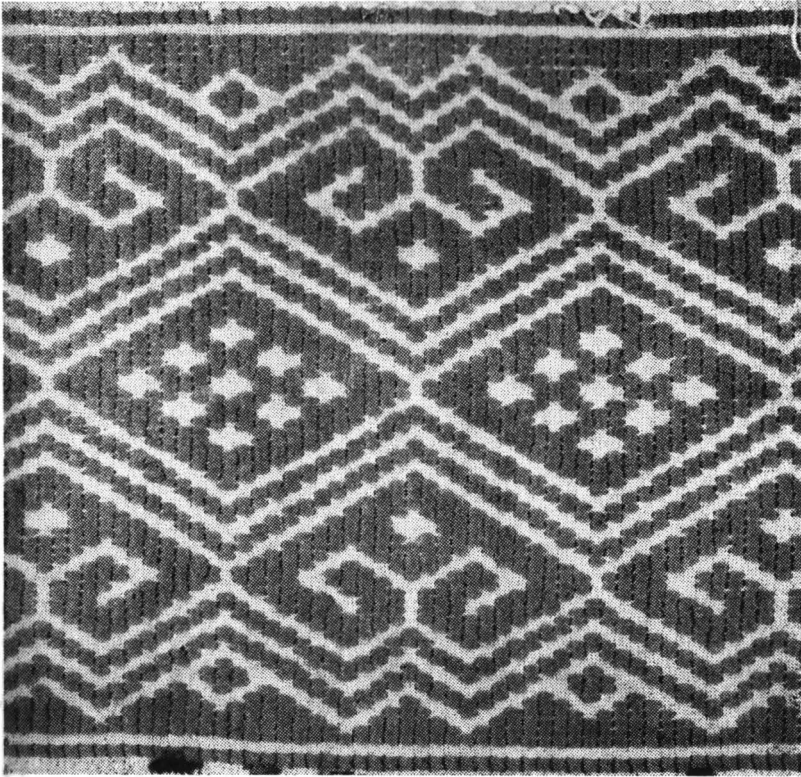
З терпеливі-
стю і деякою
вправою скоро
зрозуміється цей
цікавий спосіб
народного ви-
шивання.

Заволікання, підбирання й морщинка.

Подібним до низинного шиття є підбирання і заволікан-
ня, тільки різниться тим, що шиється взір з правого боку
полотна і не шириною взору, як в низинці, тільки вздовж
взору. Звичайно підбирані взори шиється одним кольором
без інших кольорових додатків. За примір такого шиття мо-
же послужити морщинка, вживана на рукавах гуцульських
жіночих сорочок під уставкою.

Заволікання.

Заволікання це стародавний спосіб шиття питомий Волині й Поліссі. Взір йде за нитками ткани верхом а не низом. При заволіканні взір починається з самої середини й шиється довжиною аж до другого краю. Всі нитки йдуть в один напрям. Заволікані взори бувають однокольникові. В двокольниковім шиттю додатний колір ніколи не перетикається з основним кольором, тільки укладається побіч него.

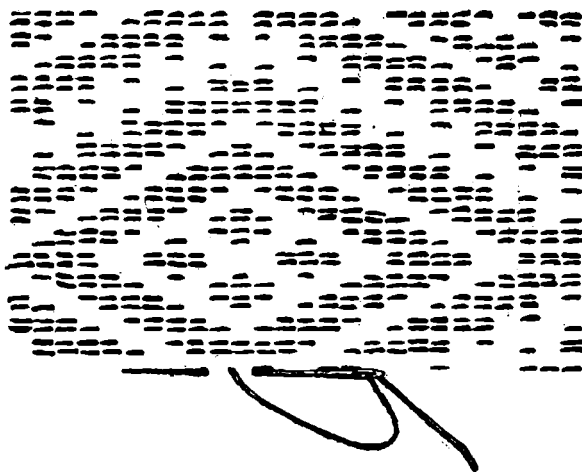

Морщинка.

Морщинка.

Морщинка подібна до заволікання. Взір виконується з правої сторони полотна довжиною взору. Шиється звичайним стібом поза голкою, беручи на голку дві нитки полотна. Уживається до

го грубу нитку, або волічку, щоб стіби зливалися і творили одностайну масу кольору. Нитки полотна рахується точно вздовж взору аж до другого краю. При тому нитка з'являється поверх, то знова йде попід спід відповідно до взору. Мор-

Спосіб вишиття морщинки.

щинку звичайно вишивається одним кольором. Викінчена морщинка виглядає наче виткана крайка.

Шиття морщинки надається на декоративні подушки, завіски, доріжки та інше, що вимагає скорої декоративної прикраси.

Позаглі́нне шиття.

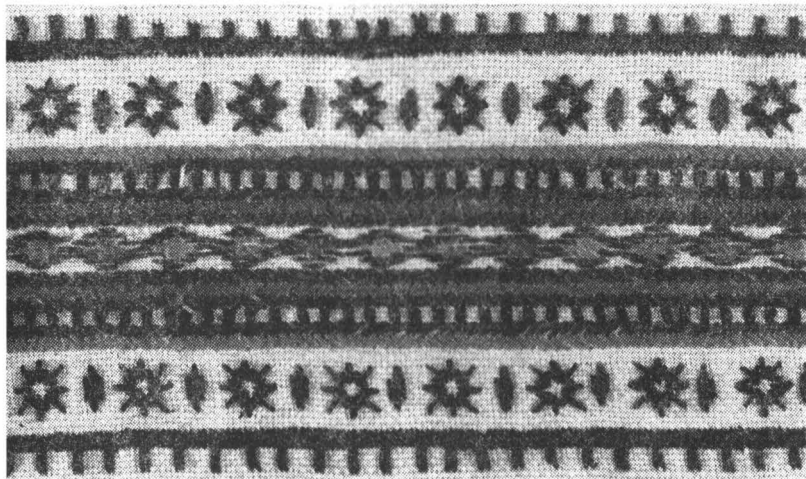
Позаглі́нне шиття мало тепер уживається. Воно найбільше виступає на старіших буковинських сорочках. Декуди цю техніку називають за голкою або за іглою тому, що в шиттю береться дві нитки на голку, а дві поза голку. Позаглі́нне шиття часто розводить взір, хоч також і заповнюється ним взір розведений іншим стібом. Буває тільки саме позаглі́нне вишиття.

Техніка позаглі́нна поволі зникає, тому, що взори виглядом тяжкі, одноманітні й нецікаві. Для тих, що поважно ін-

тересуються вишивками варта познайомитися з тою технікою і зберегти знання хоч би для історії.

Яворівські стіби.

В Канаді мало знає яворівське вишивання. А що воно

Яворівська вишивка.

гарне й не трудне, варта з ним познайомитися й його плека-
ти. Яворівські стіби включають настилування (гладь), лан-
цюжки, скісні шнурочки, плетінку або
косичку й обмітку. Кольори переважно
червоні з жовтим помаранчевим і ма-
ленькими додатками чорного, зеленого
й деколи синього. На вигляд вишивка
червона. Взори геометричні й уклада-
ються зикзаками, настилуванням або
кручені мотиви ланцюжком чи стебнів-
кою. По боках йдуть стопці й ряди скіс-
них шнурочків вложених тісно біля се-
бе, що разом творять гарний ефект. Я-
ворівське шиття дуже легке до викона-
ння й надається на декоративні подуш-
ки, доріжки, торбинки та інше, що по-
требує скорої й легкої прикраси.

(Взори яворівської вишивки на сторони 133 і 134.)

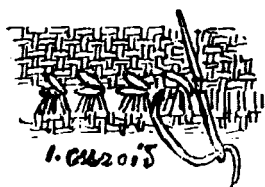

Яворівський шнуро-
чок (скісний пів-
хрестик).

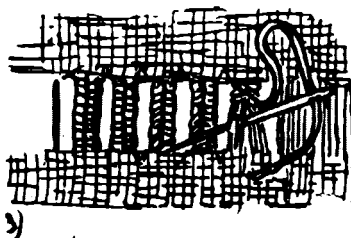
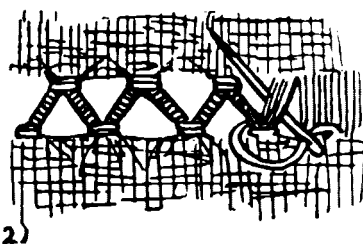
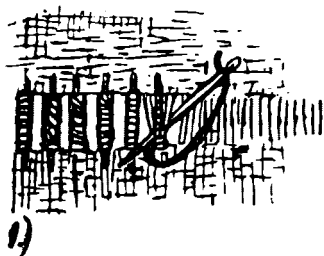
Взір побільшений. На по-
лотні береться по дві нит-
ки на кожний скісний
півхрестик.

Мережки.

Вишивки часто прикрашується мережками (цирками). Розводиться мережки попри рубець для викінчення вишив-

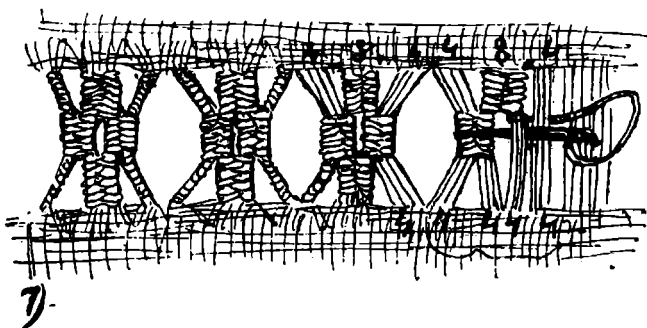
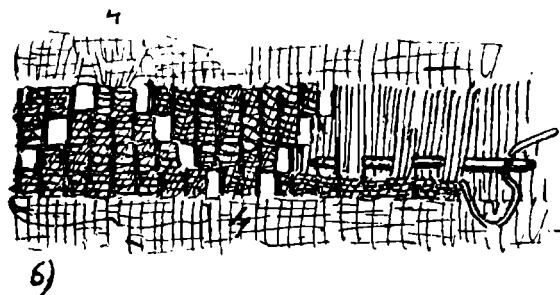
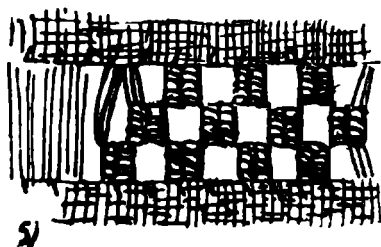
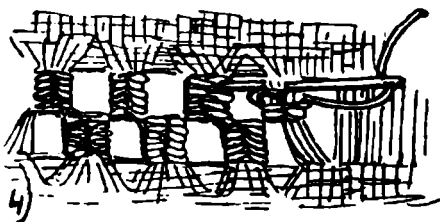

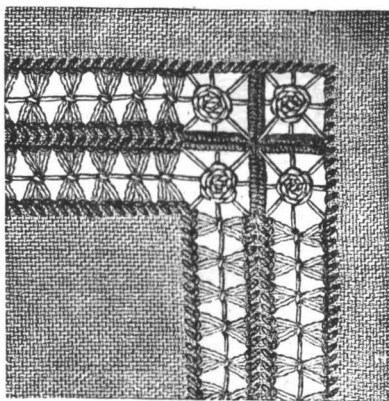
ки, чим закріплюється треваліше краї. Мережки також можна вдатно вживати, як декоративний додаток подібно, як і кольоровий взір. Бувають навіть й самі мережані вишивки. Мережки самі собою тво-

рядь дуже гарний ефект і надають вишивці особливої делікатності. Гарно виконана мережка підносить красу й вартість вишивки. Мережки є звичайні й більше складні але одні й другі є легкі до вивчення.

Закінчення рогів мережки потребує деякої

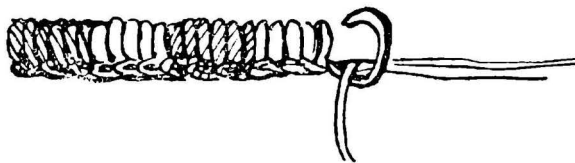

Викінчення рогів мережки.

уваги. Коли мережка йде навкруги серветки чи обруса, уважати, щоби нитки полотна були точно обчислені і підтягати в рогах рубця. Часом ріг, де сходяться витягнені нитки, лишається отвором і потребує нашивання ниток, щоби в тім порожнім місці відповідно викінчити ріг мережкою, бо інакше місце лишиться порожнім.

Обмітка.

Беріг вишивки може бути викінчений не тільки мережкою, але також обміткою того кольору, який домінує в вишивці. Для обмітки закладається рубець тільки в одну закладку, щоби беріг не був надто грубий і для закріплення підшивається довкруги. Уважати при тім, щоби не видно було

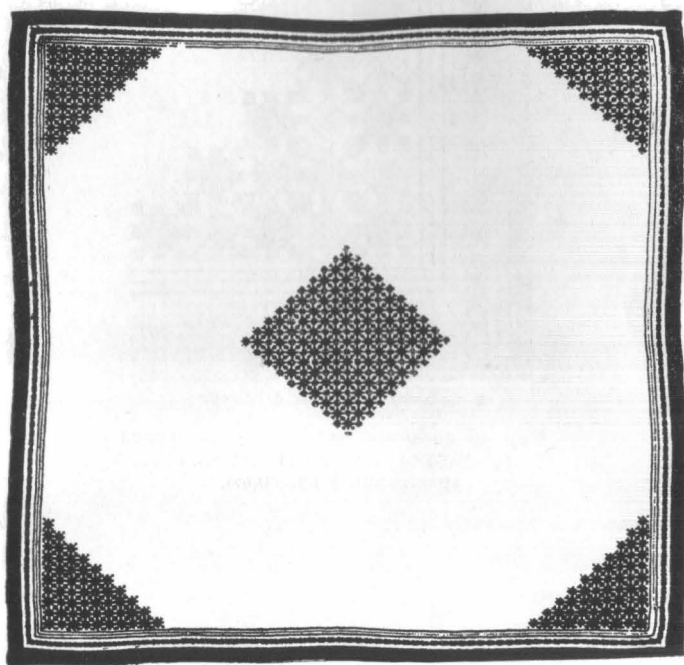

Спосіб виконання обмітки.

вистрипків полотна. По заложенім рубці укладається кольоровою ниткою петелькові стіби густо один попри другий,

щоби поміж ними не продиралось ясне тло полотна. В деяких вишивках, що мають взір вміщений попри самі береги довкруги, можна попри обмітку укладати по два-три рядки хрестикового стібку або косичку чи навіть скісного густого

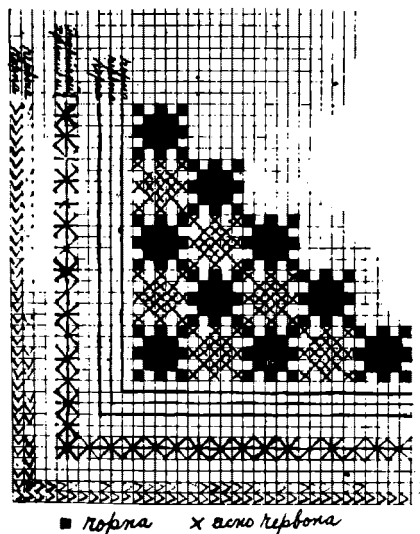
півхрестикового стібку. Цим досягається солідніше викінчення берегів й обмітка лучиться з вишитим взором як одна цілість. Обміткове викінчення рубця надає вишивці гарної кольористої прикраси.

Взірець настільника на білому льняному полотні, береги якого викінчені *обміткою* в кольорах чорна і червона на переміну.

Вище подана ілюстрація настільника впадає в очі цікавим розміщенням взору, який складається з дрібних чергу-

ючих мотивів уложених побіч себе в контрастових кольорах. Береги настільника викінчені рядами стебнівки, смужкою хрестиків з подвійним перехрестям і косичкою.

Взір до повищого настільника виконаний хрестиками стебнівкою подвійними хрестиками і косичкою.

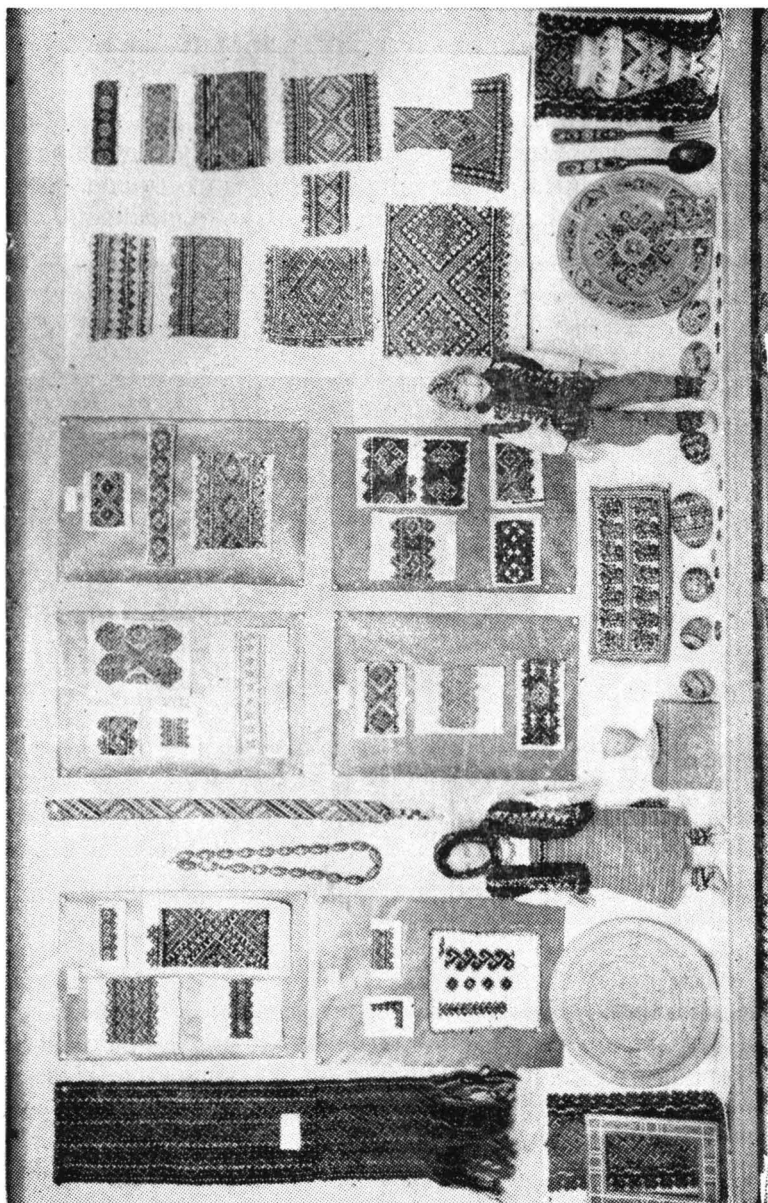
НАРОДНА СОРОЧКА Й ЗБІРНИК НАРОДНИХ ВЗОРІВ

Українська жінка від найдавніших давен найбільше старанно прикрашувала жіночу народну сорочку, підбираючи найкращі взірці після свого смаку й місцевого стилю. На жіночій народній сорочці затревалено нитками найкращі пер-

Народна сорочка.

лини народної творчості. Довгими годинами українка пряла тонку льняну нитку, вибілювала полотно й прикрашувала сорочку взористими прикрасами, вкладаючи в ті зори всі свої мрії, всі бажання, всю душу. Це наче поезія затревалена нитками.

З Музею Союзу Українок Канади.

Сьогодні жіночі народні сорочки можна уважати найвірнішим збірником народних візорів. З рукава одної сорочки можна мати кілька візорів вцілості або в поодиноких мотивах. Жіночі сорочки з різних частин українських земель представляють відмінні стилі, відмінну техніку і відмінні зображення настроїв, почувань і життя, в яким витворювалися. Народні сорочки треба старанно зберігати. Досі найбільше просліджено взори з сорочок Гуцульщини та Буковини. А варта б запізнатись з іншими околицями нашої землі і слідкувати за взорами зображеними на сорочках з Бойківщини, Лемківщини, Яворівщини, Поділля й Полтави. Між українцями в Канаді ще й досі збереглися народні сорочки з їх сіл. За такими сорочками треба розпитувати й зберігати, щоб не пропали.

Любителі українського народного мистецтва повинні збирати собі різні народні взори для своєї власної потреби. Можна зложити собі збірник з наліпленими таблицями друкованих візорів. Та окремо варта час від часу відшивати замітніші взори на кавальчиках полотна і наліплювати, чи пришивати ті кавальчики в окремий збірник. Дуже часто відшитий взір має цілком інший вигляд відшиттям ніж рисунком. Якщо збірка велика, то потребуватиме систематичного поділу відповідно до місця походження й техніки. При тім можна занотовувати звідки взір походить, для чого вживаний і як називається. Старатися мати збірку якнайбільше репрезентативну, то є, щоб були взори з різних частин українських земель з відповідними записками. При тім і збірка мережок також має свою вартість.

Українські жінки можуть знайти собі цікаву розривку, збираючи різні зразки українських візорів та взагалі різних народних робіт включно з тканням. Поза саму приємність в тім є велика наука й загальна користь для budouчого покоління. Все, що буде зібране, не пропаде.

Полтавський народний стрій.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СТРІЙ

З нагоди різних народних свят, концертів, інсценізацій та подібних виступів, доводиться бачити народний стрій на молоді. В зв'язку з такими виступами постає питання, як має виглядати правдивий народний стрій. Часто буває, що народний стрій зготований в поспіху для виступу, не все передає вірність в різних деталях і не все задержує мистецьку красу, як повинен. Тому подається кілька практичних уваг про вигляд народного строю і як його готувати.

Народний стрій це спосіб убирання жінок і чолові-

ків в кожній частині українських земель. Україна обнімає широкий простір і з тої причини цілком природно існують від-

Гуцульський стрій.

мінні народні одяги питомі певним околицям. В головніших зарисах видно виразну різницю між одягами з Буковини, Бойківщини, Полісся, Поділля та Великої України. Навіть між близькими сусідючими околицями бувають помітні різниці.

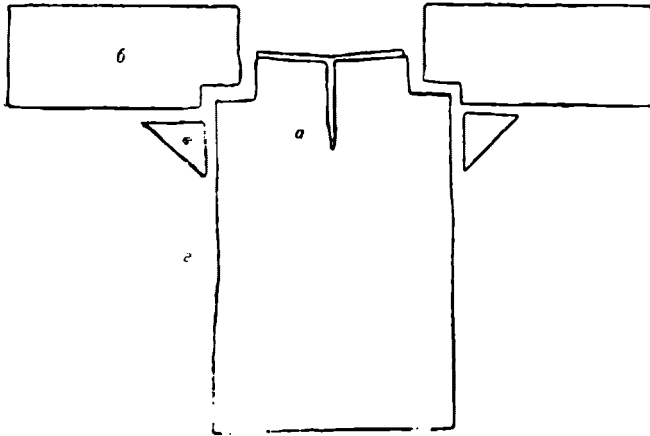
При всій тій різноманітності народних одягів українських земель прийнявся між українцями один репрезентативний народний стрій з самого центра України, з Полтавщини. Так як українська літературна мова є виразником українського народу попри всі місцеві говори, так і полтавський народний стрій став репрезентативним українським строєм для всіх частей українських земель. Для нас в Канаді головне мати отой репрезентативний стрій з Полтавщини для себе й на виступи між чужими, щоб оминати того хаосу й збирання одягів з різних повітів, як воно нераз буває. Якщо хочеться вдягати стрій певного повіту чи району, то вже тоді треба його задержати в цілості таким, як його в краю носили. Треба на те конче звертати увагу. Під цю пору справа з народним строєм в Канаді представляється дуже невдоволяючо. Рідко де можна бачити дійсно стилевий полтавський стрій, або що найменше зближений до полтавського строю. Переважаюча більшість народних строїв вживаних в Канаді це жакливі збирання з дешевими прикрасами, що понижує смак української жінки. Вже час з тими строями зробити в Канаді порядок і ввести в загальний ужиток стрій, зближений до прийнятого репрезентативного полтавського строю.

Український жіночий народний стрій складається з таких частей: сорочка з підтичкою (або окрема підтичка), плахта або спідниця, запаска або фартух, корсетка, чоботи або черевики, крайка, коралі, вінок з стяжками або хустка.

На ілюстрації полтавського народного строю бачимо сорочку вишивану на вуставці і легенько на рукаві. Корсетка гладка, без вишивки. Може бути темно-синя, або вишнева. Спідниця у дрібні квітки. Фартушок ясний, вишиваний у квітчастий взір.

Сорочка.

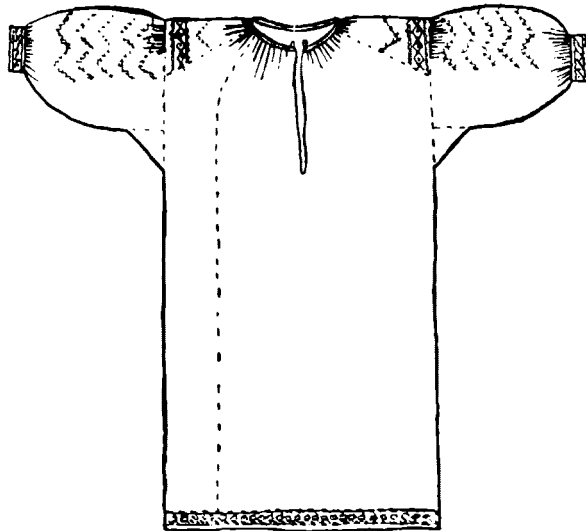
Найважливіша часть строю це сорочка, вшита з білого

Крій жіночої сорочки з Великої України.

а) розріз пазухи, б) рукав разом з уставкою, в) лацтва, г) станок.

тонкого льняного полотна і довжиною сягає нижче плахти чи спідниці. Хоч можна також приділ, підтичку, вшити окремо. Тоді сорочка складається з двох частей. Самий крій сорочки має бути народний і не наслідує крою модерних блузок. Голов-

Жіноча сорочка з Великої України.

Цей образок показує, як має виглядати сорочка до народного строю.

ніше вишиття сорочки це уставка приміщена на рамені впоперек з широким і виразним взором. До уставки пришивається рукав з рідким приморщенням, що надає рукаві ширини. По рукаві розміщується взір зближений до взору на уставці розкиданий мотивами зірок, гильок чи інших мотивів. Хоч бувають взори рукава дещо відмінні від уставки, то все таки обидва разом з собою пов'язані кольорами та головнішими зарисами. Кінець рукава долиною зібраний і закінчений

Сорочка до народного строю.

вузьким маншетом (дудою) з вишитою вузькою смужкою. Той самий взір повторюється на квітці і на пазусі. Жіночих сорочок ніколи не вишивається широким взором на пазусі. Корсетка однаково закриває груди й того вишиття не видно. Широка вишивка на грудях жіночих сорочок вважається не народною. Довкруги шиї сорочку приморщується і викінчується вузькою лямівкою прикрашеною вузькою смужкою того самого взору, що на маншетах і на пазусі. Приділ сорочки або так звана підтичка, звичайно має маленьку мережку для

закріплення рубця і вузький взір ширини одного цяля. Саме ту частину вишивки з мережкою видно зпід спідниці чи плахти. Взір придолу чи підтички вибирається з уставки або маншет і укладається його суцільно тяглим пасмом.

Взори на сорочку до **полтавського** строю потрібно підбирати з увагою. Наскільки можливо, найкраще придержуватися типічних полтавських взорів, то є вирізування

й настилування, однак це не обов'язкове. Можна підібрати скромні прозорі взори, як подано на ілюстрації. Найбільшим прогріхом в народних сорочках це надмірно густо нашити вишиття вздовж цілого рукава в різноманітних взорах і кольорах. Нераз буває цілий рукав так густо зашитий вишиттям, що не видно білого тла рукава. Сорочка має більше вартості, коли вишивка розміщена скромно в двох трох кольорах. Рідко розміщений візр на білім тлі рукава краще відбиває вишивку й не виглядає таким пересадним. З полтавським строєм не слід носити сорочку буковинську, гуцульську, чи з інших західних частей українських земель.

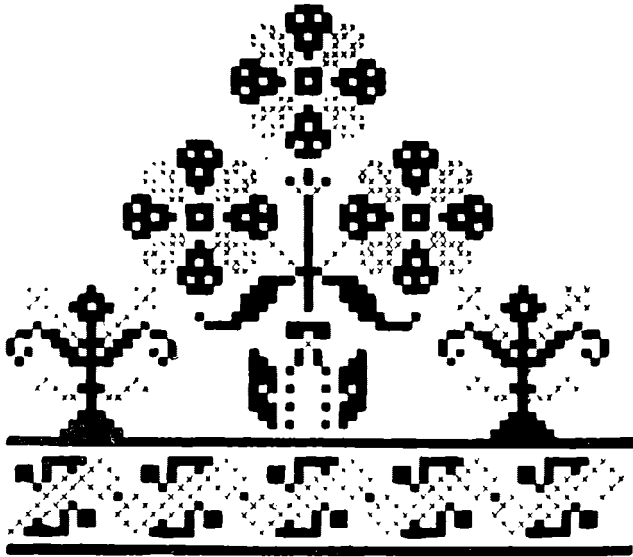
Плахта або спідниця.

Плахта це тканина з тонкої вовни виконана маленькими квадратами з орнаментом по середині кожного квадрату. Тло плаhti звичайно червоне, часами синє, зелене або цеглясте. Плахта заступає спідницю і складається з двох рушникових частин, які зшиті через середину. Зішита частина прилягає довкола стану, а дві незшиті пілки звисають по-верха більше до переду. Отворена часть плаhti приходить на переді і закривається фартухом.

Плахта це така рідкість, що її місце чимраз більше заступає спідниця, яку лекше набути й зготовити. Спідницю можна шити з квітчастої матерії з дрібним взором, або з матерії з дрібною кратки. Може також бути гладка матерія без взору. Кольор матерії на спідницю підбирати вишневий, або в темняво-зелених чи синіх відтінках, а ніколи ярко червоних, які помилково так скрізь в Канаді прийнялися. Такі спідниці скорше циганські, чим українські. Спідниця буває дрібно складана в фалди. З гладкої матерії спідниця може бути долом обшита коліровою тасьмою в два-три ряди кілька цалів від долішного рубця. Довжиною спідниця сягає яких 14 цалів від підлоги, так, щоби приділ (підтичку) сорочки було видно лише на ширину вишивки.

Запаска або фартух.

Поверх плаhti чи спідниці приходить запаска або фартух. Це вузький платок з тонкої вовняної або шовкової матерії кольором достроєний до корсетки та спідниці. Кольор

Взір на запаску.

запаски може бути відмінний, звичайно синявий, золотисто жовтий, кремовий чи навіть вишневий відповідно до кольору спідниці й корсетки. Білі льняні запаски вишивані широкими смугами в кількох рядах з долу аж до гори,

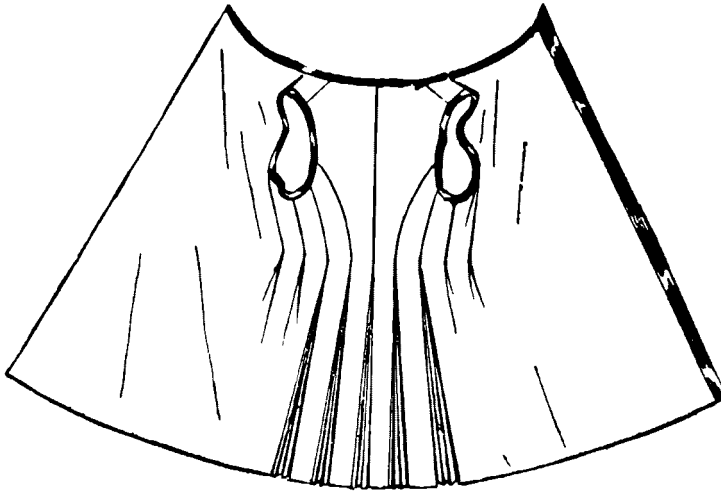
які так загально прийнялися в Галичині й розповсюднилися в Канаді, не є властивими полтавському строю. Їх краще заступати кольоровими запасками. До полтавського строю запаски прикрашується дуже скромною вишивкою в самому придолі. У взорах на запаски найбільше виступає гілка або зірка.

Крайка.

Спідницю й запаску прикріплюється в стані крайкою. Кінці крайки звисають збоку або ззаду і дещо визирають з під корсетки.

Корсетка.

Корсетка це важна часть жіночого народного строю. Стан корсетки високий прилягає до стану і запинається на переді аж до шиї. Ззаду корсетка викроєна в фалди в кількох частинах що розходяться гармонійно від стану вділ. Довжиною корсетка сягає поза стан в половині між коліном а станом. Корсетку шиється з гладкої вовняної матерії вишневого, темно синього або зеленого кольору. Оксамітний матеріал також надається на корсетки. Краї корсетки підшиті лямівкою або зубчиками. Та це не обовязкове. Верхня пола на переді має обшиття від шиї вділ. Поза то на кор-

Корсетка.

сетці нема ніяких інших прикрас. В Канаді прийнялися корсетки з густо галтованими квітчастими зорами, позолоченими прикрасами, лелітками та "пацьорками", що зовсім не є властивим полтавським корсеткам і цих прикрас треба збутися. Тими прикрасами надається корсетці переборщення та дешевости, що обнижує мистецький смак народного строю. Помилково прийнявся звичай не запинати корсетки на переді. Корсетка має запинатися аж до шиї. Отворена корсетка не охоплює стану тільки звисає незграбно й торбато. В та-

кій отвореній корсетці не видно того гнучкого дівочого стану, так оспіваного в народних піснях. Цю помилку конче треба справити.

Убір голови — вінок, стяжки й хустка.

Для повного народного строю, голову прибирають вінком з стяжками, або хусткою залежно від стану і віку жінок. Замужні жінки завязують голову хусткою. Дівчата прибирають голову вінком з квітками і стяжками. Зачіска до вінка має бути гладка з розділом по середині, а волосся

Вінок на голові.

гладко причесане по боках. Якщо волосся довге, то має бути сплетене в косу. Вінок готується з штучних квіток з роду диких пільних, як волошки, дика рожа, ромен та різні дрібні квітки. Нашивається ті квітки на стяжку густо одна коло другої так, щоб середня частина була трохи вища. Ззаду нашивається на стяжку довгі кольорові квітчасті стяжки, що сягають аж до придолу корсетки. Відносно стяжок уникати блідих рожевих і блідо голубих, бо такі кольори не достроюються до чорнобрової вишивки і темних тонів решти строю. Вінок укладати високо на голові, щоби видно було трохи і гладку зачіску зпід вінка.

Вінки вбирають тільки дорослі дівчата, а ніколи мала дитина чи підліток. Молоді дівчатка можуть голову прикрашувати двома-трома стяжками, обвиненими довкруги голови. Стяжки уложити одна на одну так, щоб було видно краєчок двох попередніх. Можна також обв'язати голову стяжкою або й двома-трома, а з боку над ухами примістити по

китичці з одного маку й кількох волошок. Таку прикрасу можуть й старші дівчата мати, коли нема вінка.

Заміжня жінка ніколи не бере вінка на голову з народ-

(Фотій Крasiцький)

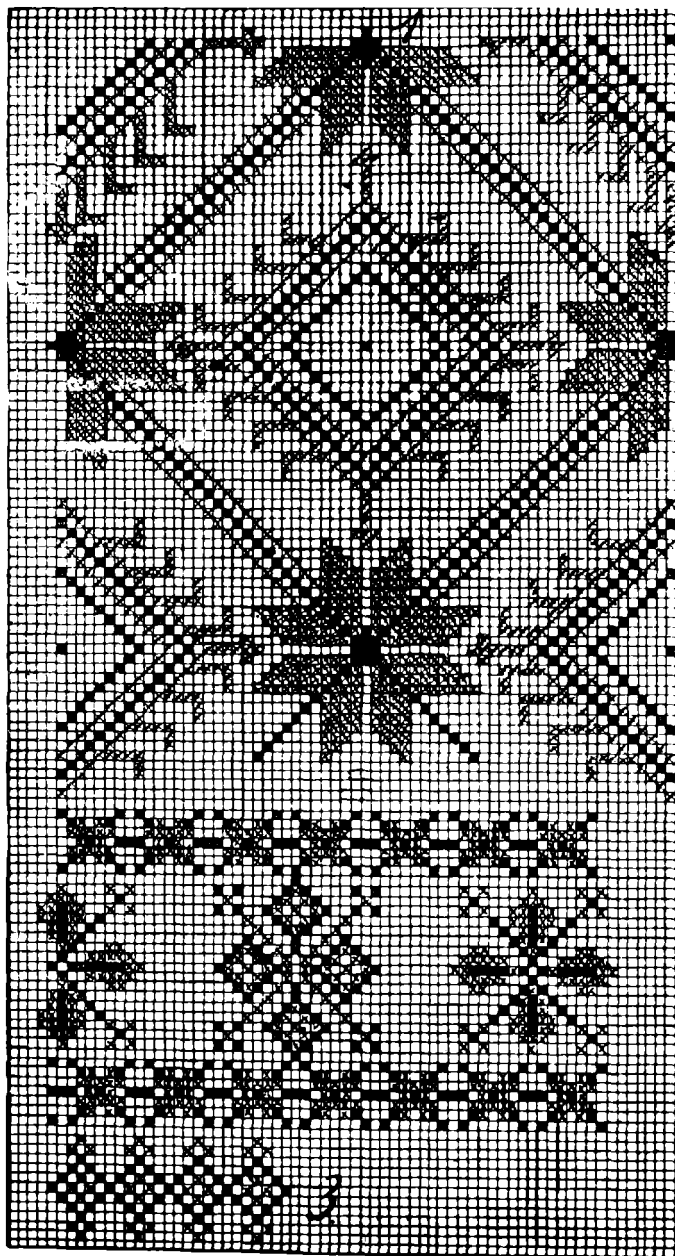
Подруги.

Як прибирати голову до народного строю.

ним строем. Замужній жінці вінок не належить, а до того дещо старше прив'яле лице робить прикре вражіння під вінком. Для повного строю найкраще заміжній жінці зав'язувати голову хусткою з тугої матерії, щоб гарно укладалася на голові. Хустку зав'язується в заду. На українських землях заміжні жінки укладали на голову над чолом підклад, щоб хустка гарно лежала довкруги голови.

Сорочка до народного строю.

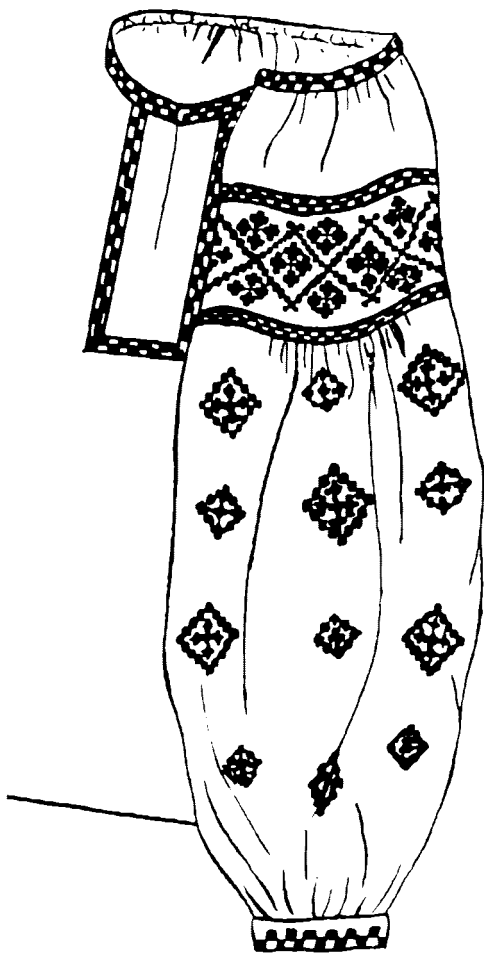

Взір до сорочки.

Краски ■ чорна, хх червона.

Намисто.

Поверх корсетки на грудях приходить намисто, що складається з кількох рядків правдивих червоних коралів пов'язаних до ладу ряд за рядом. Деколи коралі перетикані дукачами. Коли нема правдивих коралів, то можна дібрати кілька рядків червоних шкляних коралів або з плястики, які для потреб доповнення строю надаються.

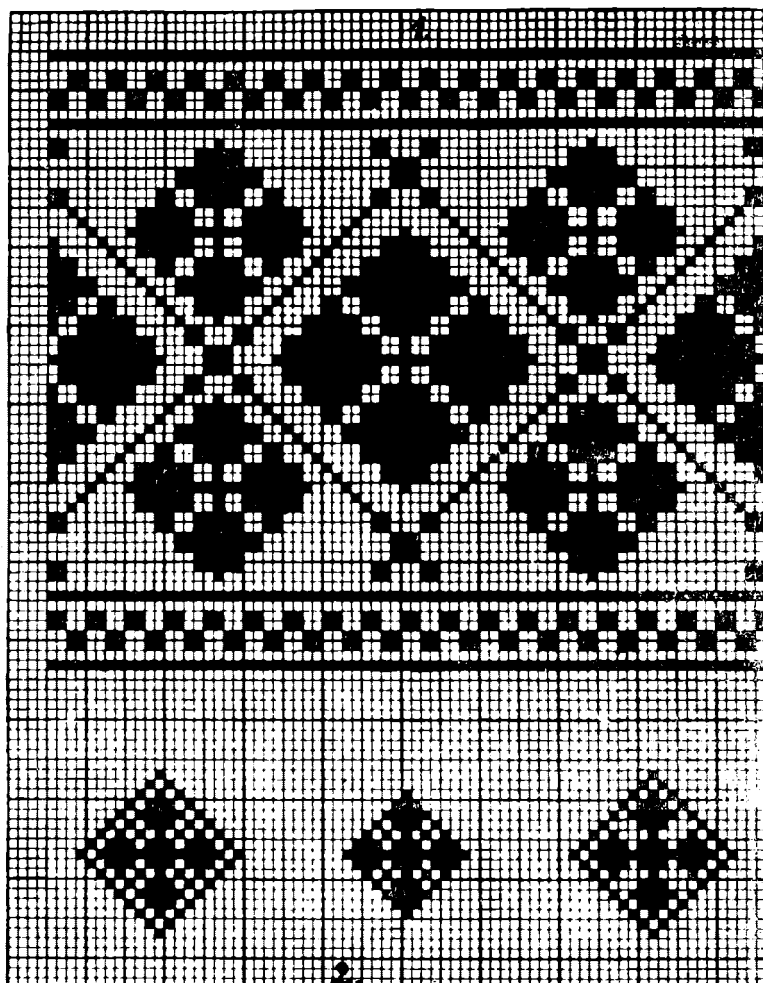
При тім уважати, щоби всі рядки були одного виробу й одного кольору. Вистерігатися дешевих блискучих ялинкових пацьорків або різної збиранини. Краще бути без намиста й ограничуватися до кількох рядків перлів ніж навішувати на шию дешеві блискучі прикраси по циганськи, як воно нераз буває.

Український народний стрій має бути мальовничий, але не крикливий в кольорах та не пересадний в прикрасах. Краса українського народного строю не залежить від надмірних прикрас, але від якості і добору вишивок, ко-

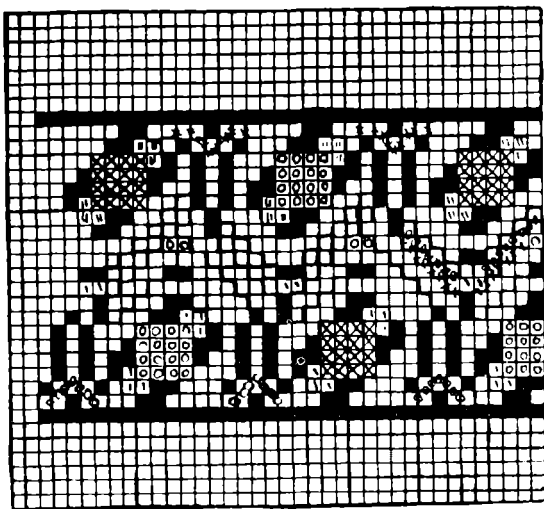
Сорочка до народного убрання.

Рисунок показує розміщення ваору на сорочці. Взір може бути ярко червоний або вишневий. Побільшений взір подано на іншій місці.

льорів та від задержання вірности крою, так як вже сам на-
рід собі створив.

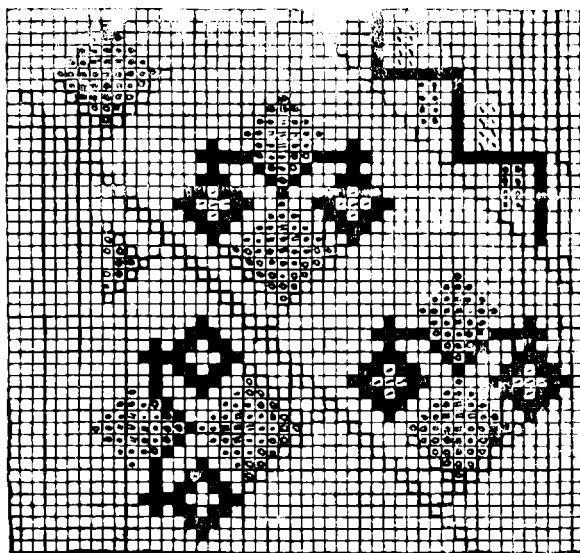

Взір до народної сорочки вишиваний в однім тоні,
ярко червонім, або вишневім.

**Взір на уставки
до народньої
сорочки або
блюзки.**

Краски: ■ чорна,
X цегляста, O жовта,
// синя, || зелена,
* півхрестика
цеглясті, Ф півхре-
стики жовті, Z півхре-
стики сині. Півхрестики
нарисовані
лиш на частині взо-
ру, щоб можна до-
бре відшити взір.

**Скісний взір до
рукава жіночої
сорочки.**

Краски: ■ чорна,
O жовта, ... цег-
ляста, // синя, //
// зелена.

ЦЕРКОВНІ ПРИКРАСИ

З поширенням українських вишивок в Канаді українські вишивальниці відчують потребу вносити українську вишивку до церковних прикрас. Церква, що є висловом душі народу, дійсно

заслужує на найкращу прикрасу, яку тільки може українка виконати голкою і ниткою. В церкві є місце на українські вишивки, як обрус на престіл, обрус на тетрапод, доріжка на столик під Євангеліє, рушник, вишивані хоругви і фани, рушники і шалі на образи, а також і цілий комплект священничих риз, як фелон, епітрахиль, пояс, нарукавки, покрівець на чашу, набедреник, стихар. Все це може бути по мистецьки прикрашене своєрідною вишивкою.

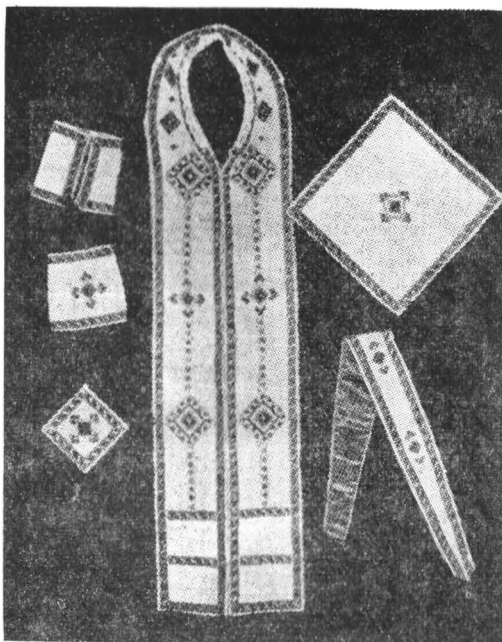

Вишитий фелон.

Спосіб розміщення візору на фелоні.

Вибір візорів на церковні потреби вимагає застанови.

Який будь народний взір взятий з народної сорочки чи іншої вишивки не все відповідає церковним потребам. Взір сам собою мусить годитися з характером церкви і з тим предметом, який прикрашує. Приміром взір на доріжку під Євангеліє мусить мати в своїм центральнім мотиві форму хреста в своїх головніших зарисах, щоби той мотив хреста

Розміщення взору на епитрахилії, маншетах, поясі і покривцях.

можна примістити поверх вишитої смуги взору в певнім відступі, як самостійну прикрасу. Те саме відноситься до взору, що йде довкруги обруса на престолі чи тетраподі. Деякі взори мають центральні мотиви так зложені, що без труднощі вдається з них скомбінувати хрест чи трійцю для додаткової прикраси тої вишивки.

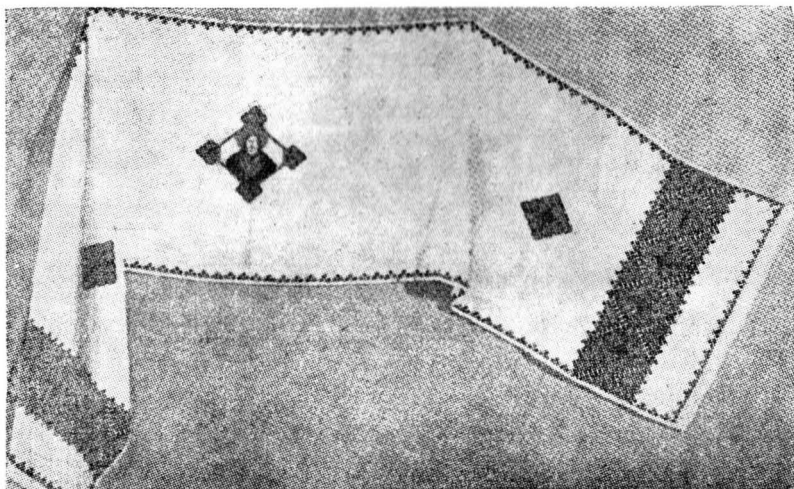
Для таких церковних прикрас, як обрус на престіл, обрус на тетрапод, доріжка на стілець під Євангеліє вибирати

широкий прозорний взір, який добре з далека відбиває свої головніші зариси. Часом взір з близька гарний, та з далека виглядає цілком незаметним.

Поза самий вибір взору його розміщення також важне. Головну прикрасу на церковних обрусах укладати попри самі береги, бо їх найбільше видно. Матеріал на обруси, доріжки, рушники і шалі вибирати з гарного, білого льняного полотна, прикріплюючи береги мережкою. Виконання взору

на таких речах як доріжки й рушники мусить бути дбайливе з лівої сторони.

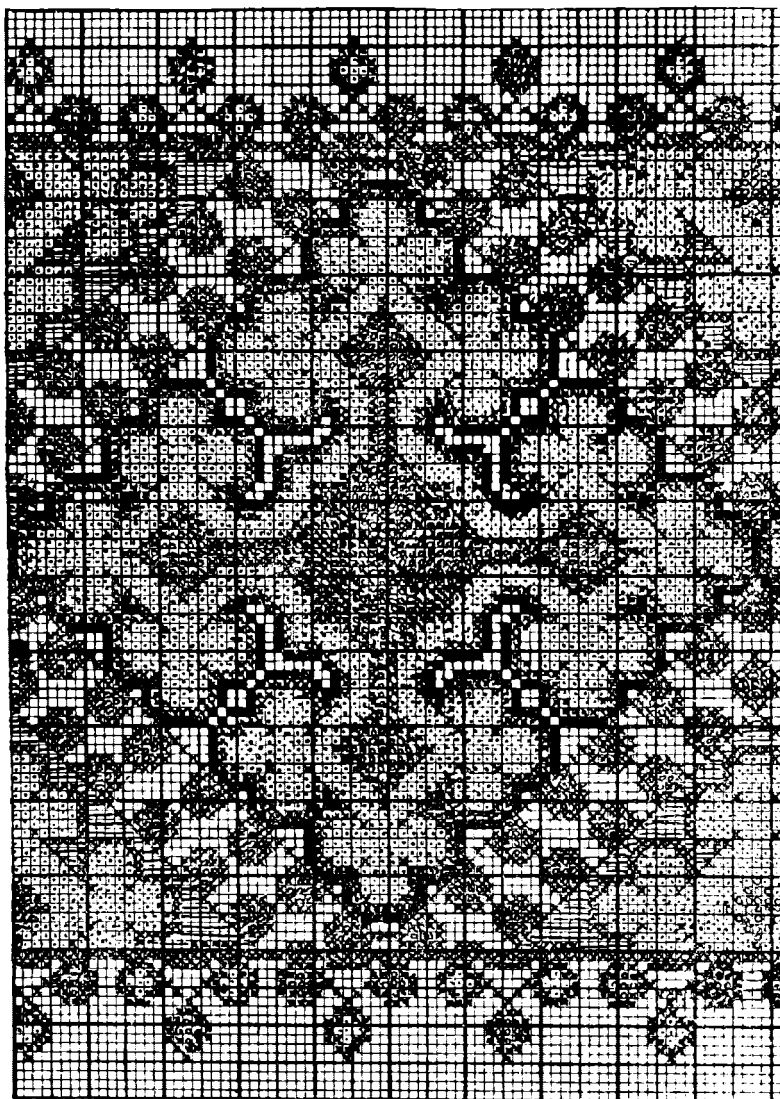
Церковні ризи гарно виглядають прикрашені українською вишивкою. У виборі взору роздумати уважно, чи взір змістом відповідає ризам, чи вдасться його розмістити у відповідних відступах ефективно, чи кольори ниток відповідають взорові і матеріялові, з якого шиється ризи. Який матеріял найкраще надається на ризи? Всі точки треба уважно обмірковувати, бо справа з вишиванням ризів дещо трудніша ніж зі звичайними домашніми вишивками.

Церковний шаль.

Взір широкий, космацького походження і має в заложенні гудуцький різьблений хрест. Той сам хрест вишитий і приміщений двічі з краю шалю. Закінченням хреста обведений образ Ісуса Христа.

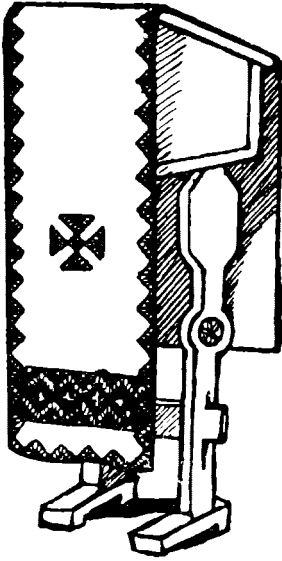
Українська вишивка найкраще виглядає на білім, сірім, кремовім або пісковім матеріялі. Через те матеріял на ризи повинен бути такого кольору, щоби вишивка не губилася на нім, але передала всю свою красу. Зокрема вилискуюча матерія не відбиває добре вишивки. Деколи на ринку бувають рівноткані шовкові матерії, як приміром "бучер лinnen", по яких можна вишивати без канви. Інші шовкові матеріяли,

Космацький взір до шалю.

Краски: ● чорна, хх червона, оо помідорова, . . жовта, — зелена.

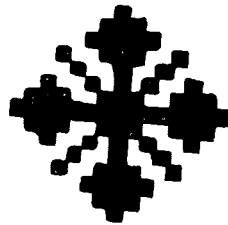
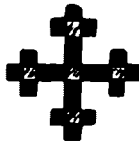
що відповідають на ризи, потребують канви на виконання взору. Канву підбирати дрібну, щоби взір вийшов делікатним. Взір на фелоні завжди починати з самої середини фелону, то є від хреста, або від образу на плечах. Після того вимірувати решта взору. Лиштву, якою обшивається довкруги фелону та інших частей риз, вишивається окремо і опісля пришивається довкруги, коли ризи вже вишиті. Для того наперед обміркувати відповідну довжину лиштви на обшиття всіх частей риз.

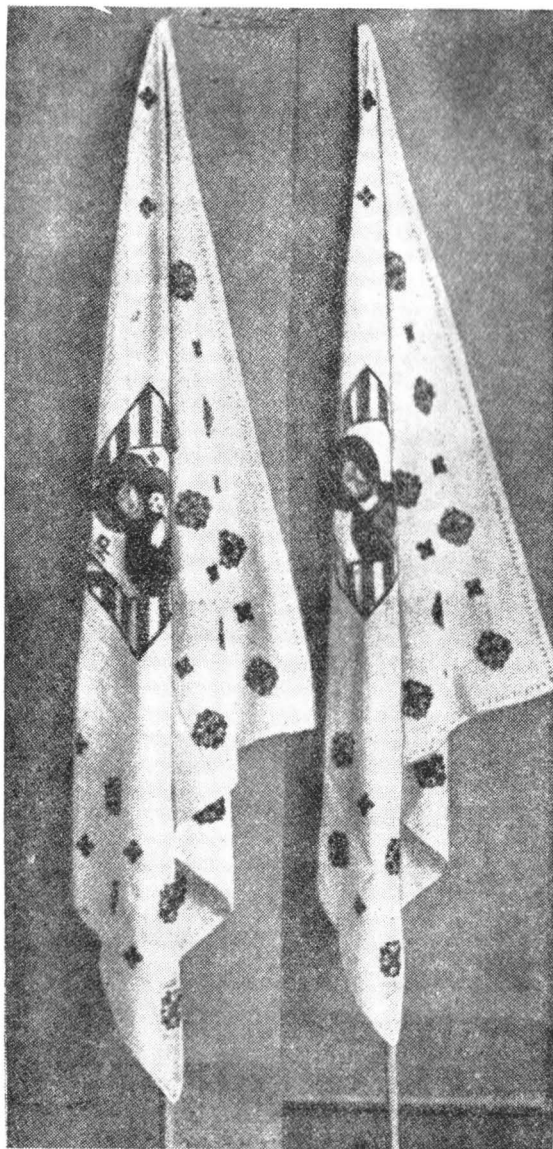
Доріжка на столик
під Євангеліє.

Кольори ниток на церковні ризи можуть бути більше різноманітні та кольористі ніж на інші церковні прикраси. Однак треба, щоби вони з собою зливалися гармонійно.

Церковні фани та хоругви потребують майстерного виконання. Якщо не мається відповідного взору, то краще до них не братися, щоби образ святих не вийшов карикатурним. Коли є відповідний взір образу, то виконувати взір дрібними стібами. Хоругви і фани виконувати на льнянім полотні, або на рівнотканій шовковій матерії білого або кремового кольору. Краї берегів хоругов і фан обвести довкруги вузьким тяглим взором.

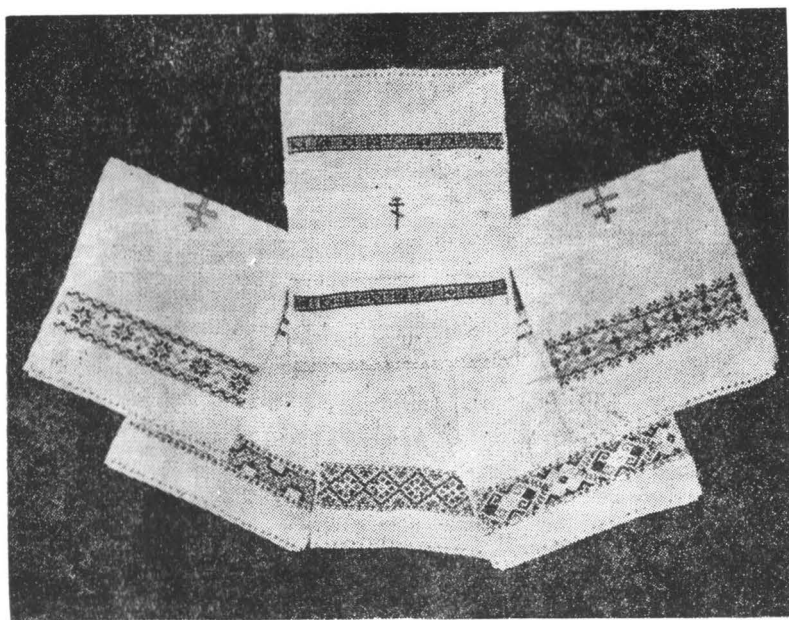
Мотиви вишивок на рушнички до чаші.

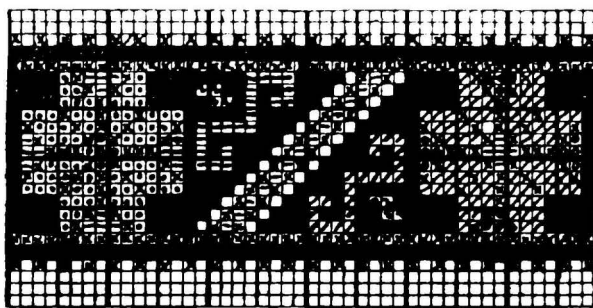
Вишивані церковні фани.

Вишивана хоругов.

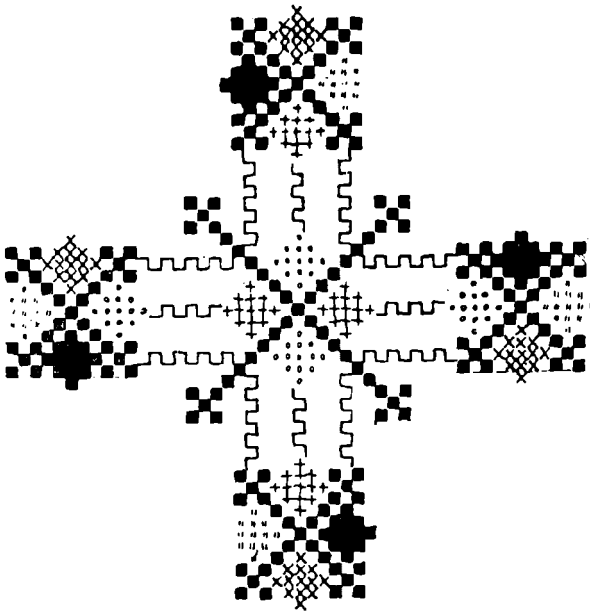
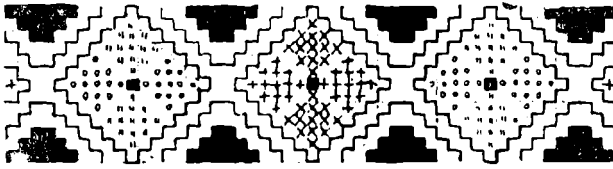

Рушники до чаші.

Взір на церковний рушничок.

Краски: хх червона, оо помідорова, . . жовта, — зелена.

Лиштва на фелон і хрест на епітрахиль.

Краски: ■ чорна, хх червона, оо жовта, ” зелена, + синя.

Фелон.

Великі хрестові мотиви уміщені рідко по полі фелона. Сполучені між собою палочками з головного мотиву. Широкі вільні квадрати заповнені меншими хрестами, що теж походять із головного зору. Гора плечей вільніша, щоб було місце на образ Богоматері. Довкруги біжить відповідна лиштва.

Епітрахиль.

На епітрахилі примінені менші хрести фелона і лиштви.

ВИШИВАНІ БЛЮЗКИ

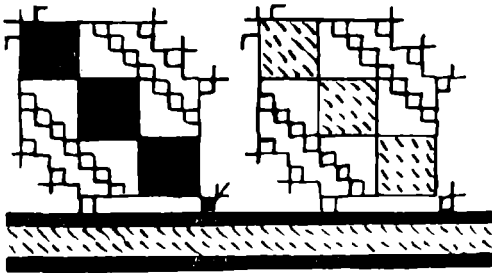
Мода на вишивані блюзки не підлягає засадничій зміні.

Вишивана блюзка.

Взір делікатний, буковинський, “хрущики”.

Гарно виконана блюзка це цінність, що довго зберігається і все придається.

Взір до блюзки на стороні 93.

Виконання хрестиками і стебнівкою. Краски:
■ темносиня, //// золотистожовта, контури
блакитні.

Модерна блюзка.

Рукави раглянові. Ковпір стоячий
Вишивка однокольорова.

Крій блюзок до вишивання може бути різний відповідно до смаку і потреб. Навіть блюзка до модерного костюму може бути вдатно прикрашена українською вишивкою. Однак, коли

бажається мати блюзку на довгий ужиток, то найкраще притримуватися крою зближеного до народної сорочки, то є морщенням довкруги шиї, малим прорізом на пазуху, прирамками чи уставками, рукавом збираним коло уставки і викінченим долом вузьким маншетом. Такий крій дається ефективно прикрасити скромною вишивкою. Хоч би така блюзка колись в майбутньому не видержала моди, то все таки придасться до народного строю.

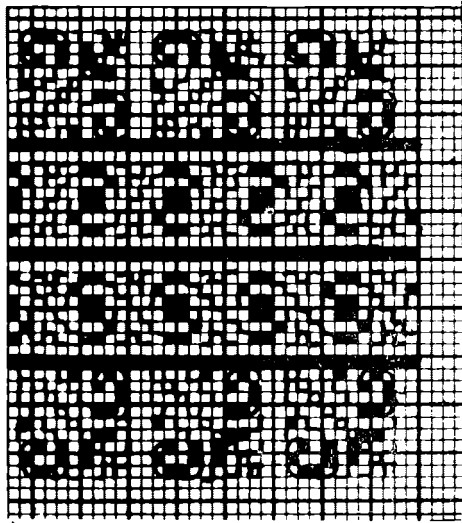
Крій блюзки може також мати рагляновий рукав без збирання коло уставки, то є односталий крій рукава разом з прирамками, які є скроєні при раменах на вско-си аж до шиї.

Взір на блюзки підбирати делікатний, прозорний, без

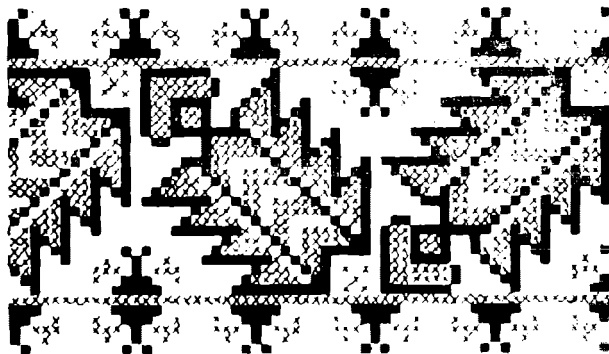
надто густого нашиття. Головну прикрасу можна віддати уставкам на раменах, вибираючи вузьку тяглу смужку або вибрати поодинокі мотиви й розмістити їх біля себе у вимірених відступах. Менший мотив взору можна розмістити рідко по рукаві і грудях. Якщо на грудях є проріз на пазуху, викінчити його рядком стібів або вузьким взірчиком повторюючи те саме викінчення на маншетах.

Взори на блюзці мусять з собою засадничо годитися формою і кольорами. Вибір взору і розміщення буде дещо залежати від крою блюзки. Краса блюзки не полягає в накопиченні якнайбільше взору, але в простоті і скромності не тільки

взору, а й його розміщення. Колір ниток також важливий. Вистерігатися різноманітних крикливих кольорів, а радше задержати делікатно чорно-білий ви-

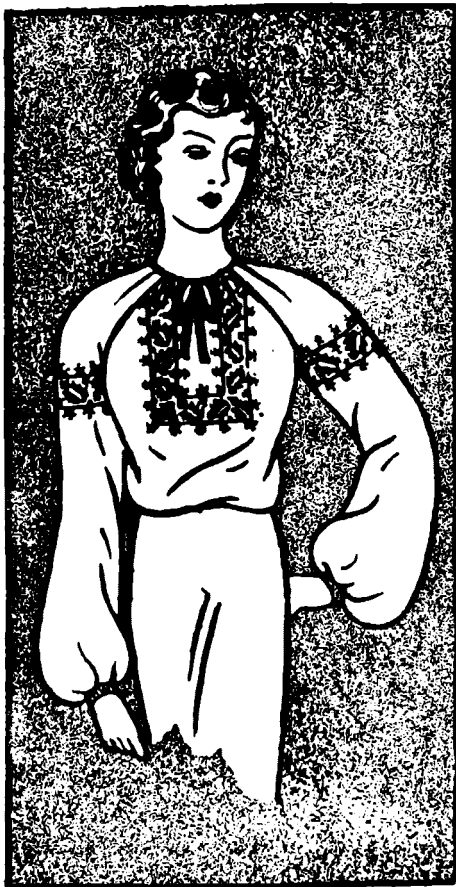

Взір до блюзки на стороні 94.

Взір до блюзки на стороні 96.

Краски: ■ чорна, хх червона.

Вишивана блюзка.

сить бути дрібна, бо грубша канва видасть більші стіби, які не вийдуть делікатними в порівнанні з тонкістю матеріялу. Сатинові шовки, що вилискуються, не відповідають на вишивані блюзки, бо взір не може передати своєї краси через полиск матерії.

гляд взору, або тільки в однім кольорі. Блюзка, що надто переладована прикрасами та ріжними кольорами, тратить на красі. Вибір кольору на вишивку до блюзки залежатиме від того, з чим ту блюзку будеться носити.

В вишиванню блюзок також вистерігатися тих лабятих рожевих рож з зеленими листками, які помилково так в Канаді прийнялися як щось народне. Якщо бажається вишивати рости́нним взором, то вибирати народні чорноброві гілки чи китиці.

Величина стібів мусить також відповідати тонкості матеріялу, з якого шиється блюзку.

Матеріал на блюзки підбирати білий з маркізети, крепового шовку або найлону. Канва на такі матеріяли му-

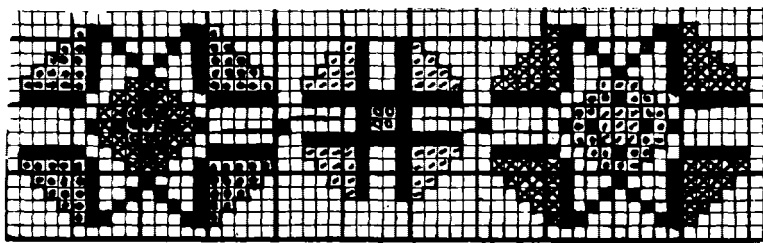
ДІТОЧІ СУКОНКИ

Діточі суконки рідко міняються кроєм. Для того діточі суконки можна прикрашувати українською вишивкою і вони все будуть модними. Взори на суконки підбирати легкі і прозирні. В деяких кроях густий тяглий взір смужками може

Діточа суконка.

відповідати. Кольори ниток можуть бути ясні і блідаві, а не конче чорнобриві, як в інших вишивках. На суконках ефективно виглядають синяві, жовті, коралеві й помідорові кольори з малим незначним додатком чорного для відзначення

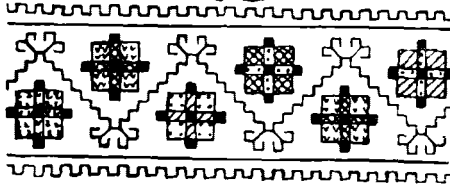

Взір до суконки.

Краски: ■ чорна, хх червона, // // жовта, синя.

ня взору. Вдатна комбінація кількох стібів, як стебнівка, ланцюжки, настилування і хрестики творять більше пластичний і делікатний ефект ніж самі хрестики. Однак така комбінація залежатиме від взору. Крій суконки сам собою означить, як розмішувати вишивку вдатно, щоб не вийшло пересадно. Взір може йти смугою в придолі і на грудях попри зморщення на маншетах рукавців. Замість тяглої смуги можна мати тільки малі мотиви розміщені в вимірених відступах на грудях, придолі і рукавцях та кишеньках.

На маленьких дівчатках дуже гарно виглядають суконочки стилізовані на зразок народних сорочок з довгими або короткими рукавцями, з морщенням довкола шиї викінченим ланцюжко-

Діточа блузка прикрашена вишивкою.

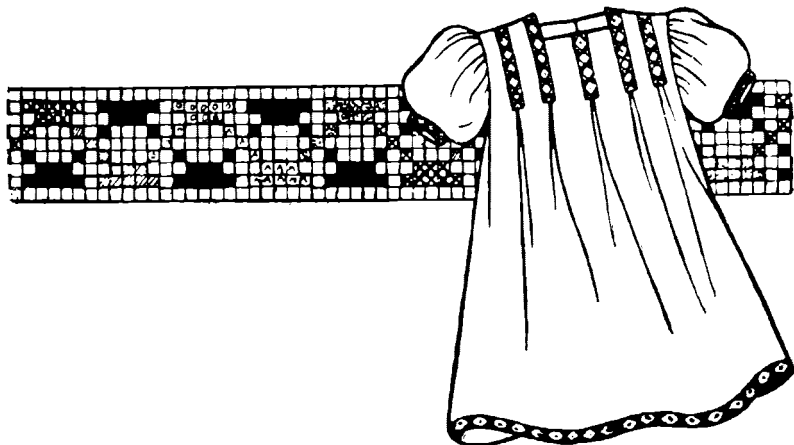
Виконання стебнівкою і хрестиками.
Кольор вишивки дотроїти до спіднички

вими стібами довкруги, з невеличким прорізом на пазуху обведеним вузеньким взірчиком. На рукавцях можна розкинути дрібненькі мотиви тут то там. Приділ суконки повторює той самий взір що горою. Пазуху суконки під шиєю завязувати шнурочком виплетеним з кольорових вишивальних ниток.

З огляду на те, що діточі суконки потребують частого прання, підбирати тревалий матеріал, який видержує прання. На це надаються різного рода маркізети, крепові матерії з бавовни або з домішкою бавовни і району, вовняної матерії, районові “бучер лinnen”, а навіть тонкий “броклад, шембрей і нейнсук”. Більшість з тих матерії потребуватиме канви для виконання взору. Канву підбирати дрібну, щоби взір вийшов дрібним та делікатним. Білий колір матеріялу найкраще відповідає на вишиття. Кремовий або пісковий також гарно виглядає.

Діточі болерки та киптарики.

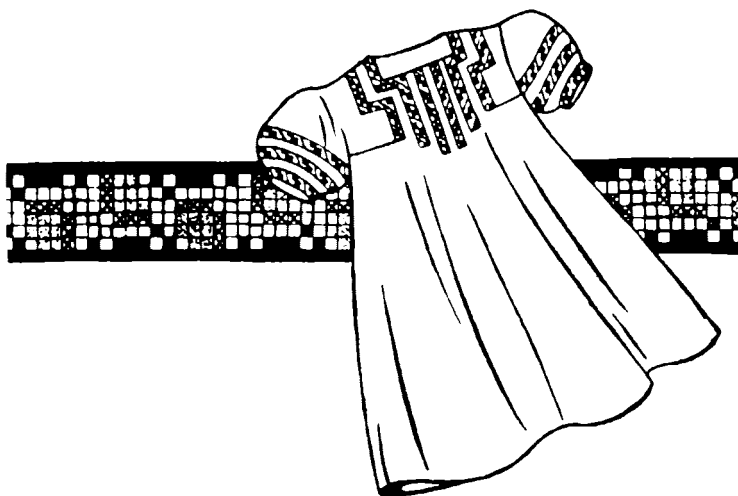
Вишивані болерка та киптарики все чепурно виглядають на малих дівчатках і не сходять з моди так часто. Ви-

Діточа суконка.

Краски взору: ■ чорна, ясножовта, хх помідорова, // // синя,
оо темножовта, vv зелена

шивка на них скромна і виконується шнурочками та ланцюжковими стібами разом з стебнівкою.

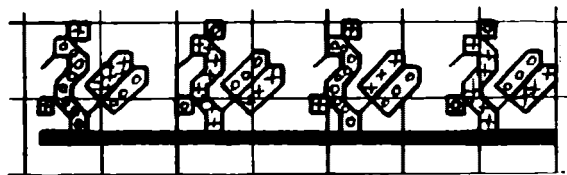

Діточа суконка.

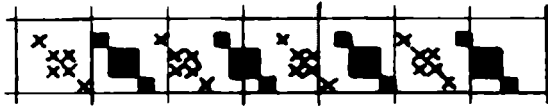
Краски взору: хх помаранчева, жовта, контури чорні.

Буковинські дрібні вишивки.

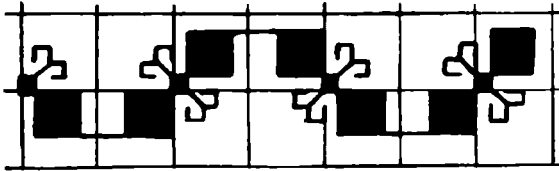
Мотиви з народних сорочок для примінення до діточих суконок.

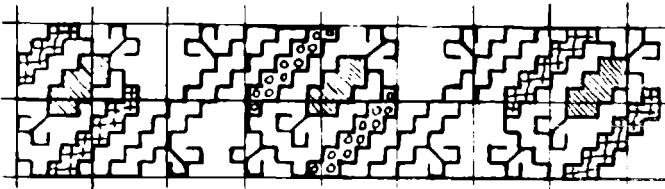
Бузьки.

Колодочки.

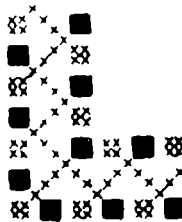

Червачки

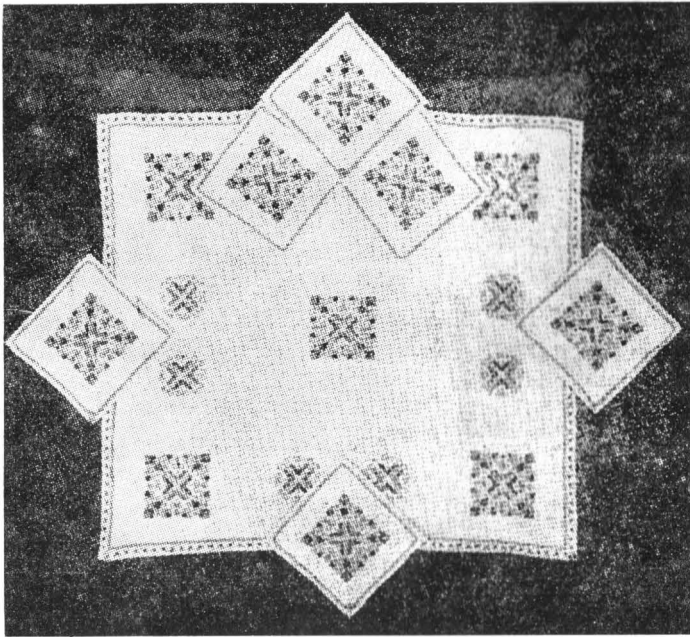
Огірочки.

Краски: ■ — L чорна, хх червопа. †† ясночервопа,
оо жовта, // // синя.

Легкий взірець
чорним і чер-
воним.

СТОЛОВИЙ КОМПЛЕТ

В кожному домі припадається столовий комплект вишитий одним взором. Столовий комплект складається з великого обруса до обіду з допасованими серветками і накриття на буфетову шафу (креденс). До того можна також ще додати чайний обрус і накриття на піднос (тацу) до чаю. Це останнє

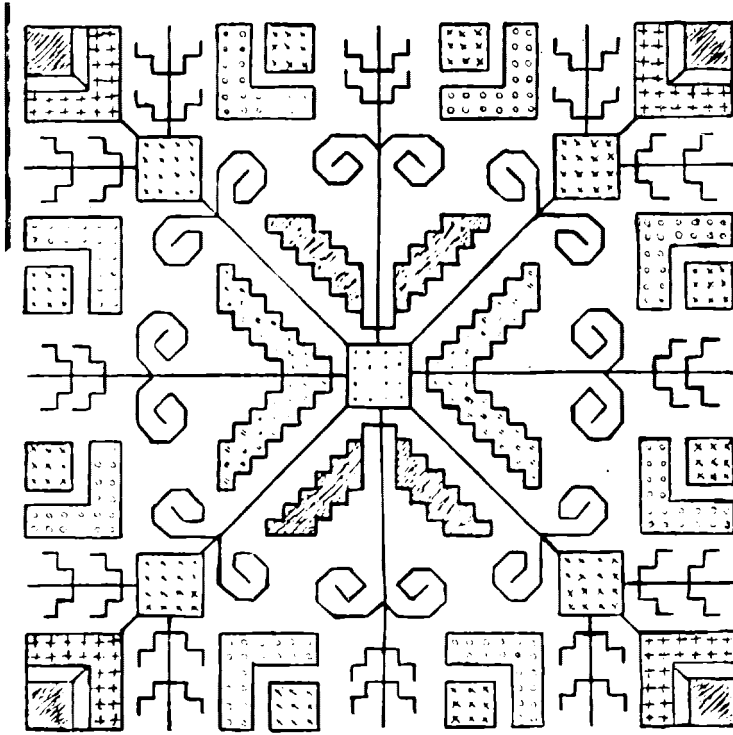

Чайний обрус з серветками.

Взір буковинський. Виконання стеблінкою і настидуванням.
Можна також послугуватися хрестиками в деяких
площинах.

не є обов'язкове. Такий комплект це не тільки велика окраса гостинного стола, але й до того велика цінність і гордість господині. Коли взяти під увагу, що такі речі послужать на довгі роки, бо уживається їх тільки для визначніших гостей

та більших свят, бо тим самим вони переходять в родині як дорогоцінна спадщина в наступне покоління. Тому й варта потрудитися, щоби спорядити гарний мистецький столовий комплет. Українське ручне мистецтво своїми прекрасни-

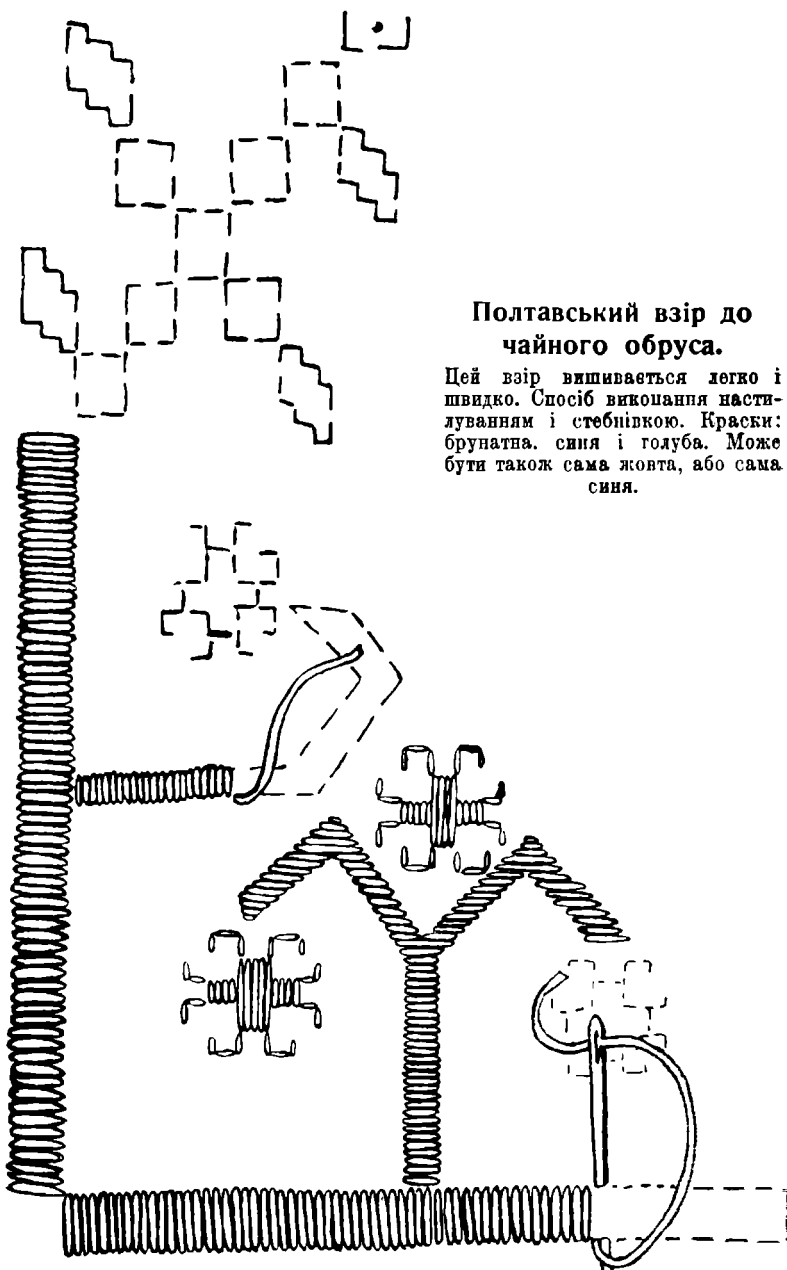

Взір до чайного обруса.

Краски: обвідки стебнівкою чорні, .. ясножовта, oo темножовта,
 †† ясночервона, xx темночервона, || зелена, ///// синя.

ми взорами, гармонійними кольорами та мережками дає можливість господині вплинувати столовий комплет в повній досконалості.

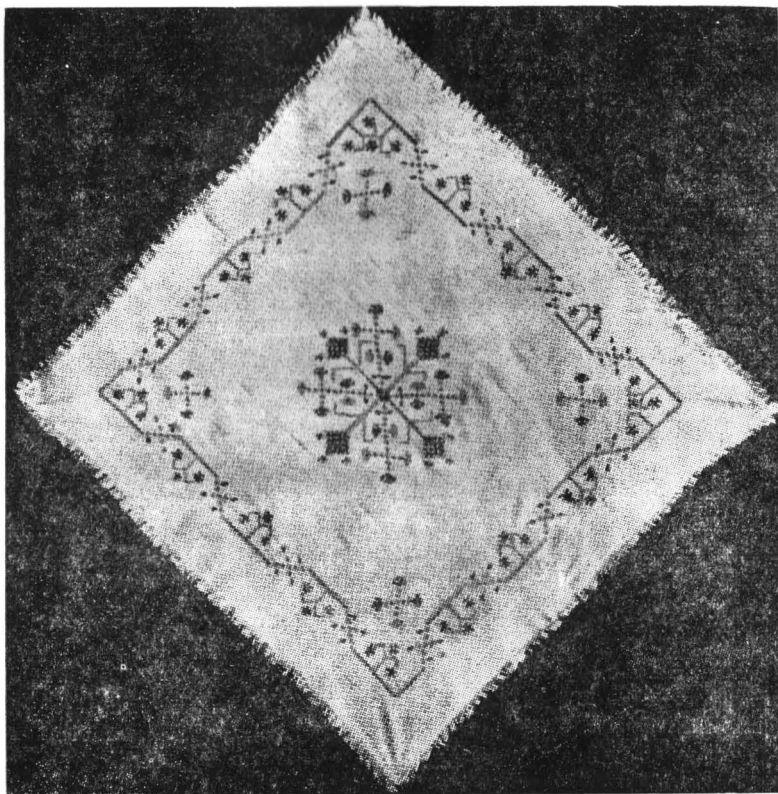
На столовий комплет вибирати гарне льняне полотно великої ширини, щоби відповідала на обрус до обіду без зшивання. Кожну часть комплету докладно вимірити. Об-

Полтавський взір до чайного обруса.

Цей взір вишивається легко і швидко. Спосіб виконання насти- луванням і стебнівкою. Краски: брунатна, синя і голуба. Може бути також сама жовта, або сама синя.

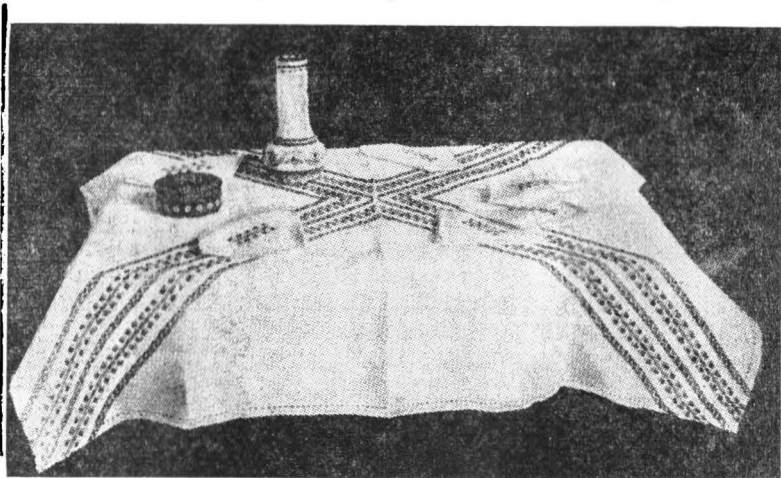
рус до обіду розмірити так, щоби покрити гостинний стіл, дозволяючи боками звисати навкруги від десять до чотирнадцять цалів. На всі части комплекту уживати те саме полотно. Розмір меншого чайного обруса має відповідати до чайно-

Чайний обрус полтавським взором.

го столика. Доріжка на буфетову шафу (креденс) має бути розміром менша ніж поверхня шафи, то є, щоби довкруги доріжки застеленої на буфетовій шафі було видно політурований верх, на яких два цілі або два з половиною. Якщо шафа широка, то можна дозволити й на три цілі відступу. Серветки вимірити такої величини, як загально в Канаді при-

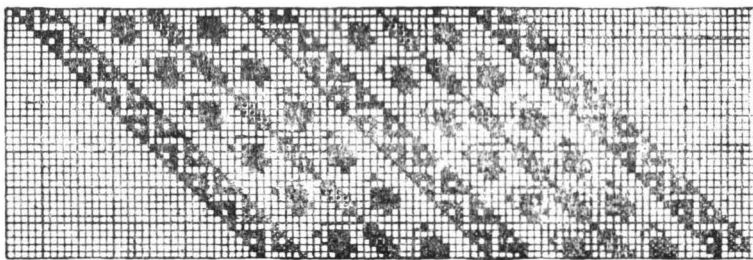
нялися. Вибрати відповідний взір. З огляду на те, що тим взором маєтсья прикрашувати всі части комплекту, тому й композиційна форма взору і величина мусять відповідати всім частям. Для тої потреби можуть надаватись поодинокі ква-

Скатерть.

Взір цікаво уложений перехрестям. Виконання взору хрестикове.
Рубець викінчений вузькою мережкою.

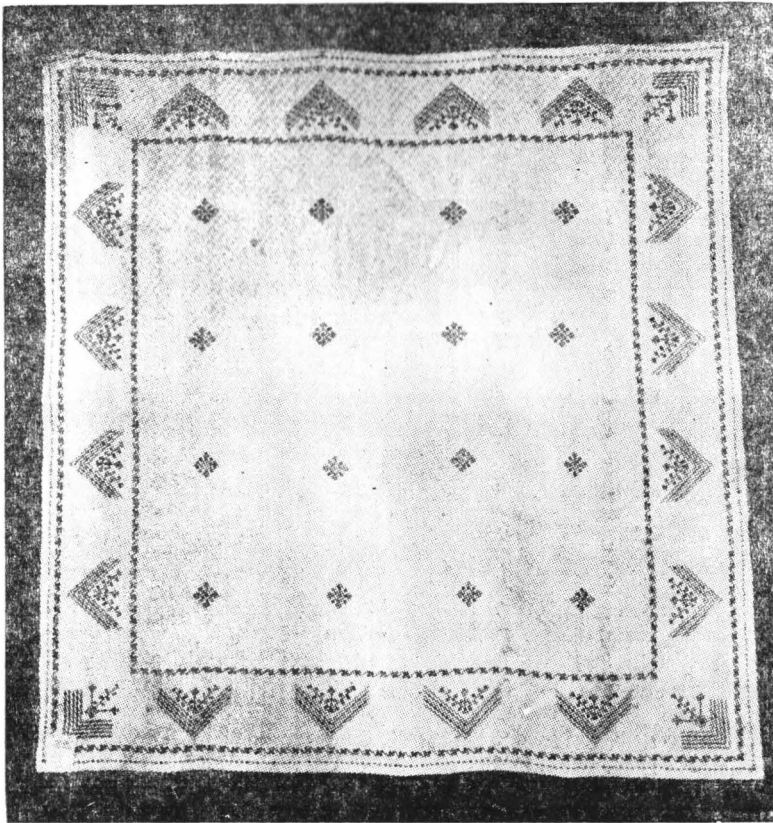
дратові мотиви розміщені в певних відступах і получені з собою гармонійно меншим взором. Часом з середини взору дається вибрати менший мотив взору і розмістити його ефективно поміж більшими для сполуки. Щоби надати вишивці

Взір на скатерть.

Краски: ● чорна, хх червона, -- жовта, оо зелена.

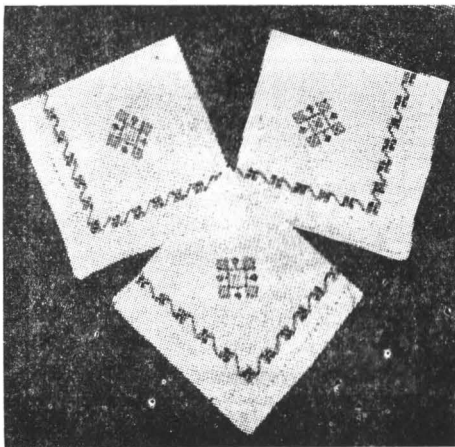
більше плястичного й делікатнішого ефекту, вибирати взір, що містить в собі вдатну комбінацію кількох відмінних стібів, як стебнівка, настилування (гладь) і хрестики. Така комбінація вийде кращою і не такою різкою, як саме хрестикове шиття. Кольори до взору вибирати гармонійні. Приміром вишневі нитки зливаються гарно з ясними помідоровими або ясно коралевими з чорним обрамуванням. Маленький додаток бурачкових також виходить гарно. До такої комбінації додаток синіх та жовтих ниток відповідає. Можна скомбінувати жовті, помаранчеві і зелені разом з двома

Обрус галузковими мотивами.

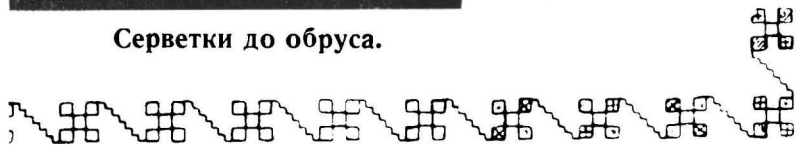
відтінками червоних і додатком чорного для окреслення взору. Коли нема певности про вдатну комбінацію кольорів, то найкраще відшити вірець окремо для спроби, щоби бачити взір в цілості відшитим в бажаних кольорах. Після того легше справляти недостачі в комбінуванні кольорів.

Береги всіх частей столового комплекту зарубити рубцем однакової ширини. Рубець на серветках може бути трошка вузший. Хоч краще достроювати ширину рубця до всіх частей комплекту однаково. Попри рубець зробити мережку. Широка мережка на пів цяля ширини краще викінчує береги ніж вузенька звичайна прутикова. Деякі столові комплекти мають по два ряди мережки. Одна мережка йде попри рубець, а друга вище взору, так, що мережка обрамовує вишивку. Взір вишивки розмістити в невеличкім відступі попри мережку. Той самий відступ задержується на всіх частях комплекту. Серветки не потребують мати вишиваного

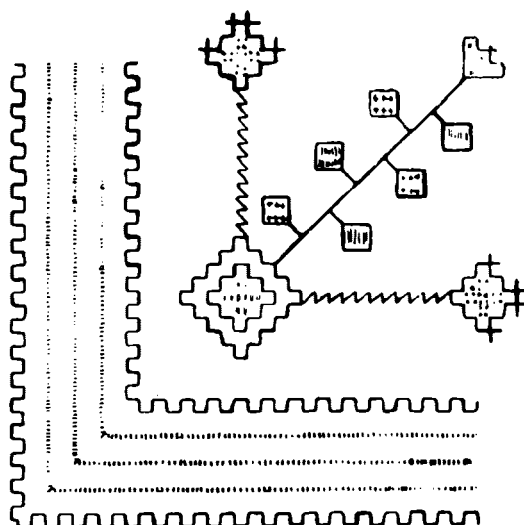

Серветки до обруса.

взору довкруги, тільки по рогах. Хоч можна серветки обвести довкруги вузьким вірцем, яким сполучується на обрусі більші мотиви взору. На великім обрусі можна повторити взір по середині, як бажається. Це буде додатковою прикрасою, хоч це не обовязкове, бо середина однаково закрита столовою прикрасою.

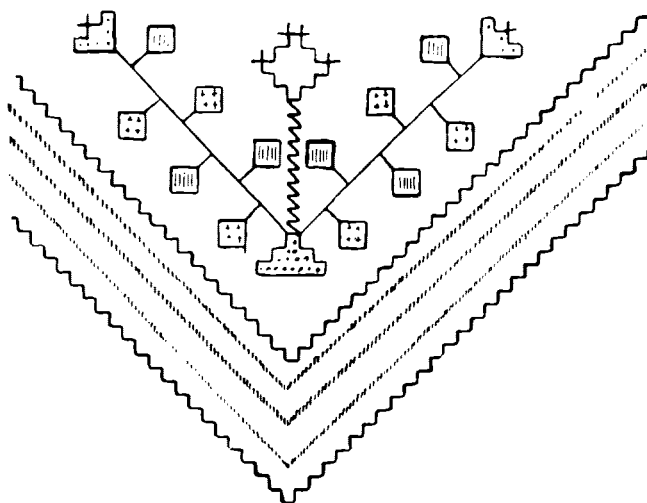

Взір яким обведено обрус і серветки. На обрусі той взір виступає в двох рядах і обрамовує галузкові мотиви. Кольори подані на слідуючій стороні.

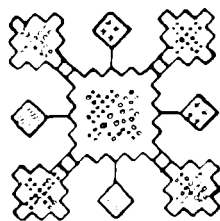
Взір рога обруса.

Поміж двома рядами
чорної кривульки є три
лінії густо уложених
стібів настилування.
Крайні лінії червоні,
а середня зелена.

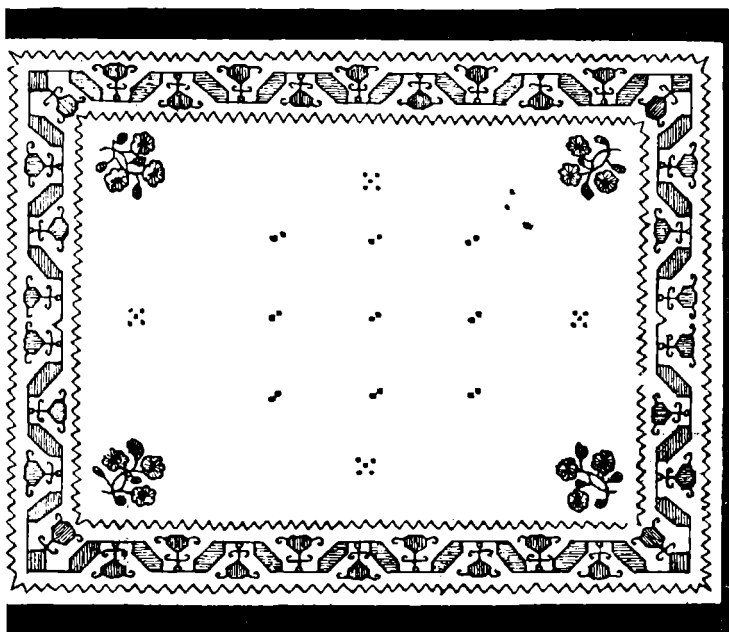

Мотив по боках обруса.

Викопання стебнівкою і настилуванням. Краски: обвід чорна краска,
x вишнева, ++ ясночервона, oo жовта, // // зелена, ||| синя.

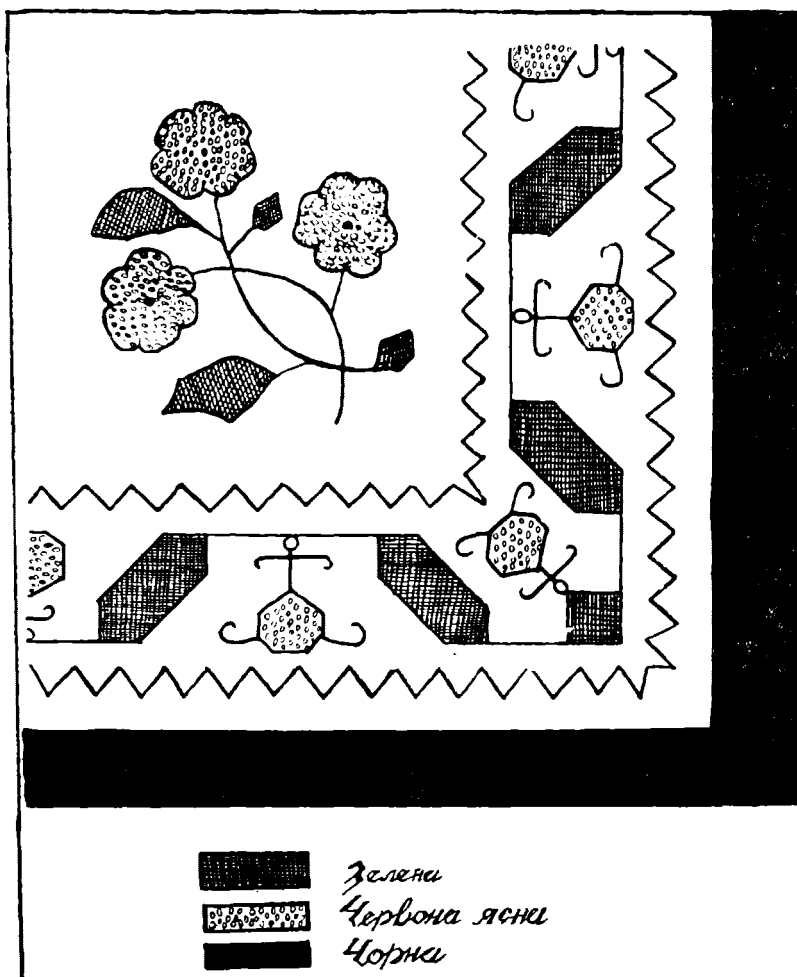

Мотив звізди по се-
редині обруса і на ро-
гах серветки.

Настільник із Полтавщини.

Сільська хустина дала підклад до гарного й оригінального настільника.
Взір біжить довкруги краю настільника. У рогах є невеличкі китички,
по середині покидані цятки.

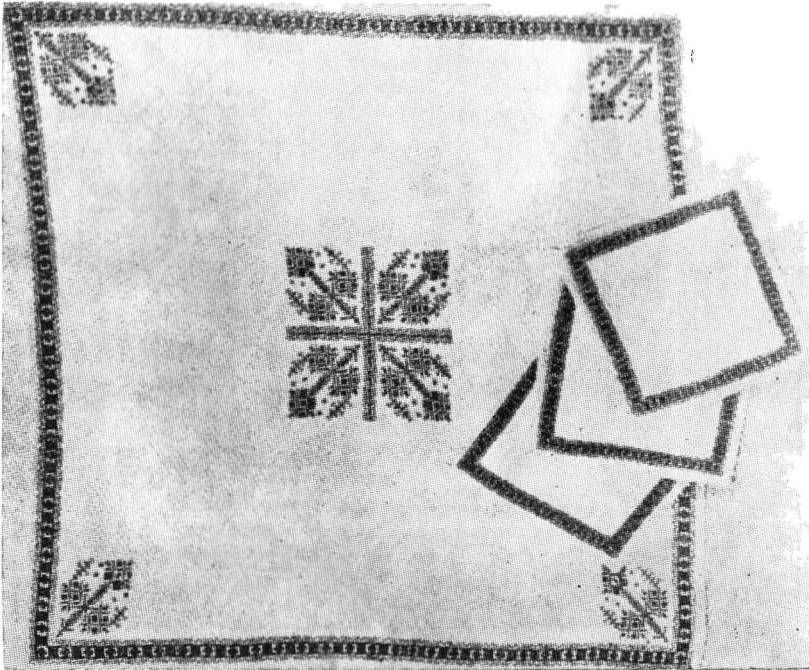

Взір до настільника.

Цей взір скопійований із сільської хустини в природній величині.
Віп виконаний настилуванням і стебнівкою.

Накриття на стіл і буфетову шафу.

В їдальні придається українська вишивка, як декоративне накриття на політурований стіл та бічну буфетову шафу (креденс). Хоч найновіша мода велить гарно політурованих меблів не закривати, однак українські господині залюбки вишивають накриття на них. Гарно виконане на-

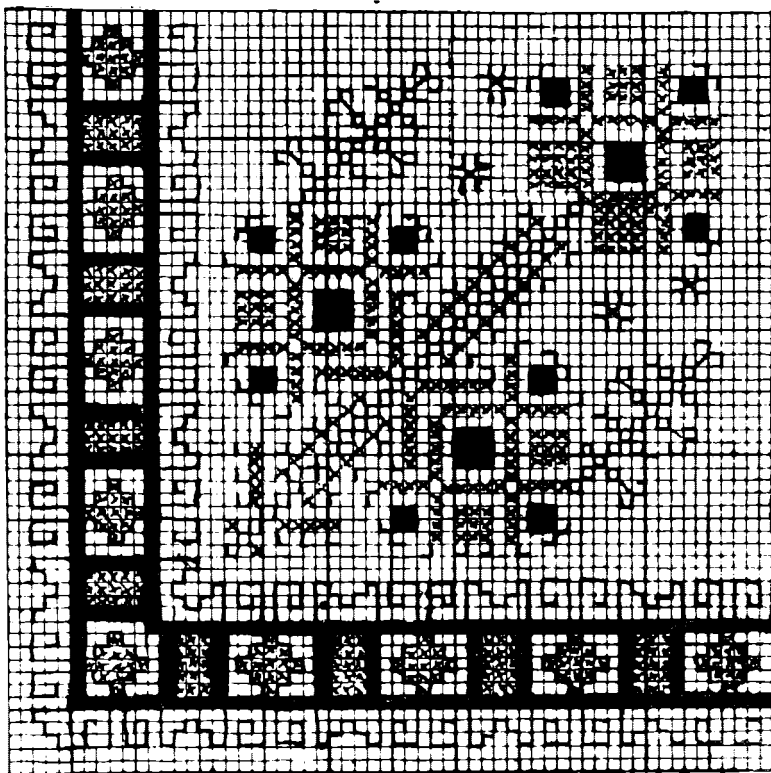

Обрус.

криття у відповіднім розмірі не позбавить краси тих меблів і в цім випадку можна відійти від моди.

Комплет на стіл і буфетову шафу шити з того самого полотна однаковим зором та однаковою технікою і кольорами. Буфетове накриття може бути в формі доріжки, або складатися з трох окремих частей. Звичайно на буфеті ста-

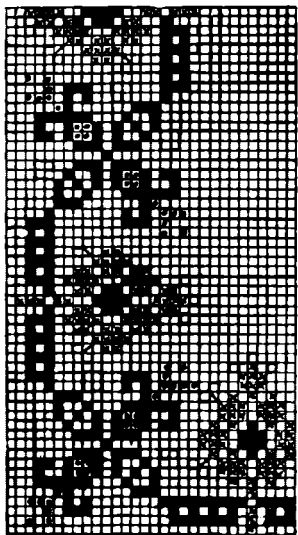
вється гарну порцелянову, срібну, шклянну, або дерев'яну мишину на свіжі цілі овочі чи квітки, а по боках допасовані свічники з свічками. Для того накриття складається з трох частей. Шириною всі три часті однакові. Середня частина подовгаста. Бічні часті квадратіві. Розміром всі три часті

Взір до обруса або настільника у двох красках, чорній і помідоровій.

мають відповідати тим предметам, під які їх застеляється і поміж собою лишати трошки отвореного місця. Всі три часті застелені разом не закривають верху буфетової шафи аж до країв. Поміж берегом накриття і берегом шафи лишається невеличкий розмір незакритим.

Сервета на стіл покриває тільки саму середину стола і не досягає до берегів. Поміж берегом стола і накриттям лиша-

Взір до настільника.

Краски: ● чорна, хх черво-
на, оо жовта.

ється довкруги сім-вісім цалів незакритого місця залежно від розміру стола. Сервету вимірити відповідно до величини стола.

Взір комплекту на стіл і буфетову шафу може йти тяглою смугою попри береги, закінчуючи рубець мережкою або обміткою. Замість тяглої смуги взір також може бути розміщений поодинокими мотивами у вимірених відступах. Взорі такого комплекту найкраще розміщувати попри береги, а не по середині.

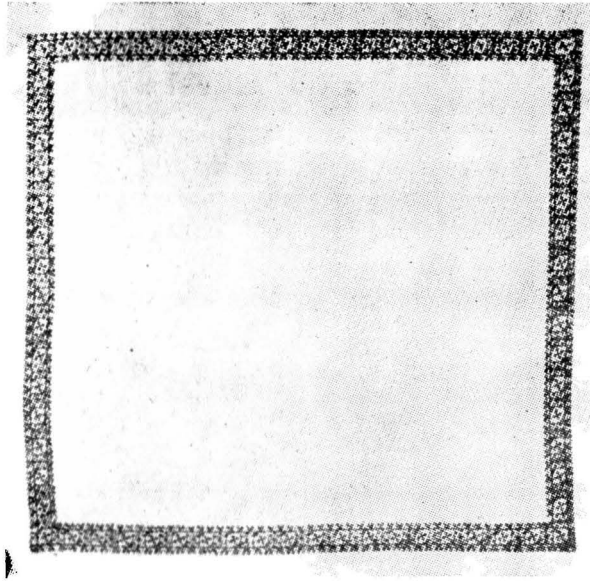
Над комбінацією кольорів взору застановитися уважно, щоби кольори з собою годилися і творили гармонійний вигляд.

Декоративні рушнички для гостей.

Для вжитку гостей прийнялися маленькі декоративні рушнички. Часом трапляються гості, що потребують вмити руки до обіду. Для тої потреби дається гостям маленький рушничок з вузьенькою вишивкою при однім краї. Розмір таких рушничків малий — приблизно 10 до 12 цалів шириною і 18 до 20 цалів довжиною. Рубець по обох кінцях викінчується звичайною мережкою. При однім краї розміщується вузьенький взірець поверх мережки. Рушнички шийється з тонкого льняного полотна.

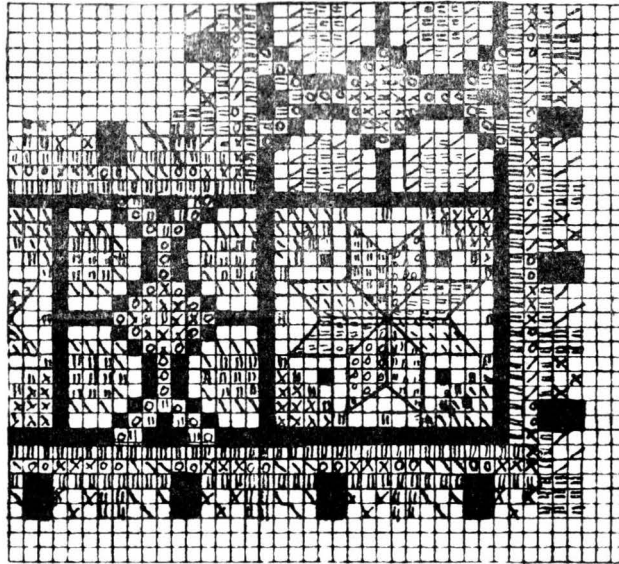
**Настільник
товмацьким
взором.**

Взір до цього настільника поданий окремо в побільшенні. Уложення взору йде краєм і творить у куті гарний ріг.

**Взір з
Товмаччини.**

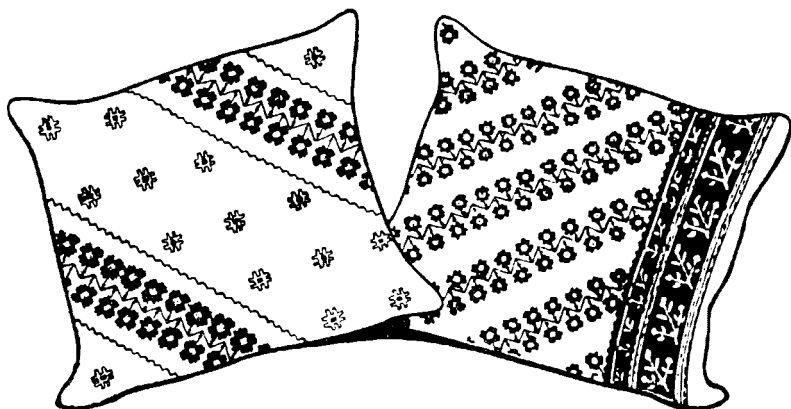
Цей взір взятий з дудів сорочок у Товмаччині. Кольори: ■ чорна, — червона, == цегляста, oo жовта, хх фіолетна.

ДЕКОРАТИВНІ ПОДУШКИ

В модерних домах декоративні подушки на честерфілди та менші фотелі стали кончею. При тім такі подушки можуть бути дійсною прикрасою. З українського ручного мистецтва для такої потреби надається тканина або вишивка. Добре мати один і другий виріб для ріжнородности.

Взір на декоративній подушці можна ріжно розміщува-

Оригінальні подушки.

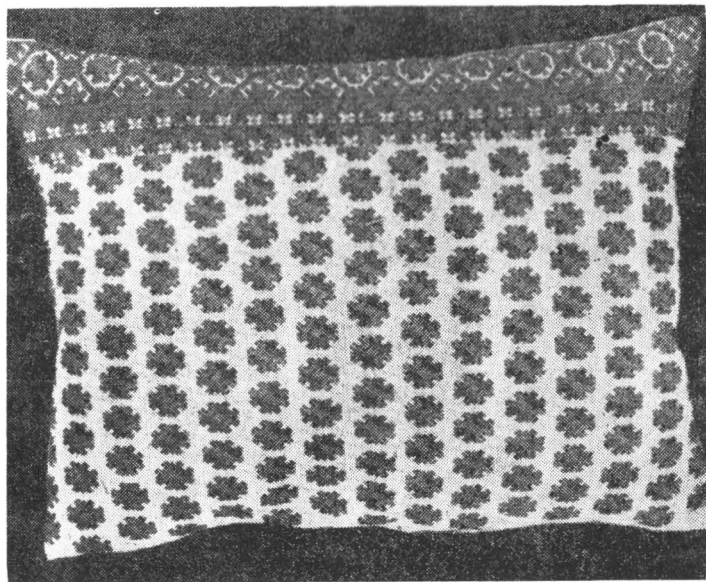
Рисунок показує, як можна скісний взір розмістити оригінально на подушці. Обидва взори взяті з рукава сорочки. На першій подушці скісний взір розмішений двічі відмежовуючи два роги. Посередині покидані ті самі квітки, що й при скісному мотиві. Тільки при скісному квітки виконані повно, а покидані порожні, лише обведені чорною стебнівкою.

На другій подушці взір взятий з рукава в цілості. Вустанка приміненна збоку.

ти. Дуже вдатним виходить взір взятий з уставки жіночої сорочки, вишитий по середині подушки поперечно або по-вздовжно, повторюючи менші серединки того самого взору по боках у відступах. Можна також по цілій подушці розкинути поодинокі квадрати або тілки квітки у виміренних відступах, злучуючи їх або розмежовуючи їх кривулькою чи

вузьким взірчиком. На декоративні подушки прекрасно надаються низінні взори і морщинка.

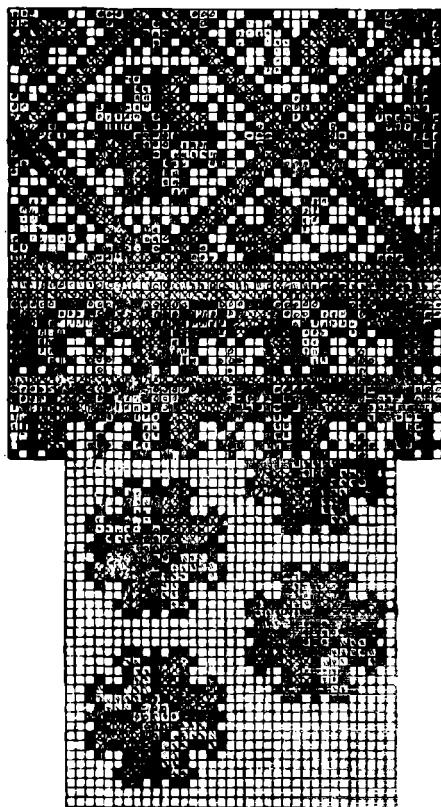
Кольори ниток до взору вибирати такі, щоби годилися з домінуючими кольорами кімнати і достроювалися до покриття фотелів.

Подушка.

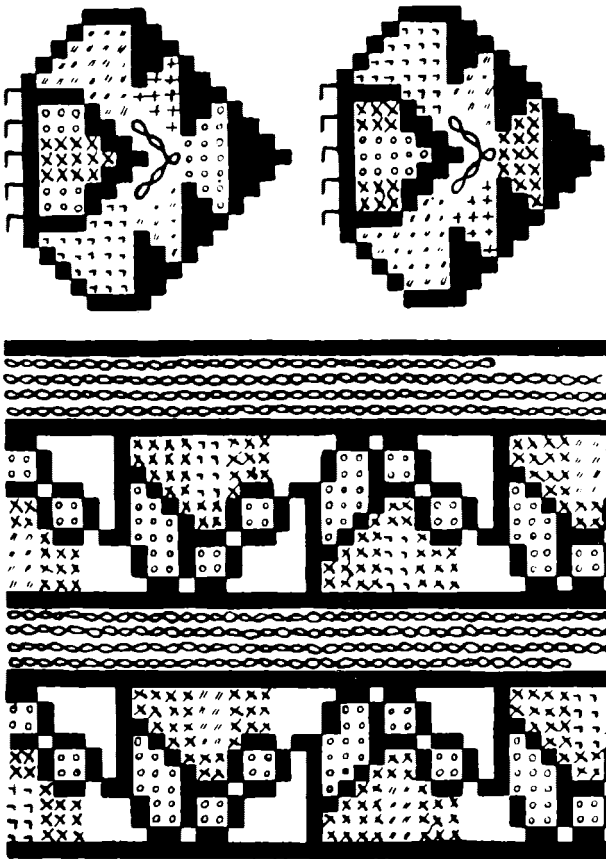
Взір з уставки жіночої сорочки в Жабю на Косівщині.

Взір виконаний хрестиками.

Взір до подушки на стороні 117.

Краски: ■ чорна, xx червона, oo жовта,
|| || зелена.

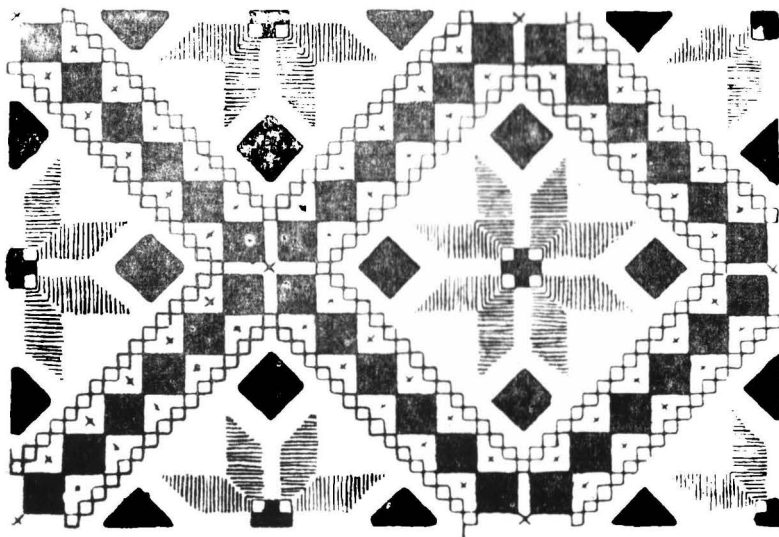
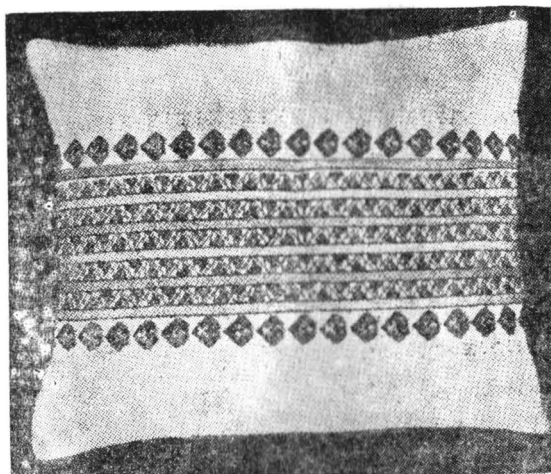

Частина взору до буковинської подушки.

Краски: ■ чорна, oo золотисто-жовта, xx темно-червона,
 ++ ясно-бурачкова, 00 гарячо-жовта, // // зелена,
 L L темно-ліліова.

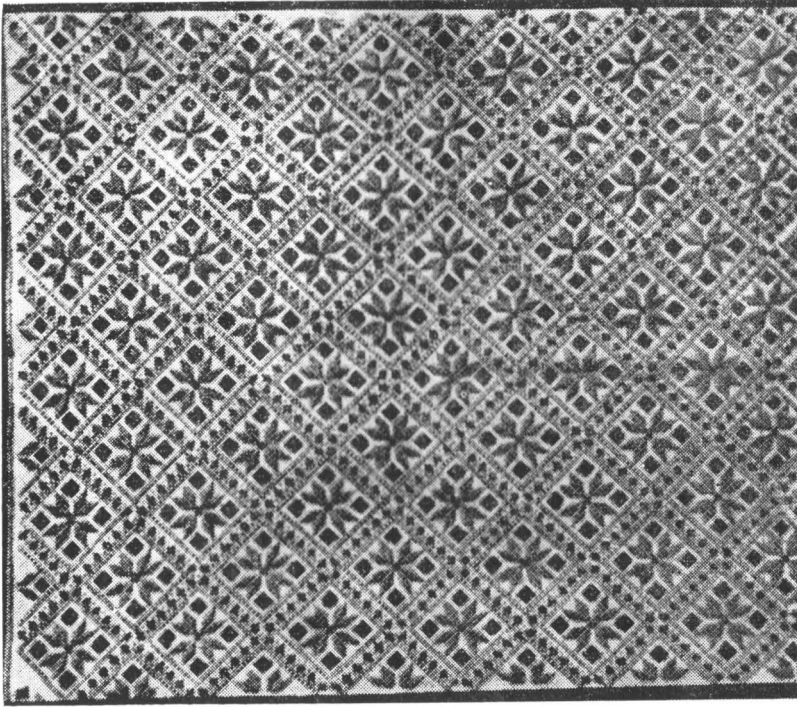
Подушка з буковинської вишивкою.

Виконання хрестиками і ланцюжками.
Взір поданий на попередній сторінці.

Взір до подушки.

Взір виконаний настилуванням (гладдю) хрестиками й стебнівкою.
Краски: ■ чорна, "" помідорова.

Густо вишита подушка

Ціла площа подушки покрита зором. Годиться також на невеличкі декоративні предмети, як торбинки, пояси та альбоми. Взір мусить бути дрібно виконаний.

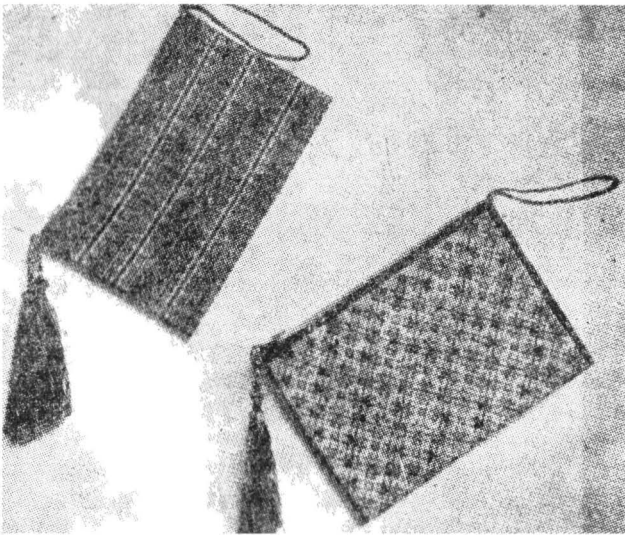
ВИКІНЧЕННЯ ВИШИВКИ ГАЧКУВАННЯМ

Деколи доводиться бачити українські вишивки, як до-ріжки, настільники, чайні обруси і подібне викінчені ручно гачкованим беріжком або купованою корункою. Таке викінчення чуже українській вишивці і зовсім з нею не годиться. Далеко краще викінчити вишивку мережкою, обміткою або звичайним рубцем. Попри рубець можна для викінчення уложити рядок-два хрестикового стібку або в комбінації з тяг-лим густим півхрестиком і стебнівкою відповідно до решти звору. Делікатна кривулька виконана стебнівкою попри ру-бець також гарно викінчує краї. Спосіб викінчення країв за-лежить від звору і його розміщення.

ВИШИВАНІ ТОРБИНКИ

Торбинки (а) і (б) є до літніх суконок. Виконані в відповідних кольорах, вони можуть стати гарним доповненням кожної літньої сукні.

Торбинка (а) подовгувата, з ясного канвового полотна, вишивана хрестиковим взором з обох сторін однакова. Взір приміненій тут у двох кольорах, чорній і червоній, однак їх можна змінити на брунатну й рожеву, блакитну й пома-

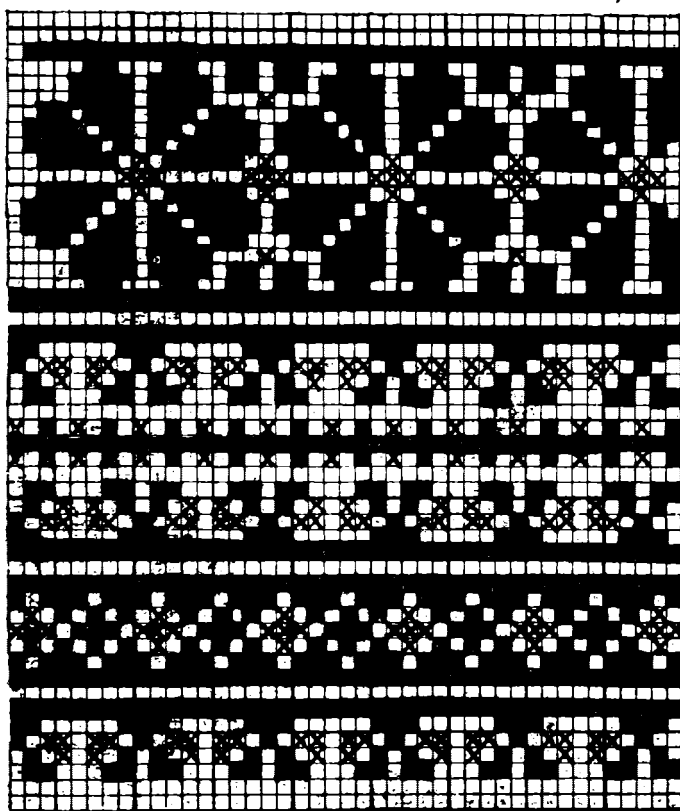

Торбинки (а, б).

ранчеву, відповідно до призначення торбинки. Готову вишивку зшивають на обох краях, підложивши її наперед якоюсь цупкою тканиною, органзиною або канвою. Підшивку добирають звичайно у кольорах вишивки. Верхній розріз підшивають замком (зіпером) і прикріплюють з одної сторони

два кутасики із ниток вишивки, а з другої сторони вузький плетений ремінчик, як ручку.

Торбинка (б) є широка, з сірого сільського полотна, вишивана хрестиковим доволі рідким взором. Край торбинки обведений вузьким густим вірцем у тих самих красках, що й вишивка. Спосіб роблення торбинки такий самий, як попередньої.

Взір до торбинки "а".

Краски: ■ чорна, ×× червона.

ПРАННЯ ВИШИВОК

Українські вишивки переважно виконані на білім або кремовім полотні, тому потребують прання. Вишивки вимагають уваги в пранні, бо шкода віддавати багато годин праці на виконання вишивки, а опісля нищити її невідповідним пранням і прасуванням.

Вишивки прати окремо від тижневого прання в руках, а не в машинці. Шарпання машинки нищить вишивку. Прати в кількох миляних водах до чиста і докладно виполоскати з мила в кількох чистих водах. Ніколи не виварювати вишивок, не крохмалити і не сушити на морозі чи на сильнім сонці. Найкраще по випранню завинути вишивку в чистий рушник або простирало, щоби витягнути воду. Трохи просушити і прасувати на вогко з лівої сторони вишивки, присушуючи вишиття залізом. Прасування вишивки з правої сторони сплескує стіби вишиття і лишає полиск від залізка по вишивці. Це псує вигляд вишивки, тому не радиться прасувати вишивок з правої сторони.

Вразі коли вишивку рідко уживається, то не запрасовувати ніяких зарисів, бо в тих зарисах полотно слабне. Для перехову найкраще вишивки не випрасовувати взагалі, тільки висушити і завинути в синявий папір, щоби не жовкла.

ПИСАНКИ

З приходом Великого Посту по українських домах пишуть писанки. Вже від давна писанки уважаються важливою обрядовою потребою українського народу і без них Ве-

ликдень не може мати свого повного значіння, так як Святий Вечір не може бути повним без традиційної куті. На Україні писанка навіть уважалася як свого рода святість і до

неї нарід відносився з особливою пошаною. Писанки це цінна частина української культури, яку слід далі зберігати.

Писанки є дуже давного походження, що сягає ще до передхристиянських часів. Хоч в народі ще до цього часу існує багато легенд, повірок та переказів, що писанка зв'язана з викупом Христа від Пилата, що червона крашанка означає кров Христа, що Марія Магдалина перша написала писанку для викупу Христа і такі подібні перекази в зв'язку з подіями мук Христа перед розп'яттям. Та однак історичні наукові дослідження виводять, що писанки були знані нашому народові ще перед Христом. Про це свідчать розкопки з перед християнської доби на українських землях, в яких знайдено глиняні писанки.

Писанки, так само як і різні побутові та обрядові звичаї нашого народу, зводяться, на думку наших вчених, до одного і того самого джерела, а іменню старого релігійного культу, що має свій початок давно перед Христом. Вже в тій давній давнині писанки служили для релігійних, обрядових потреб.

Стародавня релігія наших давніх предків бачила Бога Творця в могутній силі сонця, яке приносило весною велику перемогу і тріумф життя по темній зимі. Новонароджене весняне сонце і весняний рух життя викликали радість, яку нарід висловлював прекрасним обрядовим святом весни. Весняне сонце приносило великі благодаті, а зокрема заповідало достатки в господарстві й нове життя. Яйце, з якого також мало прийти нове життя у виді курятка, зостало символом того великого весняного відродження. Як важний релігійний символ звеличення сонця й весни, яйце закрашували й зображували на нім променисте сонце, зорі, а навіть лопатки, граблі і серпи, що заповідали надійну працю при землі. В додатку на яйці розмальовували певні значки, що символізували тодішні повір'я народу. Ті значки заворожували щастя, добро, здоров'я й загальний добробут в господарстві.

Писанки мали заховані таємні сили. Різні повір'я зв'язані з писанками ще й досі збереглися в деяких частинах українських земель. Приміром писанки не годиться кидати на сміт-

ник але старанно закопати в землю, як святість. Писанка хоронить господарство від нещастя, всяких небезпек ще й запобігає слабостям. Навіть хорих лічили в той спосіб, що обкачували писанку по слабім місці. Щоби заворожити добрий врожай, закопували писанку в полі на засіві. Навіть і дівчина могла прихилити собі любого хлопця, даючи йому заворожену писанку. Мерцям до гробу клали писанки з вірою, що в переході на другий світ писанка своєю силою стане помічною. Ось так писанка своєю таємною силою покривала всі галузі життя.

Техніка писання писанок дуже стара і включає три відмінні способи: кроплення краски по білім яйці, шкробання взору по закрашенім яйці і воскове писання. Ці способи між собою дуже різняться і належать до певних територій. Воскове писання є найновішого походження і сьогодні майже скрізь уживане. Давніше уживано ростинних красок. Сьогодні їх заступають хемічними.

Писанкові взори діляться на геометричні, ростинні і звіринні або їх комбінації, залежно від території. Кожна місцевість має свої питомі взори. Геометричний орнамент на писанках уважається найстаршим. Фігури, що виступають на геометричних орнаментах, це переважно давні символи культу сонця, як свастика (ломаний хрест, вітрячок), зірки, променисте сонце, або як його називають по народному "рожа", безконечник, триніг і трикутник. Ці елементи писанкових взорів пояснено попередно в уступі про значіння вишивкових взорів. Крім давних релігійних символів на писанках дуже часто виводять весняні настрої розквіту природи і праці при землі такими зображеннями, як граблі, серпи, фасолька, огірочки і квітки. Декуди розмальовують дубові листки, жолудь і гілки смереки, що уважаються символами щастя, здоров'я і довгого життя.

До християнських впливів належать могили, хрести, церкви і риба. Їх значіння зрозуміле. На буковинських писанках часто бачиться великі кольорові закрашення величини гороху, наче покапані тут то там, які представляють сльози Богоматері в часі мук і розп'яття Христа. Деякі взори мають

чисто християнські назви, як просфора, Воскресення, Велика Пятниця, Божий Палець, або Боже Провидіння, сорокдневий піст (сорок-клинець) та інші. Кожна місцевість має свої назви.

Писанкові взори нераз подиву гідні, так своєю формою, як і повязанням складових частей. Односталі прості і криві лінії творять різні контури в повній ритмічності і симетрії. Під оглядом кольорів українські писанки виявляють надзвичайно добрий смак, а вже головню ті, що закрашені в рости́нних красках. Неві́ші хемі́чні краски видають яркі́ші кольори, деколи навіть прикрі. Характеристичні кольори писанок майже ті самі, що виступають у вишивках: жовті, червоні, зелені і чорні.

Мотиви писанкових взорів бувають дуже вбогі, прості і навпаки, складні та пишні, залежно від того, з якої части української землі вони походять. Найпишніші писанки пишуть на гуцульщині, яким досі ще ніхто не дорівняв. Гуцульська писанка дрібно виведена складним геометричним взором, деколи з додатком звіринних мотивів (оленів, коників, риб і пташок), в кількох красках на ви́шневім або цеглястім тлі. Площини бувають розмежовані дрібною решіткою, що надає їм особливої делікатности.

Писанки західної Галичини простенькі взорами і дуже скромні виглядом. Знова північна Галичина в околиці Сокальщини визначається квітовим орнаментом розкішно виведеним. В новіших часах в Сокальщині появилися надзвичайно мистецькі витвори природних квіток і ягід в химерних полученнях і в багатій скалі красок.

Українські писанки це своєрідний твір українського народу, який вже в далекій давнині вплив їх тісно у свою культуру і сьогодні передав нам в спадщину, як небувалу обрядову і мистецьку цінність. Своєю красою і значінням українські писанки заслуговують на опіку зі сторони українського народу.

ПИСАННЯ І КРАШЕННЯ ПИСАНОК

Викінчена писанка виглядає на перший погляд дуже трудною до виконання. Однак це тільки так здається. В писанню писанок нема нічого трудного. Потрібно тільки трохи терпеливості і вправи. Для початкуючих подаємо кілька важніших уваг.

Найважливіше приладдя в писанню писанок це кистка, якою розводиться взір. Кистку зробити не трудно. Дістати в більшій гаражі тонесеньку бляшку, яка продається для направи деяких частей автомобілів і називається "шимс". Витяти з тої бляшки невеличкий квадрат у величині пів цяля. Звинути ту бляшку навкола тонесенької голки, так, щоби кінець голки ледво виставав. При допоміж кліщів добре ту бляшку стиснути навкола голки. Вийняти голку. Бляшка має бути наче маленька рурочка. Затесати невеличкий патичок величини половини олівця, але трохи тонший і в однім кінці випалити дірку кінцем прижареної грубої голки, в яку вмістлася б бляшана рурка. Прив'язати рурку до патичка тоненьким дротиком. Можна також в патичкові зробити розріз замість випалювати дірку і в той розріз встромити рурку, прив'язуючи її дротиком. Рурка мусить бути добре прикріплена, щоби не хиталася. Кінець кистки може треба спилувати уважно на пильчичку, або на гострильнім камені, щоби рівно писала і не дряпала. Зробити кілька кисток від разу, бо часом одна кистка не вдається.

На кистки також дуже добре додаються лікарські голки, яких лікарі й дентисти уживають на інекції. Такі голки лікарям вже не придатні після уживання. Кожна голка має рурочку й гострий кінець. Вибрати відповідної тонкості голку, спилувати гострий кінець і прив'язати до патичка. З такої голки можна також зробити електричне писальце, що не потребуватиме пригрівання, уживаючи два електричні дроти, як

в інших електричних приладах. Хто розуміється на електриці, може собі легко зготовити таку електричну кистку, що безнастанно пише. Спроби з цим вже зроблено дуже успішно.

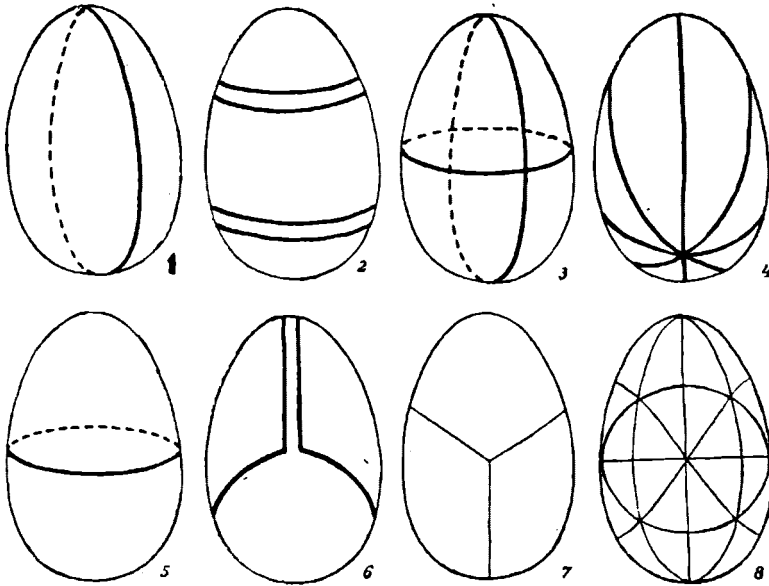
До писання писанок також надається відповідної тонкості "спід бол", тобто перо, якого уживається до скорих ручних друків.

В аптиці купити тафлю дві бджільного воску. Земного воску не уживати, бо він м'який і може розлістися в теплій красці. Віск розтопити в маленькій плиткій бляшаній посудині і тримати гарячим. Вложити кистку у віск, щоби добре загірлася і набрала в рурку воску. Стрясти кисткою на застеленім папері і пробувати писати рівні лінії на теплім яйці, бо до холодного яйця віск не вчіпиться, або як вчіпиться, го скоро відлетить. Писати тонким кінцем кистки і все від себе спираючи мізинний палець в яйце. Привчитися обертати яйцем в довгих лініях. Це дасть рівнішу лінію.

Для пригрівання кистки уживати засвічену свічку, або нафтову лампу чи навіть каганець. Кистку мачати у віск і пригрівати до засвіченого світла. Звичайно кистка задержує досить багато воску, але скоро охолоджується, через що віск не спливає рівно при писанню. Для того потрібно кистку пригрівати.

Яйця на писанки вибирати малі білі і чисті. Щоби краска добре приймалася, вложити яйця в оцтовий розчин, беручи одну часть оцту, а дві третих води. Нехай помокнуть якийсь час. Опісля вийняти їх уважно на чисту стирку, щоби самі висохли без втирання. Уважати, щоби не сплямити чистих яєць нечистими руками. А вже найважніше, щоби на руках не було товщу, бо краска не вчіпиться затовщених плям. Можна навіть в часі писання тримати яйце в невеличкім чистім платку. Якщо руки чисті і не пітніють, то можна обійтися без платка.

Коли взір по білим яйці розведений після пляну, приступати до крашення починаючи з жовтої краски. Вложити яйце в теплу краску. За якийсь час краска прийметься до яйця. Вийняти яйце з краски, обсушити і далі дописувати

Основні типи поділу поверхні писанки на орнаментальні поля.

1. Поділ повздовжний; 2. Поділ поперечний; 3. Поділ перехресний; 4. Поділ на вісім повздовжних піль; 5. Поперечний поділ на три частини типу "барилка"; 6. Поділ на чотири поля типу "сакви"; 7. Поділ на шість орнаментальних піль типу "триніжок"; 8. Поділ повздовжними й поперечними лініями "сорок клинців".

З "Української Загальної Енциклопедії".

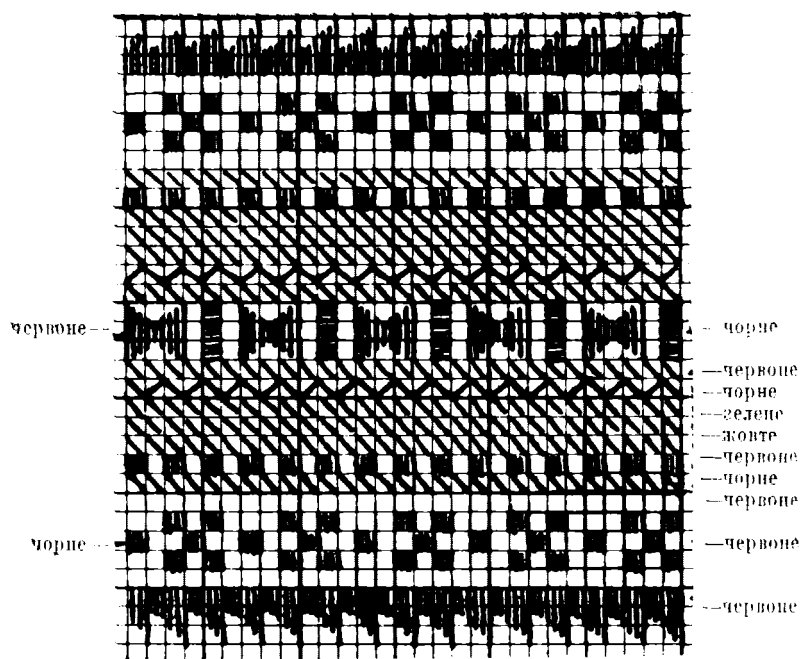
по жовтій красці в тих місцях, де бажається мати жовті площини. По жовтій красці йде помаранчева, відтак зелена, а після червона або вишнева. Остання краска може бути червона, вишнева або чорна. Замість уживати зелену і чорну краску, можна їх заступити зеленим атраментом. По жовтій красці замальовувати тонесеньким латичком ті місця, які бажається мати закрашені на зелено, зеленим атраментом. По

висушенню покрити їх воском. Цей спосіб скоріший. Зелений атрамент також витворює чорну краску по червонім закрашенню. По червоній красці замальовати пaticьком зеленим атраментом всі місця, які бажається мати закрашено на чорно. Після того писанка вже викінчена.

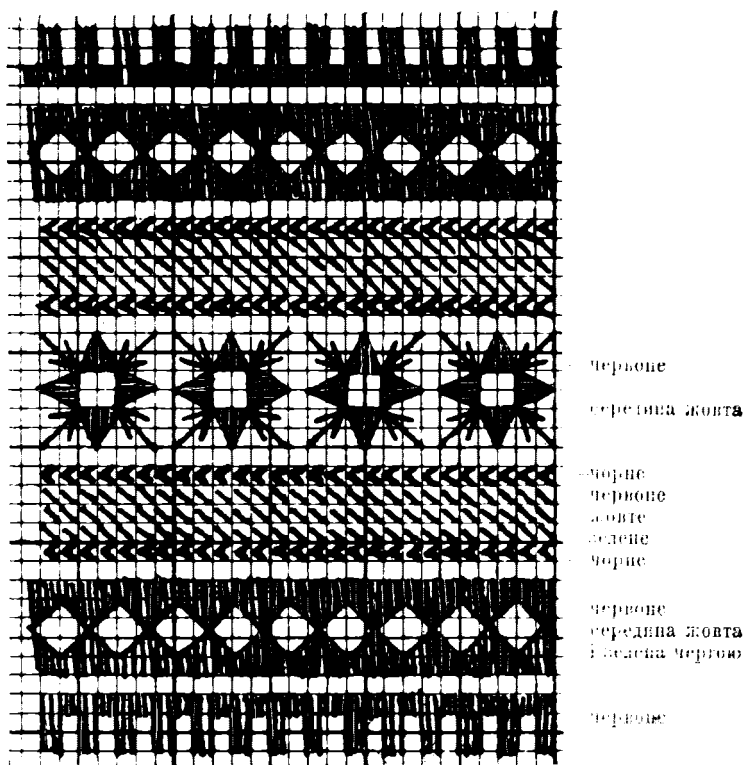
Краски на писання можна уживати ті самі, що на шмаття. З економічного боку вони найбільше поплатні, тому, що можна один пакет розділити на два або три рази, то є на два або три роки. Хіба, що пишеться дуже багато писанок, тоді й більше краски потрібно. Креповий папір на квітки також дає дуже добрі висліди і багато досвідчених писанчарок послуговуються тим папером виключно. Дехто навіть робить сильну есенцію бажаних красок з крепового паперу у маленьких флашечках і замальовує площини на яйці при помочі пaticька і по висушенню покриває їх воском. Це також йде скоріше і нема клопоту з красками. Цього способу головною уживають на такі краски, яких потрібно тільки в малих додатках.

До крашення писанок також продаються краски в пігулках (Paas Egg Dyes). В однім пакеті є всі потрібні краски на писанку. На малу кількість писанок ті пігулки надаються, однак для більшої кількості вони не поплатні, бо сила краски скоро слабне і треба докуповувати нові пакети.

Готову викінчену писанку вложити в мірно ogrіту піч на плитку мищину вистелену шматкою, або зiмнятим папером. Писанка ogrіється і віск стопиться. Уважати, щоби піч не була гаряча, бо писанка трісне. Повтирати писанку з воску і ще поки добре тепла, або й трохи гаряча, зараз посмарувати чистим прозорим "варнешом", або новішою політурою з плястики. Політуровану писанку покласти обережно на головчасті шпильки вбиті в дощинку, щоби писанка спиралася на чотири шп

Яворівські стіби.

Яворівські стіби.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Річники "Нової Хати".
2. Українська Культура — Дм. Антонович.
3. Пражерело Українського Релігійного Світогляду — Ксефононт Сосенко.
4. Давні Килими України — В. Пещанський.
5. Історія Українського Орнаменту — Г. Павлуцький.
6. Українська Загальна Енциклопедія, Том 3. Книга Знання.
7. Peasant Art of Sub-Carpathia Russia — С. Маковський.
8. Роля Жінки в Повстанні Українського Народного Мистецтва, "Нова Хата" — Д. Горняткевич.

ЗМІСТ

	Стор.
Передмова	3
Краса українського орнаменту	7
Українські народні вишивки	11
Розвій українського вишивкового орнаменту і стібів	16
Значіння і походження українських народніх взорів	26
Загальний огляд вишивок	37
Українські народні стіби	43
Народна сорочка й збірник народних взорів	65
Український народний стрій	68
Церковні прикраси	83
Вишивані блюзки	93
Діточі суконки	97
Столовий комплет	102
Лекоративні подушки	116
Вишивані торбинки	122
Прання вишивок	124
Писанки	125
Писання і крашення писанок	129
Література	135

